

Vodič za žene

kroz

REFORMU SEKTORA SIGURNOSTI

Megan Bastick & Tobie Whitman

Vodič za žene

—kroz—

REFORMU SEKTORA SIGURNOSTI

Megan Bastick & Tobie Whitman

Zahvale

Autori zahvaljuju članovima savjetodavnog vijeća koje je pružilo izuzetno vrijedne sugestije i komentare o nacrtu ovog dokumenta: Ruth Gibson Caesar (National Focal Point, Mano River Women's Peace Network, Liberija), Wazhma Frogh (suosnivač i izvršni direktor, Research Institute for Women, Peace & Security, Afganistan), Alaa Murabit (osnivač, The Voice of Libyan Women, Libija), Jessica Nkuuhe (zamjenica direktora, Femmes Africa Solidarité, Senegal), Bandana Rana (izvršna direktorica, Saathi, Nepal) i Sonja Stojanović (direktor, Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP), Srbija). Zahvalnost dugujemo i Mo Poole za njen doprinos.

Autori su zahvalni i svima onima koji su pristali da budu intervjuirani kako bi podržali izradu studija slučaja za ovaj vodič: Zorana Antonijević (Misija OSCE-a u Srbiji), Majda Bećirević (Atlantska inicijativa), Maja Bjeloš (BCBP), Radenka Karajica (Žensko udruženje Nada) i Ivana Radović (Astra Anti-Trafficking Action).

Zahvalnost dugujemo i istraživačkim asistentima DCAF-a koji su radili na ovom vodiču: Noemi Helfenstein, Caroline Pradier i Veerle Triquet. Autori cijene i doprinos kolega iz DCAF-ovog tima za rod i sigurnost: Daniel de Torres, Anike Doherty, Anja Ebnöther, Karin Grimm, Aiko Holvikivi, Kathrin Quesada i Kristin Valasek, kao i kolega iz Instituta za inkluzivnu sigurnost Michelle Barsa, Sarah Chatellier, Shereen Hall, Jaime Horn, Jacqueline O'Neill i Angelic Young, te Lorelei Kelly.

Grafički dizajn: Shelli Martinez.

Zahvaljujemo se Sanji Omanović za prevod na bosanski jezik, te Maidi Čehajić, Majdi Bećirević i Noemi Helfenstein koje su uredile ovu verziju i Saninu Pehlivanoviću za prelom bosanske verzije.

Članice Udruženje žena sudija u BiH tokom radionice posvećene vještinama zagovaranja na Vlačiću, Bosna i Hercegovina, 12. juna 2012. godine. Radionicu su organizirali DCAF i Atlantska inicijativa.

 Foto: DCAF

DCAF

Ženevski centar za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF) jedna je od vodećih svjetskih institucija u području reforme i upravljanja sektorom sigurnosti. DCAF pruža savjetodavnu podršku i praktične pomoćne programe na terenu. Uz to, DCAF razvija i promovira odgovarajuće demokratske norme na međunarodnom i nacionalnom nivou, zagovara dobre prakse i provodi istraživanja o politikama kako bi se osiguralo efektivno demokratsko upravljanje u sektoru sigurnosti.

DCAF-ov program pod nazivom Rod i sigurnost provodi se putem istraživanja, pružanja tehničkih savjeta i savjeta o politikama, te putem regionalnih projekata s ciljem da podrži razvoj sektora sigurnosti koji će zadovoljiti sigurnosne potrebe muškaraca, žena, dječaka i djevojčica, uz puno učešće muškaraca i žena u institucijama sektora sigurnosti, te u procesima reforme sektora sigurnosti.

Posjetite nas na www.dcaf.ch

Kontaktirajte nas putem adrese gender@dcaf.ch

Institut za inkluzivnu sigurnost

Ambiciozan cilj Instituta za inkluzivnu sigurnost (The Institute for Inclusive Security) je mijenjanje paradigme međunarodne sigurnosti. Pravedan i trajan mir moguć je samo onda kada oni koji oblikuju politike uključe žene i ostale ključne aktere u aktivnosti usmjerene na sprečavanje i transformaciju nasilnih konflikata. Vođen ovim uvjerenjem i vizijom, institut za inkluzivnu sigurnost, koji je program fundacije "Hunt Alternatives Fund", pruža podršku ženskom liderstvu jer ga smatra osnovnim sredstvom za prevenciju nasilja, zaustavljanje rata i ponovno uspostavljanje zajednica nakon okončanja krvavih sukoba. U sklopu ovog programa provode se sljedeće aktivnosti:

1. Jačanje volje i sposobnosti onih koji oblikuju mirovnu i sigurnosnu politiku;
2. Provođenje istraživanja o tome zašto je inkluzija važna, te pružanje smjernica o tome kako se inkluzija može postići;
3. Osposobljavanje žena da pruže efektivan doprinos mirovnim procesima i izgradnji koalicija različitih lidera koji nude praktične rješenje za dugoročne i kompleksne konflikte.

Posjetite nas na www.inclusivesecurity.org

Kontaktirajte nas putem adrese info@inclusivesecurity.org

© DCAF & Inclusive Security, 2013. Korištenje, adaptacija i kopiranje ovog vodiča je potpuno slobodno i dozvoljeno. Ipak, molimo da navedete vodič kao referencu za sve materijale koje koristite.

Molimo vas da nas kontaktirate ukoliko želite prevesti vodič.

ISBN: 978-92-9222-263-5

Citirati na sljedeći način: Bastick, Megan i Tobie Whitman, *Vodič za žene kroz reformu sektora sigurnosti*. Vašington: Institut za inkluzivnu sigurnost i DCAF, 2013.

Aiša je zahvalna jer je prestao građanski rat u njenoj zemlji. Borci polažu oružje i vraćaju se u svoje gradove i sela s nešto novca i potrepština koje su dobili od Nacionalne komisije za razoružanje. Međutim, novac brzo potroše na alkohol i niko ne zna šta da radi sa ovim 'povratnicima', posebno sa onima koji su možda tokom rata počinili zločine.

Marija je čula da je u toku izrada nove nacionalne sigurnosne strategije. Kada je provjerila da li će se o strategiji diskutovati u parlamentu, što bi joj omogućilo da sazna više detalja o njoj, rečeno joj je da nacrt strategije izrađuje u tajnosti izabrani komitet koji zastupa vojsku, bez konsultacija bilo s kim ko bi predstavljao javnost zemlje.

Tovian je ljuta zbog nivoa porodičnog nasilja u njenoj zajednici, ali je još više frustrira reakcija lokalne policije. Njena komšinica se nebrojeno puta žalila lokalnoj policiji na nasilnog muža, ali su joj policajci, svi muškarci, rekli da se ne miješaju u porodične probleme.

ŠTA JE ZAJEDNIČKO OVIM ŽENAMA?

Nedostatak sigurnosti oblikuje njihovu svakodnevicu.

Uvod

Svrha ovog vodiča je da potakne vas i ostale žene civilnog društva da se angažujete u transformiranju sektora sigurnosti u vašim zajednicama i zemljama. Vodič vas ohrabruje da učestvujete u dijalogu i donošenju odluka, te da se angažujete u reformi sektora sigurnosti. U konačnici, tako ćete pomoći razvoj sektora sigurnosti koji će biti efektivan i u kojem će postojati odgovornost prema građanima.

Ovaj vodič napisan je za žene koje nisu formalno izučavale oblast sigurnosti niti su radile u sektoru sigurnosti. Ako već imate predznanje o pitanjima vezanim za reformu sektora sigurnosti, nadamo se da će vas ovaj vodič inspirisati i da će podstaći nove ideje. Bez obzira na to odakle dolazite i čime se bavite, vi razumijete vašu zajednicu i želite da vam sektor sigurnosti bolje služi.

Iskustva žena vezana za pitanja sigurnosti često se ne razmatraju i budu ignorisana. Vaša zajednica je možda prošla kroz oružani sukob, a vi ste možda kao aktivistkinja učestvovali u organiziranju političkih pokreta. Možda ste podržavali zajednicu tako što ste radili ili radite u školi ili bolnici, istovremeno održavajući vlastitu porodicu na okupu kao glava domaćinstva. Možda ste učestvovali ili i dalje učestvujete u izgradnji mira tako što podstičete dijalog i zagovarate prestanak upotrebe nasilja. Čak i ako vaša zajednica nije iskusila oružani konflikt, vjerovatno razmišljate o sigurnosnim rizicima za vas i vašu porodicu. Naprimjer, znate koje ulice nisu sigurne noću, zašto mladići zapadaju u probleme sa policijom ili bandama, ili zašto se djevojke nađu u situaciji da budu iskorištavane.

Ženevski centar za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF) i Institut za inkluzivnu sigurnost napisali su ovaj vodič upravo za žene zato što su žene često isključene iz reforme sektora sigurnosti uprkos tome što mogu pružiti važnu dodatnu perspektivu tom procesu, što imaju jake mreže u zajednicama, iskustvo kao aktivistkinje, te što su sposobne da utiču na stavove u zajednici. Često se dešava da su žene iz civilnog društva izostavljene iz diskusija o pitanjima sigurnosti zbog toga što ni same nisu sigurne na koji način da se angažiraju. Reformiranje sektora sigurnosti sve je više u fokusu interesovanja mnogih zemalja, međunarodnih organizacija i vlada-donatora. Međunarodna zajednica prepoznala je važnost uloge koju imaju žene u Rezoluciji 1325 Vijeća sigurnosti UN-a (UNSCR 1325), koja obavezuje na učešće žena u svim aspektima mira i sigurnosti. Međutim, bez "know-how-a" (znati kako), žene u civilnom društvu rizikuju da propuste priliku da definišu sigurnost za njihovu zajednicu, te da osiguraju da žene, muškarci, djevojčice i dječaci dobiju sigurnosne usluge

koje im trebaju. S druge strane, oni koju pružaju sigurnosne usluge popuštaju priliku da budu efikasniji i da bolje odgovore na potrebe članova zajednice kojoj služe.

Ovaj vodič pruža osnovne informacije i alate za poduzimanje akcije. Vodič koristi bogato i raznovrsno iskustvo žena iz civilnog sektora širom svijeta, te nudi primjere praktičnih, a ponekad i inovativnih akcija.

I DCAF i Institut za inkluzivnu sigurnost rade na promoviranju inkluzije civilnog društva, a posebno žena, u sektor sigurnosti i u procese donošenja odluka o sigurnosnim pitanjima. DCAF je radio sa organizacijama civilnog društva iz Azije, Balkana, Bliskog istoka i Zapadne Afrike kako bi podstakao njihovo uključivanje u reformu sektora sigurnosti. Institut za inkluzivnu sigurnost promovira uključenost žena u pitanja mira i sigurnosti uopće, te pomaže koalicije žena kako bi se promijenile politike. Nezavisni stručnjaci za sigurnost iz civilnih društava Afganistana, Liberije, Libije, Nepala, Srbije i Ugande svojim su komentarima dodatno ojačali i "potvrdili" ovaj vodič.

Ovaj vodič je samo polazna tačka i ne sadrži sve detalje u vezi sa problematikom kojom se bavi. On i ne može biti kompletan bez razmišljanja i djelovanja žena kao što ste vi, žena koje mogu adaptirati sadržaj vodiča prema vašem specifičnom kontekstu. Nadamo se da će vas vodič inspirisati da se angažujete u oblikovanju sigurnosti u vašoj zajednici, provinciji ili zemlji, te da ćete podstaći i druge da urade isto. Vaše učešće je istinski neophodno!

Vodič se sastoji od tri poglavlja:

POGLAVLJE 1: Shvatite sigurnost

Ovo poglavlje sadrži uvod u ključne sigurnosne koncepte, objašnjava reforme sektora sigurnosti i razmatra zašto je doprinos žena iz civilnog društva presudan za transformiranje sektora sigurnosti.

POGLAVLJE 2: Uključite se

Ovo poglavlje nudi šest konkretnih načina na koje se možete angažovati i utjecati na reformu, od istraživanja, preko planiranja i zagovaranja, do održavanja postojećeg učešća u sektoru sigurnosti.

POGLAVLJE 3: Alati za pokretanje akcije

Poglavlje 3 nudi niz praktičnih aktivnosti i alata koji su vam potrebni za pokretanje akcije.

Sadržaj

Poglavlje 1: Shvatite sigurnost

Šta je sigurnost?	4
Šta je sektor sigurnosti?	5
Šta je reforma sektora sigurnosti?	6
Kakve vrste aktivnosti mogu transformirati sektor sigurnosti?	6
Ko planira i implementira reformu sektora sigurnosti?	7
Uloga civilnog društva u reformi sektora sigurnosti	7
Uloga žena u reformi sektora sigurnosti	8
Koji zakonski standardi obezbjeđuju učešće žena u reformi sektora sigurnosti?	12
Koji izazovi stoje pred učešćem žena iz civilnog društva u reformi sektora sigurnosti?	13

Poglavlje 2: Uključite se

Istražite sigurnosna pitanja	16
Formirajte koaliciju	20
Planirajte akciju	21
Izradite preporuke	23
Zagovarajte promjenu!	24
Ciljano zagovarajte	25
Angažujte se u sektoru sigurnosti	34

Poglavlje 3: Alati za pokretanje akcije

ISTRAŽITE SIGURNOSNA PITANJA

#1 – Vrste i izvori informacija za istraživanje iz ureda	40
#2 – Pitanja za diskusiju	41
#3 – Spisak besplatnih trening kurseva o reformi sektora sigurnosti i pitanja u vezi s njom	41
#4 – Pojmovnik sektora sigurnosti	42
#5 – Kakve uloge imaju glavni akteri sektora sigurnosti?	44
#6 – Regionalni i međunarodni zakoni i instrumenti koji se odnose na reformu sektora sigurnosti i žene	48

FORMIRAJTE KOALICIJU

#7 – Vježba mapiranja aktera	49
#8 – Primjer poziva na pridruživanje novoj koaliciji za uključivanje žena u reformu sektora sigurnosti	50
#9 – Primjer dnevnog reda za prvi sastanak koalicije	51

PLANIRAJTE AKCIJU

#10 – Pitanja koja treba postaviti kada se planira akcija	51
#11 – Predložak akcionog plana	53
#12 – Primjer akcionog plana	54
#13 – Primjer dnevnog reda dvodnevne radionice o planiranju akcije za koaliciju	56
#14 – Grupna vježba za određivanje prioriteta	57

IZRADITE PREPORUKE

#15 – Izrada radnog lista za preporuke	58
#16 – Primjeri preporuka	59
#17 – Predložak za preporuke	60

ZAGOVARAJTE PROMJENU!

#18 – Primjer pisma u kojem se traži sastanak sa visokim zvaničnikom sigurnosti	61
#19 – Savjeti za rad sa medijima	62
#20 – Predložak saopćenja za medije	63
#21 – Uokvirivanje poruke – glavne napomene o sigurnosti	64
#22 – Kako se nositi sa skepticima	65

ANGAŽUJTE SE U SEKTORU SIGURNOSTI

#23 – Primjer dnevnog reda za dvodnevnu obuku posvećenu reformi sektora sigurnosti i pitanjima roda	66
Bilješke	68
Skraćenice	70
Dodatni resursi	71

Poglavlje 1: Shvatite sigurnost

Šta su sigurnost, sektor sigurnosti i reforma sektora sigurnosti?

Šta je sigurnost?

Sigurnost je stanje u kojem ne postoji opasnost ili prijetnja. Postojanje sigurnosti jača vaša prava i omogućuje da vas institucije države tretiraju na pravičan način. Sigurnost je više od nepostojanja oružanog konflikta; to je okruženje u kojem pojedinci mogu napredovati. To podrazumijeva pristup obrazovanju i zdravstvenoj zaštiti, demokratiju i ljudska prava, te ekonomski razvoj. To znači da ste sigurni kada šetate ulicom, da imate dovoljno hrane, da su vam na raspolaganju mogućnosti da nađete posao i izdržavate porodicu, te da školujete svoju djecu. Stvaranje sigurnosti je kontinuiran proces u kojem važnu ulogu igraju i vlada, i institucije sektora sigurnosti, i zajednice, uključujući žene.

Sigurnost nema isto značenje za sve ljude i institucije. Vlade se često fokusiraju na ono što državu čini sigurnom – jake granice, moćnu vojsku – ali je većina ljudi ipak usredsređena na svakodnevnu sigurnost, kako ličnu, tako i sigurnost svoje porodice. Možete li se liječiti u bolnici ako se razbolite? Da li vam policija pomaže i ako nikoga ne podmitite? Pravda je još jedan važan dio sigurnosti: ako neko počinio zločin, da li će odgovarati za njega?

U svakoj zajednici ili zemlji, svaka osoba doživljava različite sigurnosne prijetnje i ima različite sigurnosne prioritete. Rodna pripadnost pojedinca (uz druge karakteristike kao što su životna dob, klasa, pripadnost etničkoj grupi/klanu/plemenu/kasti, te seksualna orijentacija) igra važnu ulogu u tome na koji će način ta osoba doživljavati sigurnost.

ŠTA JE ROD? TERMIN "ROD" ODNOSI SE NA SOCIJALNO KONSTRUIRANE ULOGE, IDENTITETE I ODNOS IZMEĐU MUŠKARACA I ŽENA. ROD – ZAJEDNO SA ETNIČKOM PRIPADNOŠĆU, ŽIVOTNOM DOBI, KLASOM, RELIGIJOM I DRUGIM SOCIJALNIM FAKTORIMA – ODREĐUJE ULOGE, MOĆ I RESURSE MUŠKARACA I ŽENA U SVAKOM DRUŠTVU, KAO I ODNOS MOĆI IZMEĐU MUŠKARACA I ŽENA. DOK SE TERMIN "SPOL" ODNOSI NA BIOLOŠKE RAZLIKE IZMEĐU MUŠKARACA I ŽENA, "ROD" NIJE ODREĐEN BIOLOGIJOM - ON SE UČI. OD RANOG DIJETINSTVA, DJEČACI I DJEVOJČICE UČE OD SVOJIH PORODICA I KULTURA RAZLIČITE ULOGE I NAČINE PONAŠANJA. OVE PRIHVATENE ULOGE I IDENTITETI MOGU SE RAZLIKOVATI U RAZLIČITIM ZAJEDNICAMA ILI ZEMLJAMA, A MNOGE SE I MIJENJAJU SA SVAKOM NOVOM GENERACIJOM.

Žene, muškarci, djevojčice i dječaci često imaju različite sigurnosne potrebe. Njihova iskustva vezana za, da spomenemo samo nekoliko, seksualno nasilje, trgovinu ljudima, nasilje bandi, pljačke, smrti zbog miraza, otmice i ubistva zbog časti variraju širom svijeta. Naprimjer: više od 90 posto smrtnih slučajeva izazvanih vatrenim oružjem odnosi se na muškarce,¹ dok u većini zemalja jedna četvrtina do jedne polovine žena iskuse fizičko nasilje od strane njihovih muževa ili mladića.² Uz to, žene, muškarci, djevojčice i dječaci širom svijeta nemaju jednak pristup resursima kao što su zemljište, novac, obrazovanje, zdravstvena zaštita i politička moć. Žene posjeduju manje od 15 posto zemljišta širom svijeta, a taj postotak iznosi samo 2 posto u zemljama u razvoju.³

Pored toga, žene, muškarci, djevojčice i dječaci imaju različite percepcije o sigurnosti i različit stepen povjerenja u institucije. U Demokratskoj Republici Kongo, žene iz regije Kivu identificiraju seksualno nasilje, uključujući silovanje, kao primarnu prijetnju po njihovu sigurnost, dok muškarci uglavnom navode oružano nasilje i prisilnu regrutaciju u naoružane bande.⁴ Istraživanje o posljedicama posjedovanja i korištenja ručnog oružja u Zapadnoj Africi pokazuje da se muškarci osjećaju sigurnijim ako posjeduju oružje, dok ga žene smatraju prijetnjom u svojim domovima.⁵

Žene i djevojčice iz Palestine kažu da je najčešći oblik nesigurnosti za njih uznemiravanje kojem su izložene na ulicama od strane muškaraca. Gradske ulice smatraju se prostorom predviđenim "samo za muškarce" i zbog toga se povezuju sa strahom, zastrašivanjem, seksualnim uznemiravanjem i bezakonjem.⁶

Usluge koje pružaju institucije sektora sigurnosti, kao što su policija i sudovi, moraju uzeti u obzir ovakve različite potrebe, percepcije i iskustva žena, muškaraca, djevojčica i dječaka. Naprimjer, policija treba da bude adekvatno obučena i da raspolaže utvrđenim procedurama kako bi odgovorila na

različite oblike nasilja s kojim se obično susreću muškarci i žene, dok za slučajeve u kojima su ugrožena djeca treba postojati poseban trening i posebne procedure.

Shodno tome, različite potrebe, percepcije i iskustva svakog roda moraju biti uzete u obzir i u procesu reforme sektora sigurnosti. Institucije sektora sigurnosti često ne uključuju perspektivu lokalnog stanovništva, rijetko raspravljajući i procjenjujući šta sigurnost zapravo znači na nivou zajednice, porodice ili pojedinca. Učešće žena i djevojaka u reformi sektora sigurnosti se često previđa, mada one čine 50 posto stanovništva. Zato, izgradnja sigurnosti za sve pojedince predstavlja i izazov i priliku.

Šta je sektor sigurnosti?

Sada kada imate bolju ideju o tome šta sve sigurnost može predstavljati, trebate upoznati različite aktere koji pružaju sigurnost. Poznavanje različitih aktera, njihovih prioriteta i onoga što im je posao pomaže da se razumije ko je odgovoran za provođenje promjena koje želite.

Generalno govoreći, sektor sigurnosti sastoji se od svih institucija i drugih organa koji imaju ulogu u obezbjeđivanju sigurnosti države i njenog stanovništva. Među njima su:

- **DRŽAVNE ORUŽANE SNAGE I SNAGE SIGURNOSTI:** oružane i odbrambene snage, policija, žandarmerija, paramilitarne snage,⁷ predsjednička garda, obavještajne i sigurnosne službe (i vojne i civilne), obalna straža, granična policija, carinska uprava, jedinice rezervista ili jedinice lokalne sigurnosti (civilna odbrana i zaštita, državna milicija).
- **DRŽAVNA TIJELA ZA NADGLEDANJE I UPRAVLJANJE:** izvršna vlast, savjetodavna tijela za nacionalnu sigurnost, parlament, ministarstva

odbrane, unutrašnjih poslova, vanjskih poslova; organi zaduženi za finansijsko upravljanje (ministarstva finansija, zvaničnici zaduženi za budžet, službe za finansijsku reviziju i planiranje); civilni odbori za nadgledanje; komisije za pritužbe javnosti i (specijalizirani) ombudsmeni.

- **NEZAVISNA TIJELA ZA NADGLEDANJE:** organizacije civilnog društva, uključujući medije, organizacije eksperata i analitičara (eng. think-tanks) i profesionalna udruženja; komisije za ljudska prava; (specijalizirani) ombudsmeni.
- **INSTITUCIJE PRAVOSUĐA I VLADAVINE PRAVA:** pravosuđe i ministarstvo pravde; zatvori; službe za uslovne kazne; službe koje provode krivične istrage i podižu krivične optužnice; običajni i tradicionalni sistemi pravosuđa (kao što su vijeća staraca, poglavice, tradicionalna vijeća).

Nezavisne ne-državne oružane grupe (pobunjenici, ne-državna milicija i sl.), te privatne milicije i zaštitarske kompanije također se mogu smatrati dijelom sektora sigurnosti.

Alat 5 u Poglavlju 3 nudi listu glavnih aktera u sektoru sigurnosti.

Institucije sektora sigurnosti moraju zadovoljiti odgovarajuće standarde kako bi adekvatno služile stanovništvu. U tom smislu, mora postojati:

- **CIVILNA KONTROLA** svih institucija sektora sigurnosti. To znači da je krajnja odgovornost za donošenje strateških odluka u zemlji u rukama civilnog političkog vođstva, a ne u rukama profesionalne vojske ili policije;
- **ODGOVORNOST**, što znači da se institucije sektora sigurnosti smatraju odgovornim za akcije koje provode, te da su predmet nadzora od strane pravosudnih organa, medija i organizacija civilnog društva;

"Najvažnije je uvođenje definicije sigurnosti iz ženske perspektive. Sigurnost nije muškarac u uniformi, naoružan puškom, koji stoji pored tenka. Žene nude širi termin, ljudska sigurnost, mogućnost da se ide u školu, da se ima zdravstvena zaštita, da se radi i da se ima pristup pravdi. Samo unapređenjem ovih područja... može se suprotstaviti prijetnjama."

 Orzala Ashraf, Humanitarna pomoć za žene i djecu Afganistana

- **TRANSPARENTNOST**, tako da parlament, civilno društvo i stanovništvo razumiju kako i zašto su odluke donesene, te kako i zašto su poduzete akcije; i
- **VLADAVINA PRAVA**, tako da nijedna institucija sektora sigurnosti ne može zloupotrebjavati svoj položaj i moć ili ograničavati prava pojedinaca.

ŠTA JE VLADAVINA PRAVA? TERMIN "VLADAVINA PRAVA" ZNAČI DA ISTI ZAKONI JEDNAKO VAŽE ZA SVE I DA ŠTITE SVE POJEDINCE PODJEDNAKO. VLADAVINA PRAVA ZAHTIJEVA NEZAVISAN PRAVOSUDNI SISTEM KOJI JE PRAVIČAN I TRANSPARENTAN, KOJI SPRIJEČAVA VLADU DA ZLOPOTREBLJAVA SVOJE OVLAŠTI I MOĆ, TE JE DRŽI ODGOVORNOM ZA POŠTOVANJE ZAKONA. VLADAVINA PRAVA TAKOĐER PODRAZUMIJEVA DA POLICIJA I VOJSKA PRAVIČNO PRIMJENJUJU ZAKONE I POŠTUJU LJUDSKA PRAVA.

Šta je reforma sektora sigurnosti?

Reforma sektora sigurnosti je proces reforme (ili transformacije) koji osigurava da ljudi *ne bježe od* institucija sektora sigurnosti već da im se rado *obraćaju*. Reforma sektora sigurnosti teži da poboljša sposobnost zemlje da zadovolji cijeli niz sigurnosnih potreba zajednice na način koji je efikasan, ali koji je istovremeno u saglasnosti sa standardima civilne kontrole, transparentnosti i vladavine prava. Reforma sektora sigurnosti također nastoji da osigura da institucije sektora sigurnosti djeluju uz puno poštovanje ljudskih prava, te da ne vrše diskriminaciju protiv bilo koga.

Proces reforme sektora sigurnosti predstavlja priliku za vas da učestvujete u dijalogu o tome šta je sigurnost, kako institucije mogu bolje funkcionisati, te ko treba biti dio razgovora o tome. Mi znamo da vi trebate učestvovati u tom dijalogu! No, trebate u to uvjeriti prave ljude, tako da vaš učinak bude vidljiv.

Reforma sektora sigurnosti zvuči kao vrlo tehnički termin, ali zapravo znači osiguravati da su uspostavljeni ispravni sistemi i da postoje pravi ljudi koji će raditi u okvirima tih sistema. Cijeli proces bi trebao biti transformacijski, tako da se i među različitim akterima sektora sigurnosti i u javnosti stvaraju novi stavovi, ponašanja i odnosi.

Termin reforme sektora sigurnosti najčešće se koristi u post-konfliktnom kontekstu, gdje u podršci formalnom procesu ponovne izgradnje ili reformiranja sektora sigurnosti učestvuje i međunarodna zajednica. Međutim, reforma sektora sigurnosti se dešava i u zemljama u razvoju, te u zemljama koje su u tranziciji od autoritarne vlasti.

Kada je usmjerena samo na policiju ili zatvore, reforma sektora sigurnosti se može, naprimjer, zvati reforma policije ili reforma zatvorskog sistema. Reforma sektora sigurnosti zapravo podrazumijeva sva tekuća nastojanja da se reformira sektor sigurnosti, da se poboljša njihov rad, postigne veća odgovornost i transparentnost. Ponekad se reforma sektora sigurnosti dešava vrlo brzo, a nekada je ovaj proces spor i postepen. No, bez obzira na to da li vaša zemlja provodi formalni proces reforme sektora sigurnosti ili ne, možete pokrenuti akciju kako bi natjerali institucije sektora sigurnosti da odgovaraju na vaše potrebe.

Kakve vrste aktivnosti mogu transformirati sektor sigurnosti?

Evo primjera takvih aktivnosti:

- **JAČANJE CIVILNE KONTROLE I NADGLEDANJA SEKTORA SIGURNOSTI**
 - Organizovanje javnih debata o važnosti civilne kontrole nad vojskom
 - Uspostavljanje lokalnih civilnih policijskih odbora u koje će biti uključeni muškarci i žene
 - Animiranje medija da izvještavaju o reformama
- **DALJA PROFESIONALIZACIJA SNAGA SIGURNOSTI I ORUŽANIH SNAGA**
 - Trening vojske i policije iz oblasti podrške ljudskih prava
 - Provjera osoblja oružanih snaga tako što se od civilnog društva traže informacije o kandidatima
- **IZGRADNJA MIRA**
 - Kreiranje programa demobilizacije i reintegracije bivših boraca uz sugestije i pomoć zajednica koje će ih prihvatiti
 - Učešće organizacija civilnog društva u identifikaciji i vraćanju sakrivenog oružja
 - Pružanje pomoći žrtvama putem mehanizama tranzicijskog pravosuđa
- **JAČANJE VLADAVINE PRAVA**
 - Osiguravanje da su sudije pravične tako što će primanje mita biti obuzdano putem izvještavanja medija o takvim slučajevima i praćenjem suđenja od strane organizacija civilnog društva
 - Monitoring povreda ljudskih prava od strane policije putem lokalnih odbora za pritužbe.

Ko planira i implementira reformu sektora sigurnosti?

Ako postoji formalni proces reforme sektora sigurnosti na nivou države, u planiranju i primjeni učestvuje cijeli niz aktera. Mada broj aktera može izgledati zastrašujuće veliki, on istovremeno znači da postoje višestruke ulazne tačke koje možete iskoristiti da se angažujete i ostvarite utjecaj. Niže navedena lista može poslužiti kao smjernica o tome koji sve akteri mogu biti dio procesa reforme sektora sigurnosti.

Nacionalni akteri

Nacionalne vlade obično predvode ("posjeduju") zvanični proces reforme sektora sigurnosti. Ministarstvo odbrane ili unutrašnjih poslova, ili nacionalno vijeće za sigurnost su najčešće onaj dio državne vlade koji koordinira procesom. Bilo koja agencija vlade ili akter navedeni pod "Šta je sektor sigurnosti?" mogu biti angažovani u reformi sektora sigurnosti.

Pored toga, organizacije civilnog društva na državnom nivou mogu pružiti ekspertizu i veze sa lokalnim zajednicama. Naprimjer, tokom '90-ih godina u Južnoj Africi nekoliko nevladinih organizacija (NVO) odigrale su presudnu ulogu u transformaciji sektora sigurnosti i kad je u pitanju oblikovanje ideja o sigurnosti, i kad je riječ o organizovanju prikupljanja sugestija od građana (uključujući Kampanju za prekid vatre, Institut za odbrambenu politiku, Grupu za vojna istraživanja, te Black Sash).⁸ U nastavku ovog vodiča dodatno se razmatra posebna uloga koju igraju organizacije civilnog društva.

Ponekad se osniva poseban parlamentarni komitet kojeg čine članovi parlamenta, ili radna grupa koju čine ljudi iz različitih ministarstava, a u iste mogu biti uključeni i predstavnici organizacija civilnog društva.

Provincijski/lokalni organi sigurnosti

U procesu RRS-a mogu učestvovati i provincijski i lokalni organi sigurnosti. Primjeri takvih lokalnih sigurnosnih organa su lokalni policijski odbori, lokalni komiteti za sigurnost, te grupe za nadziranje u zajednicama. Pogledajte primjere #9 i #10 iz Bosne i Hercegovine i Haitija. Reforma se može odvijati i u lokalnim sigurnosnim organima i službama. Uz to, lokalni sigurnosni organi ponekad mogu pružiti važne informacije za nacionalni proces reforme sektora sigurnosti.

Međunarodni akteri

Međunarodne multilateralne organizacije i vlade-donatori često i finansijskim sredstvima i strateškim i tehničkim savjetima podržavaju reformu sektora sigurnosti. Oni, naprimjer, mogu biti angažovani na usmjeravanju diskusija, izradi nacrtu zakona, savjetovanju ministarstava, te treningu policije, vojnog osoblja i parlamentaraca. Međunarodni akteri nekada unajmljuju privatne vojne i sigurnosne kompanije kako bi savjetovala i obučavale oružane snage i snage sigurnosti.

Međunarodni akteri trebaju osigurati lokalno vlasništvo nad procesom reformi. Reformu sigurnosnih politika, institucija i aktivnosti trebaju dizajnirati, upravljati njome i implementirati domaći, a ne vanjski akteri. Vi možete tvrditi da je učešće žena presudan dio lokalnog posjedovanja – to vam može biti sjajna prilika da zakoračite u dijalog o reformi.

I međunarodne NVO mogu pružiti podršku multilateralnim organizacijama, vladi, oružanim snagama, snagama sigurnosti, te tijelima za nadgledanje i civilno društvo pri planiranju, implementaciji, monitoringu i evaluaciji reforme sektora sigurnosti. Neke od ovih međunarodnih organizacija, NVO i vlada-donatora navedeni su u Dodatnim resursima.

Uloga civilnog društva u reformi sektora sigurnosti

Šta je civilno društvo?

Termin "civilno društvo" generalno se tumači tako da obuhvata pojedince čije se aktivnosti odvijaju van direktne kontrole države. "Organizacije civilnog društva" je kolektivni naziv za sve vrste organizacija i udruženja koje nisu dio vlade i predstavljaju neprofitne interesne grupe, profesije i različite zajednice unutar jednog društva. Među njima su NVO, organizacije na nivou zajednice, vjerske grupe, ženske organizacije, grupe mladih i studenata, trgovinske organizacije, profesionalne organizacije, kulturna društva, te naučna zajednica. Organizacije civilnog društva mogu uključivati i medije.

Kakvu ulogu igra civilno društvo?

Civilno društvo igra presudnu ulogu u nadgledanju struktura i praksi institucija sektora sigurnosti. Ekspertiza i nezavisni interesi civilnog društva objezbeđuju važan

nadzor ovlasti države. I dok civilno društvo obično nadzire sektor sigurnosti tako što pomaže u njegovoj kontroli i monitoringu, ono se može angažovati na mnogo različitih načina sa svim akterima sektora sigurnosti.

Civilno društvo može:

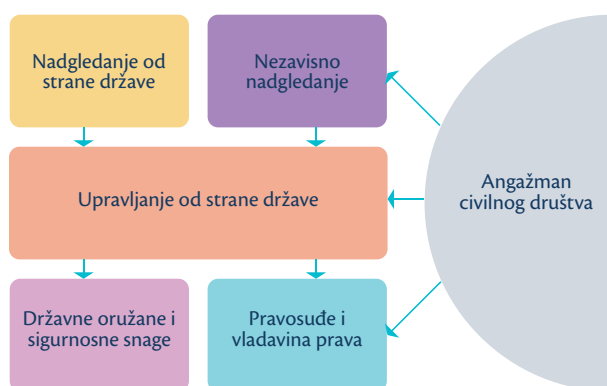
- **NADGLEDATI I VRŠITI MONITORING;**
- **POMAGATI PRI OBLIKOVANJU POLITIKA;**
- **GENERIRATI NOVE PROGRAMSKE IDEJE;**
- **PRUŽATI OBUKU**
- **DOSTAVLJATI INFORMACIJE POTREBNE ZA RAD SEKTORA SIGURNOSTI**
- **PRUŽATI SIGURNOSNE USLUGE U ZAJEDNICAMA, TE**
- **OLAKŠAVATI DIJALOG I PREGOVORE IZMEĐU NACIONALNOG SEKTORA SIGURNOSTI I LOKALNIH ZAJEDNICA.**

ŠTA JE NADGLEDANJE OD STRANE CIVILNOG DRUŠTVA?

NADGLEDANJE SEKTORA SIGURNOSTI, UKLJUČUJUĆI I REFORMU SEKTORA SIGURNOSTI, OD STRANE CIVILNOG DRUŠTVA, PODRAZUMIJEVA AKTIVNO UČEŠĆE ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA U DEFINIRANJU POLITIKA I NADGLEDANJU STRUKTURA I PRAKSI AKTERA SEKTORA SIGURNOSTI. ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA NADZIRU SEKTOR SIGURNOSTI KAKO BI OSIGURALE DA SE ZAKON PRIMJENJUJE PRAVIČNO I JEDNAKO ZA SVE, TE DA SEKTOR SLUŽI INTERESIMA I PRIORITETIMA ZAJEDNICE.

Poglavlje 2 pruža smjernice o načinima na koje se možete angažovati u pojedinim segmentima sektora sigurnosti. U svakom slučaju, **možete dovesti do promjene u svim dijelovima sistema.**

Akteri sektora sigurnosti

Uloga žena u reformi sektora sigurnosti

Kako žene u civilnom društvu promovišu sigurnost?

Žene u civilnom društvu igraju važnu ulogu u njegovanju inkluzivne i trajne sigurnosti. Vaše učešće je presudno ne samo zato što predstavljate najmanje 50 posto stanovništva, nego i zato što vaš angažman zapravo čini vašu zajednicu sigurnijom i za žene i za muškarce. Konačno, vaša uključenost pomaže da budu postignuti osnovni ciljevi reforme sektora sigurnosti.

No, možda ćete se morati izboriti za učešće. Učešće civilnog društva u reformi sektora sigurnosti ne garantuje da će žene biti dio reformskog procesa. Sljedeće poente objašnjavaju šta žene iz civilnog sektora mogu pružiti akterima sektora sigurnosti. Ova objašnjenja ujedno mogu biti korisna kada budete zagovarale da budete uključene.

Žene pružaju znanje o sigurnosnim pitanjima u njihovim zajednicama.

Procesi reforme sektora sigurnosti se prečesto fokusiraju na budžete i broj osoblja, umjesto na pojedince i zajednice. Jedinствeno iskustvo žena u vezi sa konfliktom i nasiljem, te njihovo poznavanje prioriteta zajednice može pomoći da reforma sektora sigurnosti istinski odražava lokalne potrebe. Naprimjer, seoski komiteti žena za sigurnost u pojedinim graničnim oblastima Sjevera Leonea podstiču diskusiju i dijele znanje zajednice o pitanjima sigurnosti. Pored toga, komiteti pružaju informacije koordinacijskim tijelima (Uredu za nacionalnu sigurnost, te provincijskim i oblasnim komitetima za sigurnost) o sigurnosnim problemima i prijetnjama u zajednici. Osim toga, žene mogu podići svijest političara o ovim ključnim sigurnosnim pitanjima i promovirati promjenu politike. Naprimjer, organizacija civilnog društva Glas libijskih žena (Voice of Libyan Women – VLW) iz Libije nedavno je izvršila procjenu sigurnosti žena koja je privukla pažnju ministarstva unutrašnjih poslova i odbrane. Ministarstvo je reagiralo tako što je pozvalo žene iz zajednica širom zemlje na nacionalne sastanke posvećene planiranju razoružanja, demobilizacije i reintegracije, te pomirenja. Pogledajte primjer #4 u ovom vodiču koji se odnosi na procjenu rodni i sigurnosnih

PRIMJER #1: ŽENSKJE ORGANIZACIJE I PROCES PREGLEDA ODBRANE U JUŽNOJ AFRICI

Učešće ženskih organizacija u procesu rasprave o odbrani u Južnoj Africi od 1996. do 1998. godine predstavlja primjer kako angažman žena može izgraditi konsenzus i legitimnost reforme sektora sigurnosti. Cilj pregleda odbrane bio je da se izradi nacrt operativnih detalja kao što su doktrina, dizajn snaga, logistika, naoružanje, ljudski resursi i oprema. Na insistiranje žena parlamentaraca, parlamentarni stalni zajednički komitet za odbranu pozvao je na provođenje nacionalnih konsultacija kao dio procesa pregleda odbrane. Poduzet je čitav niz mjera kako bi se osiguralo učešće javnosti, uključujući korištenje vojnih aviona i autobusa za transport vjerskih i lokalnih lidera, NVO aktivista

i predstavnica ženskih organizacija na sastanke i radionice.

Male lokalne ženske organizacije bile su ključne za privlačenje pažnje na do tada ignorisana pitanja kao što su položaj zajednica čije je zemljište oduzeto za vojnu upotrebu, posljedice vojnih aktivnosti na okoliš, te seksualno uznemiravanje žena od strane vojnog osoblja. Kao odgovor na ova pitanja, unutar sekretarijata za odbranu formirana su dva potkomitea. Nakon procesa koji je trajao dvije godine, ovaj pregled, proveden uz učešće brojnih aktera, pomogao je u postizanju nacionalnog konsenzusa o pitanjima odbrane, te je doprinio kreiranju legitimnosti novih sigurnosnih struktura u očima javnosti.

Izvor: Sanam Naraghi i Camille Conawaz, *Negotiating the Transition to Democracy and Reforming the Security Sector: The Vital Contributions of South African Women* (Vašington: Initiative for Inclusive Security (sad The Institute for Inclusive Security), 2004), 23-25.

potreba na lokalnom nivou u Srbiji, te primjere #9 i #10 o lokalnim komitetima za sigurnost u Bosni i Hercegovini i na Haitiju.

Žene pružaju sigurnost. Žene mogu stupiti u partnerstvo sa sektorom sigurnosti kako bi se pružile integrirane usluge. Naprimjer, žene su obično te koje žrtvama nasilja pružaju usluge kao što su sklonište, pravni savjeti te medicinska i psihološka pomoć. Žene također mogu pomoći u primjeni reforme sektora sigurnosti u njihovim zajednicama, a nerijetko su važan partner u određenim vrstama programa reforme sektora sigurnosti kao što su razoružanje, demobilizacija i reintegracija boraca, te kontroli naoružanja u zajednicama. Organizacija civilnog društva Žene u mreži izgradnje mira (Women in Peacebuilding Network – WIPNET) iz Liberije odigrale su presudnu ulogu u razoružanju pobunjenika u vrijeme kada je UN-ov sistem bio preopterećen. Zbog povjerenja koje su imali

u lokalne žene, mnogi borci su odlučili da njima predaju oružje. WIPNET je također preporučio produženje perioda razoružanja, što je UN uradio. Pogledajte primjer Maiti Nepal na stranici (str. 11), te primjer #11 o kambodžanskom Uredu za monitoring prava žena, kao i primjer #12 o tome kako jemenska Unija žena pruža usluge zatvoreniciima.

Žene povećavaju stepen prihvaćenosti reforme i podrške reformi sektora sigurnosti u zajednicama.

Žene imaju snažan utjecaj na svoje porodice i mreže u zajednicama u kojima žive. Angažovanje žena u reformi sektora sigurnosti može pomoći jačanju kredibiliteta novih sistema i mehanizama za nadzor, te popraviti percepciju javnosti o institucijama sektora sigurnosti. Pogledajte primjer #1 u kojem se govori o tome kako je učešće žena u procesu pregleda odbrane u Južnoj Africi od 1996.-1998. pomoglo izgradnji konsenzusa i legitimnosti reforme sektora sigurnosti.

PRIMJER #2: ŽENE CIVILNOG DRUŠTVA PROMOVIŠU SIGURNOST: SLUČAJ MAROWPNET-A U SAVEZU RIJEKE MANO (ZAPADNA AFRIKA)

Tokom '90-ih, zemlje Saveza rijeke Mano – Obala Slonovače, Gvineja, Liberija i Sijera Leone – bile su zahvaćene upornim nasilnim sukobima. Ženska mirovna mreža rijeke Mano (MARWOPNET) osnovana je 2000. godine, kada se grupa žena susrela u Nigeriji kako bi promovisala svoje učešće u uspostavljanju mira u regiji rijeke Mano. MARWOPNET pokrenuo je svoju prvu inicijativu u ljeto 2001, kada su i Sijera Leone i Liberija bili zahvaćeni građanskim ratom, a u Gvineji se nestabilnost pojačavala. Delegacije MARWOPNET-a susrele su se sa predsjednicima ovih triju zemalja kako bi ih ubijedile da je neophodno ojačati regionalni dijalog i saradnju.

U Liberiji je MARWOPNET posredovao u obustavi neprijateljstava između zaraćenih frakcija predsjednika Charlesa Taylora i liberijskih pobunjenika. Ishod je bilo to da je Ekonomska zajednica zapadnoafričkih zemalja (ECOWAS), koja je bila sponzor mirovnih pregovora između liberijske vlade i pobunjeničkog pokreta, za početak dala MARWOPNET-u status posmatrača na pregovorima. Uz podršku međunarodne ženske organizacije civilnog društva Femmes Africa Solidarité, članice MARWOPNET-a učestvovala su u treningu o transformaciji konflikta, razrješenju konflikta i tehnikama pregovaranja. U junu 2003. godine MARWOPNET je zvanično učestvovao u pregovorima. U svojstvu svjedoka u ime žena Liberije, ova organizacija bila je jedina organizacije civilnog društva-potpisnica mirovnog sporazuma za Liberij.

Među aktivnostima MARPOWNET-a nalazi se čitav niz mjera podrške angažmanu žena u pitanjima vezanim za sigurnost. Sljedeći primjeri mogu vam dati ideju za aktivnosti vaše organizacije:

- MARPOWNET je dizajnirao i implementirao izgradnju kapaciteta za ženske grupe u zajednicama na granici Gvineje i Liberije kako bi se poboljšalo

njihovo razumijevanje prevencije konflikta te upravljanje sistemima ranog upozoravanja, umrežavanja, zagovaranja i sigurnosti zajednica. Žene su dobile dodatno samopouzdanje u vlastiti angažman sa institucijama sektora sigurnosti, te su postale svjesnije konkretne uloge koju mogu imati (naprimjer, u regrutiranju snaga sigurnosti). Žene su zahtijevale da budu zastupljene u oblasnim komitetima za sigurnost te da učestvuju u lokalnim partnerskim policijskim odborima. Prvi put se desilo da je žena izabrana za načelnicu grada, a tu su i planovi da žena postane i vrhovni poglavica, što je pozicija koju tradicionalno obnašaju muškarci.

- Prekogranična trgovinska razmjena dio je svakodnevnog života u zajednicama na granicama regije Saveza rijeke Mano. Nakon što je dobio pritužbe od poslovnih žena da agenti sigurnosti traže mito, MARWOPNET je organizovao niz prekograničnih treninga kako bi žene obučio o njihovim pravima i tehnikama razrješenja konflikta.
- Nakon provale nasilja tokom izbora u Obali Slonovače, MARWOPNET je organizirao masovnu akciju uz aktivnosti kao što su post, molitve i mirovni marševi uoči početka mirovnih pregovora između predsjednika Laurenta Gbagboa i kandidata Alassanea Ouattara. Organizacija je poslala delegaciju na dvodnevnu misiju procjene situacije sa izbjeglicama duž liberijske granice, te je dizajnirala aktivnost usmjerenu na razrješenje konflikta kako bi izmirila žene lidere i pomogla izgradnji mira.
- MARWOPNET ima tri radio stanice na nivou zajednica širom zemalja Saveza rijeke Mano na kojima emituje program o angažmanu žena u sigurnosnim pitanjima.⁹

Žene vrše nadzor. Sa njihovim jedinstvenim iskustvom u vezi sa konfliktom te snažnim mrežama unutar zajednica u kojima žive, žene su dobro pozicionirane da izvrše pritisak kako bi sektor sigurnosti bio odgovoran. One to rade putem istraživanja, zagovaranja i kampanja podizanja svijesti javnosti.

Žene mogu pomoći da se institucije sektora sigurnosti pozabave pitanjima roda. Mnoge institucije sektora sigurnosti zalažu se za "uključivanje pitanja roda" u svoj rad, tako da svi programi i politike inkorporiraju posebne potrebe žena, muškaraca, djevojčica i dječaka. Kako bi uključila pitanja roda i osigurala da njeni programi i politike istinski odražavaju potrebe svake grupe, određena institucija treba da se konsultuje sa ženama te da uključi žene (baš kao i muškarce). Ženske organizacije civilnog društva mogu pružiti osnovne informacije o tome kako se ti programi i politike odražavaju na žene i njihove porodice, a mogu pomoći i u dizajniranju i primjeni procesa konsultacija unutar njihovih zajednica. Naprimjer, žene mogu dati sugestije kako regrutirati i zadržati u službi više kvalificiranih žena.

Žene pružaju trening. Žene u civilnom društvu mogu pružiti trening i druge oblike izgradnje kapaciteta za osoblje sektora sigurnosti, menadžere institucija sektora sigurnosti, te za institucije za nadzor, parlamentarce i novinare. Takva obuka može se baviti pitanjima roda, raznolikosti, ljudskih prava – ukratko, bilo kojim pitanjem za koje žene posjeduju ekspertizu. Naprimjer, žene iz civilnog društva Kirgistana izradile su nastavni program koje sada, u partnerstvu sa OSCE-om, mogu same provoditi na policijskoj akademiji za obuku. U Nepal, grupa žena iz civilnog društva izradila je priručnik za obuku o ženama, miru i sigurnosti za nepalsku vojsku, u partnerstvu sa UN Women.¹⁰ Pogledajte primjer #4 o procjeni potreba roda i sigurnosti na lokalnom nivou u Srbiji, te primjer #7 o radio programu "Žene i sigurnost" u Sjevernoj Leoneu.

Kako žene u civilnom društvu stupaju u partnerstvo sa institucijama sektora sigurnosti i kako učestvuju u procesu reforme sektora sigurnosti?

Sa oružanim snagama i snagama sigurnosti. U Nepal, organizacija civilnog društva Maiti povezuje žrtve trgovine ljudima sa graničnom policijom tako što su članice Maitija dio timova za nadgledanje čiji je zadatak da identificiraju žene i djevojke kojima se trguje. Ova saradnja sa graničnom policijom rezultirala je identifikacijom korupcije u policiji, spašavanju žena i djevojaka kojima se trgovalo, te osnivanjem jedinice žena-policijaca koja radi sa Maitijevim timom za nadgledanje granica. Maiti Nepal uz to održava trening za policiju iz aktivnosti vezanih za borbu protiv trgovine ljudima.

Sa parlamentima. U Velikoj Britaniji, organizacije civilnog društva su se udružile sa parlamentarcima i vladinim zvaničnicima kako bi osnovali Udruženu parlamentarnu grupu za pitanja žena, mira i sigurnosti. Udružena parlamentarna grupa analizira pitanja u vezi sa UNSCR 1325 i fokusira se na podsticanje britanske vlade da ta pitanja promovira. Članovi parlamenta objavljuju pitanja koja postavljaju u parlamentu, pisma u vezi sa pitanjima žena, mira i sigurnosti koja šalju ministrima, kao i najvažnije detalje parlamentarnih debata. Pored toga što pomaže da vlada bude odgovorna za ono što se zalaže u svom Nacionalnom akcionom planu, Udružena parlamentarna grupa pomaže i da se održi produktivan odnos između ministarstava koja rade na pitanjima iz UNSCR 1325 i NVO zajednice, te povećava svijest u parlamentu o ovom pitanju.¹¹

Sa ministarstvima. U saradnji sa ministarstvom za pitanja žena, ženske organizacije civilnog društva na Fidiju su se susrele sa vladinim komitetom za pregled nacionalne sigurnosti i odbrane u sklopu procesa

"Imam snažan utisak da je budućnost u rukama žena. U regiji rijeke Mano... žene su te koje drže porodicu na okupu, one učestvuju u svim radovima u zajednici, žene su te koje su vrlo angažovane u pronalaženju mirnog rješenja za njihove zemlje..."

 Pukovnik Birame Diop, Partners Senegal

pregleda provedenog 2003. godine. Na sastanku je razmotreno kako se provodi proces pregleda i ko je tokom tog procesa konsultovan. Identificirana su pitanja koja su ocijenjena kao sigurnosna prijetnja, a razmotreno je i to kako su međunarodni standardi i norme (uključujući UNSCR 1325) inkorporirani u programe odbrane. Ženske grupe predale su dva podneska komitetu, uključujući preporuke za trajno imenovanje ministra za pitanja žena u Nacionalnom komitetu za sigurnost, te za predstavnike žena u komitetima za sigurnost na nivou provincija i oblasti.

Sa međunarodnim organizacijama. Ženske grupe u Bosni i Hercegovini i Kambodži stupile su u partnerstvo sa UN Women kako bi se održao trening za policiju u zajednici o tome kako da bolje odgovore na potrebe žena. To je ove jedinice učinilo efektivnijim u pogledu jačanja sigurnosti u zajednicama.¹²

Kako žene koje rade u okviru institucija sigurnosti mogu promijeniti stvari?

Baš kao što žene u civilnom društvu čine sektor sigurnosti efektivnijim, tako i žene koje rade u okviru sektora sigurnosti pomažu da te institucije budu spremnije da odgovore na zahtjeve svih dijelova zajednice. Možda vas može inspirisati uloga koju imaju neke žene u uniformi. Žene koje rade u institucijama sektora sigurnosti možete posmatrati i kao potencijalne partnere.

Više žena u policiji može poboljšati reakciju policije, pogotovo kada su u pitanju nasilje u porodici i seksualno nasilje. To su krivična djela koja prevladavaju kako u post-konfliktnim društvima, tako i u onim koja nisu pogođena konfliktom. Postoje uvjerljivi dokazi – među njima su oni iz Demokratske Republike Kongo, Indije i Sjevera Leonea – da će ženske žrtve seksualnog nasilja prije prijaviti nasilje u policijskoj stanici u kojoj rade žene nego policijskoj stanici u kojoj rade samo muškarci.¹³ Slično tome, osobe traumatizirane tokom konflikta često oklijevaju da iskreno razgovaraju sa muškim policajcima, ali su istovremeno spremne da komuniciraju sa ženama-policajcima. Naprimjer, uspostavljanje sekcije za zaštitu žena i djece u okviru policijske stanice u Liberiji u kojoj uglavnom rade žene dovelo je do toga da žene imaju više povjerenja kada trebaju prijaviti zločin, što je povećalo svijest zajednice o pravima žena i seksualnom nasilju.¹⁴

Pored toga, postoji sve više dokaza da je veća vjerovatnoća da će žene u uniformi doprinijeti smanjenju tenzija nego njihove muške kolege; istovremeno, manje je vjerovatno da će žene u uniformi pribjeći upotrebi prekomjerne sile.¹⁵ Žene koje rade u policiji, graničnoj policiji i vojsci također mogu obavljati vrlo važne dužnosti koje mogu biti teške za muškarce zbog kulturoloških razloga, kao što je pretraživanje žena tokom sigurnosnih provjera. Dodatni resursi o ulozi žena u institucijama sektora sigurnosti mogu se naći u *Setu priručnika o rodnim pitanjima i reformi sektora bezbjednosti* koji su izradili DCAF, OCSE/ODIHR i UN-INSTRAW.

Koji zakonski standardi obezbjeđuju učešće žena u reformi sektora sigurnosti?

Cijeli niz rezolucija, konvencija i sporazuma sadrže reference koje se odnose na jednakost spolova i inkluziju žena u sektor sigurnosti. Ovi zakoni, instrumenti i norme uspostavljaju konkretne odgovornosti za sektor sigurnosti, te ženama daju PRAVO da učestvuju u procesima reforme sektora sigurnosti.

Nacionalni nivo

Mnoge zemlje imaju nacionalne zakone o jednakosti spolova koji ženama garantuju učešće u javnom životu i javnim institucijama. Ovakvi zakoni mogu biti korisno sredstvo za zagovaranje inkluzije u procese reforme sektora sigurnosti. Neke zemlje imaju nacionalne akcione planove posvećene nasilju prema ženama ili primjeni UNSCR 1325, ili oboje. Mirovni sporazumi i ustavi mogu sadržavati kvote za učešće žena u određenim organima vlade i sektora sigurnosti. Ovi instrumenti obezbjeđuju okvir u kojem institucije sektora sigurnosti mogu raditi sa ženama iz civilnog društva.

Regionalni i međunarodni nivo

Regionalni zakoni i instrumenti mogu postaviti standarde za učešće žena i bolju spremnost sektora sigurnosti da odgovori na potrebe žena. Afričke aktivistkinje, naprimjer, često upućuju na *Protokol Afričke povelje o pravima ljudi i naroda o pravima žena u Africi*. Određen broj međunarodnih instrumenata mogu znatno pomoći ženama da insistiraju na svom

učestvuju; najvažniji među njima su UNSCR 1325 i *Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena* (CEDAW). Ovi dokumenti uživaju globalnu podršku i predstavljaju standarde prema kojima se mogu mjeriti nacionalni i regionalni zakoni i politike.

Alat 6 u Poglavlju 3 navodi neke od najznačajnijih zakona i instrumenata koji se odnose na učešće žena u reformi sektora sigurnosti.

Koji izazovi stoje pred učešćem žena iz civilnog društva u reformi sektora sigurnosti?

- Reforma sektora sigurnosti se često smatra "teškim sigurnosnim" pitanjem kojim se (u tajnosti) trebaju baviti "eksperti" (obično muškarci),
- Smatra se da žene ne posjeduju ekspertizu u pitanjima sigurnosti,
- Mnoge nacionalne sigurnosne politike i pregledi fokusiraju se na prijetnje državi izvana, umjesto na sigurnost zajednice, gdje su žene obično mnogo više angažovane,
- Međunarodni i nacionalni savjetnici za reformu sektora sigurnosti često nedovoljno razumiju važnost široke participacije muškaraca i žena,
- Procesi reforme sektora sigurnosti često nemaju budžet za povećanje široke participacije muškaraca i žena,
- Strah za ličnu sigurnost može spriječiti aktiviste civilnog društva da progovore o problemima (ovo pitanje razmatra se u Poglavlju 2),
- Postoji nepovjerenje između organizacija civilnog društva (posebno ženskih organizacija) i institucija sektora sigurnosti zbog njihovih vrlo različitih institucionalnih kultura.

Mada i dalje postoje brojni izazovi, sve se više prepoznaje vrijednost uključivanja žena u reformu sektora sigurnosti. Sve veći broj zakona i politika nameće inkluziju žena kao obaveznu i obezbjeđuje ulaznu tačku za one žene koje žele da učestvuju. Novi UNSCR 1325 državni akcioni planovi prebacuju odgovornost za inkluziju na vlade država, gdje će žene kao što ste vi vjerovatno imati daleko veći potencijal

za utjecaj. To znači da imate priliku da se angažujete u preoblikovanju vaših ministarstava odbrane, vojske i policije, te u stvaranju boljih sigurnosnih struktura na lokalnom i oblasnom nivou. Imate priliku da u diskusiju uključite stvarne, svakodnevne potrebe vaše zajednice – potrebe žena, muškaraca, djevojčica i dječaka. Nikada do sada se ženama iz civilnog društva nije pružala takva prilika da pomognu u stvaranju pravične i odgovorne sigurnosti. Čak i ukoliko vaša zemlja nije izradila akcioni plan ili naizgled ne podržava dovoljno snažno angažman civilnog društva, i dalje možete promijeniti stvari. Sljedeće poglavlje nudi neke smjernice o tome kako iskoristiti ovaj trenutak!

Kishvar Sultana tokom razgovora sa visokim zvaničnicima o ulozi žena u moderiranju nasilnog ekstremizma u Pakistanu na okruglom stolu u Vašingtonu 2010. godine.

 Foto: Institut za inkluzivnu sigurnost

Poglavlje 2: Uključite se

Kako se možete angažovati u reformi sektora sigurnosti?

Civilno društvo igra vitalnu ulogu u transformaciji sektora sigurnosti – od pozivanja na provođenje reformi do obavljanja poslova stručnog savjetnika. Civilno društvo zastupa interese zajednica. Žene pružaju različitu i važnu perspektivu i kao pojedinci i kao članovi organizacije civilnog društva. Ovo poglavlje bavi se praktičnim načinima na koje možete biti dio sigurnosnih procesa.

To možete posmatrati kao šest različitih ali međusobno povezanih aktivnosti:

- **ISTRAŽIVANJE SIGURNOSNIH PITANJA:** Saznajte šta su sigurnosni problemi i potrebe u različitim zajednicama, ili kako se pristupa rješavanju određenih sigurnosnih problema.
- **FORMIRAJTE KOALICIJU:** Razvijajte partnerstva sa drugima koji su zainteresirani za promociju sektora sigurnosti koji će bolje odgovarati na potrebe žena i koji će uključivati više žena.
- **PLANIRAJTE AKCIJU:** Izradite akcioni plan kako biste postigli promjene u zakonima, politici ili institucionalnoj praksi.
- **PONUĐITE PREPORUKE:** Formulirajte konkretne preporuke za akcije usmjerene prema konkretnim institucijama sektora sigurnosti.
- **ZAGOVARAJTE PROMJENU:** Govorite sa političarima, državnim službenicima i visokim zvaničnicima o promjeni koju želite da postignete, te razvijajte svijest javnosti o tome da je promjena potrebna.
- **ANGAŽUJTE SE U SEKTORU SIGURNOSTI:** Formirajte nove ili se pridružite postojećim lokalnim sigurnosnim strukturama. Nadgledajte ih, ponudite im trening ili sarađujte sa institucijama sektora sigurnosti u pružanju usluga.

Vjerovatno ćete, uz zagovaranje, raditi istraživanja i graditi koalicije, neprestano obezbjeđujući svježe informacije za vaš angažman sa onima koji odlučuju o politikama. I što više znanja budete sticali o sektoru sigurnosti, vaše preporuke postajat će više strateški usmjerene.

ŠTA JE ZAGOVARANJE? ZAGOVARANJE JE PLANIRANO, PROMISLJENO, TRAJNO NASTOJANJE DA SE POSTIGNE PROMJENA. POJEDNICI I ORGANIZACIJE ZAGOVARAJU TAKO ŠTO PROMOTIVUJU ODREĐENU IDEJU O TOME KAKO SE STVARI MOGU URADITI NA BOLJI NAČIN. AKO JE USPJEŠNO, ZAGOVARANJE DAJE KONKRETNE REZULTATE. U ZAGOVARANJU JE PRESUDNO TO KAKO SE I KOME SE PRENOSE INFORMACIJE KOJE STE PRIKUPILI.

Istražite sigurnosna pitanja

Možda vas posebno brine određeno sigurnosno pitanje ili pitanja. Čak i ako je tako, prvi korak vam treba biti da saznate više o sigurnosnim problemima žena i muškaraca u vašoj zajednici, provinciji ili zemlji. Istraživanje će vam omogućiti da informacija koju ćete prezentirati bude kredibilna. Uz to, poduzimanje istraživanja predstavlja način putem kojeg možete direktno razgovarati sa zvaničnicima iz sektora sigurnosti, te putem kojeg možete ostvariti kontakte i pokrenuti dijalog. Ne brinite ako nemate mnogo resursa. Uspješno istraživanje možete obaviti čak i ako nemate pristup kompjuteru, internetu, ili ako nemate mnogo finansijskih sredstava.

Šta istraživati

Vaše istraživanje može biti opsežno ili usko. Evo nekoliko opcija koje možete razmotriti:

- Istraživanje o tome kakvu percepciju o sigurnosti i institucijama sigurnosti imaju žene, muškarci, djevojčice i dječaci. Pogledajte primjer #3 o organizaciji civilnog društva iz Libije.
- Istraživanje određenog sigurnosnog problema – naprimjer, ulično nasilje, blokade na putevima ili nasilje u porodici.
- Ispitivanje određenje institucije sigurnosti – naprimjer, kako policija tretira muškarce i žene. Razmotrite korištenje DCAF-ovog *Gender Self Assessment Guide for the Police, Armed Forces and Justice Sector* kao vodiča kroz ovaj proces i pitanja koja se mogu postaviti.
- Poduzimanje opsežnog, širokog istraživanja o različitim sigurnosnim prijetnjama s kojima se suočavaju muškarci i žene, te o tome kako određeni dijelovi sektora sigurnosti tretiraju muškarce i žene. Ono može biti urađeno na lokalnom ili državnom nivou. Pogledajte primjer #4 koji se odnosi na procjenu rodni i sigurnosnih potreba u Srbiji.

Kako istraživati

Način na koji ćete poduzeti istraživanje zavisit će od vaših resursa, te od toga koliko vam odgovara da se angažujete sa određenim ljudima i institucijama (o ovome se govori niže u tekstu, pod ličnom sigurnošću). Zapamtite da perspektiva žena o sigurnosnim pitanjima često bude zanemarena. Vrlo važan doprinos može predstavljati čak i malo istraživanje usredsređeno na žene.

Razmislite o tome kako da u istraživanje uključite marginalizirane grupe kao što su etničke, vjerske i jezičke manjine; homoseksualne, lezbijske, biseksualne i transgender osobe; osobe sa posebnim potrebama ili invaliditetom, te siromašne i nepismene osobe. Ovakve zajednice mogu steći izuzetno veliku dodatnu snagu ako

sami poduzmu istraživanja.

Evo nekoliko ideja o tome kako krenuti sa istraživanjem:

Iskoristite ono što već postoji (istraživanje iz ureda): Prvo pogledajte da li već postoje istraživanja koju su obavile neke organizacije ili univerziteta. Alat 1 u Poglavlju 3 sadrži vodič za vrste i izvore informacija za istraživanje iz ureda, dok Dodatni resursi daju pregled specifičnih izvora informacija o sektoru sigurnosti. Vaša vlada, parlament, uredi ombudsmena ili komisija za ljudska prava su možda već objavili izvještaje i statističke podatke koje možete iskoristiti (jačajući time svoje argumente za zagovaranje prema vladi).

Intervjuirajte ljude: Sačinite listu ljudi za koje pretpostavljate da imaju različite perspektive o pitanju koje istražujete. Na nivou zajednice, na listi se mogu naći druge organizacije civilnog društva, vjerski lideri, mladi, zvaničnici u lokalnom vijeću, te muškarci i žene koji rade u sektoru sigurnosti. Na nivou provincije ili države, možete tražiti da razgovarate sa zvaničnicima vlade, parlamentarcima, predstavnicima akademske zajednice, novinarima, te predstavnicima međunarodnih organizacija. Napravite preliminarnu listu tema ili pitanja kojima se želite baviti u intervjuima. Pobrinite se da vam intervju daju i muškarci i žene.

Sazovite sastanke sa lokalnim ženama i muškarcima:

Iz razgovora sa ženama, muškarcima, djevojčicama i dječacima iz vaše zajednice saznat ćete kakve sigurnosne potrebe imaju i kakve bi promjene željeli vidjeti. Sastanke pažljivo planirajte tako da se uklape u porodične i druge obaveze žena. Razmislite o tome da li trebate organizovati transport ili osigurati da se neko pobrine za djecu dok su žene na sastanku. Osigurajte da postoji prostor za otvoren dijalog u kojem se učesnici neće bojati da će o onom što kažu na sastanku biti izvješteno na način koji im može štetiti.

Organizujte fokus grupe: Fokus grupa je diskusija koji predvodi i usmjerava facilitator, a u kojoj u idealnom

"Bez istraživanja ne bismo mogli otkriti i dovesti za pregovarački sto zaraćene strane u ratu u Liberiji 2003. godine. Informacije i podaci koje smo imali oblikovali su naše odluke i akcije tokom svakog koraka cijelog procesa."

 Ruth Gibson Caesar, MARWOPNET, Liberija

slučaju učestvuje sedam do 12 odabranih učesnika. Diskusija ne bi trebala trajati duže od dva sata. Tokom diskusije prikupljaju se percepcije, mišljenja, uvjerenja i stavovi učesnika o datoj temi. Fokus grupe mogu predstavljati dobar način da se ispituju stavovi manjina i drugih specifičnih grupa, ili da se prikupe informacije od određenog broja različitih zajednica. Razmislite o tome da li treba da razdvojite grupe po spolnoj pripadnosti kako bi svaka grupa mogla slobodno iskazati svoje poglede.

Poduzmite mini-istraživanje: Mini-istraživanje je upitnik koji sadrži mali broj pitanja na koja je moguće odgovoriti sa da ili ne i u kojem učestvuje između 25 i 75 osoba naziva se mini-istraživanje. Takvo istraživanje možete obaviti sa ljudima koji posjećuju policijske stanice, sudove ili službe koje rade sa žrtvama. Ako osobe za koje želite da budu učesnici u istraživanju koriste kompjuter, od pomoći vam mogu biti online alati za istraživanje kao što je Survey Monkey koje, recimo, pomaže pri zaštiti identiteta učesnika. Mini-istraživanje ne sadrži dovoljno odgovora da bi bilo reprezentativno za cijelu populaciju, ali su informacije dobijene ovim putem korisne.

Posjetite policijske stanice, zatvore, granične prelaze i sl.: U nekim zemljama, predstavnicima javnosti je dozvoljeno da provode inspekciju policijskih stanica.¹⁶ Pored toga, ženske organizacije civilnog društva su angažirane u pružanju usluga i programa za žene u zatvorima. Primjer #12 ilustrira ovakvu praksu u Jemenu. Možda ćete se i vi moći pridružiti ovakvoj praksi, ili ćete raditi sa organizacijama koje se time bave s ciljem prikupljanja informacija o tim ustanovama i praksama.

Postoje brojne metodologije za angažman zajednica u monitoringu i evaluaciji javnih servisa kao što su "kartice

građana za izvještavanje", "kartice za ocjenjivanje" i "mapiranje/revizija sigurnosti zajednice." U dijelu ovog vodiča pod nazivom Dodatni resursi mogu se naći preporuke za materijale sa ovakvim tehnikama istraživanja.

Kada prikupljate podatke, bilježite da li je informacija dobijena od žene, muškarca, djevojčice ili dječaka, te njihovu životnu dob (tj. prikupljajte detaljne podatke o spolnoj pripadnosti i starosnoj grupi), tako da možete analizirati razlike između grupa. To će vam biti omogućiti da kompetentno govorite o različitim potrebama te da ponudite preporuke koje će odgovarati na potrebe različitih spolnih i starosnih grupa. U zavisnosti od konteksta u kojem djelujete, može biti važno i da zabilježite i ostale karakteristike kao što su vjera ili jezik, ili pripadnost određenoj etničkoj grupi.

💡 *Razmotrite mogućnost provođenja istraživanja sa profesorima, think-tankovima koji se fokusiraju na sigurnosna pitanja, ili sa organizacijama koje pružaju usluge žrtvama nasilja. Stvorite vezu između pružanja usluga i politike. Organizacije civilnog društva su često angažovane na pružanju usluga (npr. upravljanje skloništima), ali ne posjeduju resurse za prikupljanje i analizu podataka i izradu strateških preporuka. Organizacije civilnog društva se mogu okupiti kako bi zajednički koristili združene resurse na način da se uvid koji daju pružaoci usluga pretoči u preporuke za politiku, te da se zatim te preporuke predstave vladi.*

💡 *Raspitajte se da li postoje mogućnosti za izgradnju kapaciteta koji bi poboljšali vašu "pismenost" o pitanjima sigurnosti i vještine zagovaranja. Spisak besplatnih online edukativnih kurseva možete naći u Alatu 3 u Poglavlju 3.*

PRIMJER #3: POSTER ISTRAŽIVANJA U LIBIJI

VLW je koristio jednostavna "poster istraživanja" kako bi dobio više informacija o tome šta žele ljudi iz njihovih zajednica. Tokom dvije sedmice 2011. godine, VLW je postavio standove na gotovo svakoj pijaci u Zawiaji i Tripoliju. Zamolili su žene i muškarce svih starosnih grupa da zapišu šta su njihove nade za žene Libije. Jedno ovakvo poster istraživanje u

Tripoliju pokazalo je da od 142 žene, koliko ih je učestvovalo, gotovo 50 posto njih smatra da je poboljšanje sektora obrazovanja najvažnije pitanje kojim bi se nova Libija trebala pozabaviti. Slijede pitanja ekonomskog razvoja (24 posto), zdravstvene zaštite (9 posto), infrastrukture (9 posto) i sigurnosti (4 posto).

Izvor: Voice of Libyan Women, *Annual Report 2011* (Tripoli: VLW, 2012).

PRIMJER #4: PROCJENA LOKALNIH RODNIH I SIGURNOSNIH POTREBA U SRBIJI

Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP), nezavisni istraživački centar posvećen unapređenju sigurnosti građana, primijetio je da se sigurnosni problemi koji pogađaju žene rijetko razmatraju na lokalnom nivou. Lokalne institucije sektora sigurnosti nisu shvatale specifične potrebe žena, a članovi općinskih organa za ravnopravnost spolova nisu raspolagali sa dovoljno znanja o odnosu između roda i sigurnosti. Kako bi odgovorio na ovaj problem, BCBP je 2011. godine poduzeo procjenu rodni i sigurnosnih potreba na lokalnom nivou.

BCBP-ova procjena potreba sadržavala je tri komponente: analizu podataka, trening i povećanje senzitivnosti, te konsultacije. Četiri jednodnevne sesije konsultacija održane su na različitim lokacijama. U njima su učestvovali predstavnici ženskih organizacija civilnog društva, lokalne vlasti, lokalnih organa sigurnosti, općinskih organa za

ravnopravnost polova, općinskih odbora, vijeća za sigurnost i prevenciju kriminala, policije, tužitelja i medija. Konsultacije su predstavljale kombinaciju trening vježbi i diskusija, a pokrivale su četiri aspekta:

- Odnos između roda i sigurnosti;
- Najveće prijetnje ženama u općinama;
- Uspostavljanje partnerstva između općinskih organa zaduženih za rodna pitanja i općinskih vijeća za sigurnost, te
- Pozitivni primjeri iz drugih općina u Srbiji.

Procjena potreba poslužila je kao platforma za dijalog između ženskih organizacija civilnog društva i institucija sektora sigurnosti. Poboľšano je postojeće znanje svih učesnika o vezama koje postoje između roda i sigurnosti, olakšana je buduća saradnja između državnih vlasti i organizacija civilnog društva, te je, uz to, obezbijeđena i osnova za primjenu Nacionalnog akcionog plana Srbije za UNSCR 1325.

Izvori: Gorana Odanović i Maja Bjeloš, *Bezbednost i rodna ravnopravnost na lokalnom nivou* (Beograd: BCSP, 2011), <http://bezbednost.org/Sve-publikacije/4665/Bezbednost-i-rodna-ravnopravnost-na-lokalu.shtml>; intervju sa Sonjom Stojanović iz BCBP-a, 24. juli 2012.; Maja Bjeloš iz BCBP-a, 24. juli 2012.; i Zorana Antonijević iz OSCE-a, 4. august 2012.

Pristup informacijama

U mnogim zemljama sektor sigurnosti obavljen je velom tajnosti, pa se pristup informacijama čini teškim. Mada bi informacije trebale biti dostupne javnosti, vladini zvaničnici i osoblje iz sektora sigurnosti mogu oklijevati da podijele informacije sa organizacijama civilnog društva, ili mogu tražiti odobrenje da to urade.

Evo nekih strategija koje vam mogu pomoći da dobijete pristup informacijama u sektoru sigurnosti:

Posvetite vrijeme obezbjeđivanju podrške za vaše istraživanje. Na početku faze istraživanja, napišite pisma osobama na visokom položaju koji su u prilici da donose odluke u instituciji (institucijama) sektora sigurnosti koju

istražujete. Objasnite o čemu se radi u vašem istraživanju i izrazite želju da sarađujete. Organizirajte sastanak s njima i pokušajte da dobijete zvanično odobrenje za pristup ostalima iz te institucije. To će pokazati da ste dobronamjerni i da radite u skladu sa pravilima institucije.

Koristite neformalne pristupe. Ako znate nekoga ko trenutno radi ili je radio u sigurnosnoj instituciji, zamolite da ta osoba pomogne u organiziranju sastanaka.

Održavajte neformalne razgovore. Razgovor uz kafu s nekim koga znate i ko radi u instituciji sektora sigurnosti može biti dobar način da se dobiju dodatne informacije i provjere one koje su dobijene u formalnim intervjuima i iz zvaničnih dokumenata.

Ponudite da neformalno prezentirate svoje nalaze instituciji ili institucijama sektora sigurnosti koje istražujete prije nego što ih ponudite javnosti.

Umjesto da im predate nacrt izvještaja, razmislite o tome da održite "radionicu za validaciju" na kojoj biste prezentirali glavne nalaze istraživanja i prodiskutovali o njima. To može biti dobar način da provjerite svoje preporuke i testirate kakvu će reakciju izazvati.

💡 *Provjerite da li vaša zemlja ima zakon koji garantira pristup informacijama kojima raspolaže vlada. Ako je to slučaj, možete se pozvati na taj zakon ili čak na osnovu njega formalno zahtijevati pristup informacijama.*

💡 *Korištenje neformalnih ili ličnih veza kako bi se dobio pristup osobama na vlasti može biti dobra strategija; međutim, pobrinite se da to ne ugrožava vaš integritet ili integritet i nezavisnost vaše koalicije. Ljudi koji vam pomažu mogu pretpostaviti da im zauzvrat dugujete uslugu ili da nećete biti previše kritični prema njihovom šefu ili instituciji.*

Etika istraživanja i lična sigurnost

Etika istraživanja uvijek zahtijeva da poštujete i vaše istraživače i učesnike u istraživanju, te da poduzmete korake kako biste na minimum sveli bilo kakvu štetu koja može biti rezultat vaših upita. Vaše istraživanje treba biti dizajnirano tako da maksimalno koristi učesnicima i zajednicama. Morate uspostaviti i poštovati pravila. Naprimjer, da li ćete podijeliti imena osoba koje intervjuirate? Da li je potrebno da imena zabilježite samo kao šifre? Istraživanje o rodno zasnovanom nasilju posebno je osjetljivo i zahtijeva posebnu pažnju.¹⁷

Nažalost, provođenje istraživanja i zagovaranja vezanih za sigurnosna pitanja u nekim zemljama može biti opasno, uz prijetnje istraživačima, njihovim porodicama i kolegama. Može se desiti da rizikujete da dovedete u opasnost i osobe koji podijele informacije s vama.

Organizacije civilnog društva trebaju vrlo pažljivo razmisliti prije nego što se upuste u bilo kakvu aktivnost koja može ugroziti nečiju sigurnost. U većini slučajeva, aktivnosti istraživanja ili zalaganja treba odmah prekinuti ukoliko postoji bilo kakva prijetnja po nečiju sigurnost. Organizacije civilnog društva također nikad ne trebaju nepotrebno rizikovati ili dovoditi u opasnost svoje osoblje ili učesnike istraživanja bez njihovog jasnog pristanka, a i tada samo nakon što se obavi pažljiva procjena rizika.¹⁸

Razmotrite održavanje diskusija usmjerenih na razmjenu ideja ili radionica koje mogu predstavljati bezbjedno

mjesto za ispitivanje sigurnosnih izazova i diskutiranje o strategijama kako biti bezbjedan. Najefikasnije sigurnosne lekcije mogu doći od drugih aktivista – iz njihovog svakodnevnog iskustva, te iz taktika i strategija koje su razvili. Podijelite informacije sa ostalim ženama aktivistkinjama. Naprimjer, žene aktivistkinje iz Afganistana formiraju provincijske saveze, tako da oni koji su suočeni s rizikom mogu potražiti utočište u drugom dijelu zemlje i tamo raditi dok ne smanji rizik za njih.

Odjeljak Dodatni resursi nudi neke od smjernica vezanih za sigurnost ženskih organizacija i aktivistkinja.

Formirajte koaliciju

Organizacije civilnog društva su snažnije kada govore jednim glasom. U mnogim zemljama organizacije civilnog društva formiraju koalicije kako bi radile na ostvarivanju zajedničkog cilja. Pri tome, svaka organizacija zadržava vlastiti identitet i može provoditi svoje aktivnosti van koalicije, ali sve organizacije-članice rade zajedno kao grupa kako bi ostvarile specifične ciljeve.

Kada govorite kao dio koalicije, demonstrirate podršku reformi koja dolazi od cijelog niza različitih grupacija društva, što vam omogućava da prezentirate koherentnu poruku. Koalicije pružaju snagu brojki i mogu pomoći da se zaštite pojednici i pojedine organizacije civilnog društva.

Koalicija civilnog društva fokusirana na žene i sigurnost može uključivati:

- Ženske organizacije;
- Organizacije koje pružaju usluge žrtvama nasilja (npr. skloništa, pravni savjeti);
- Organizacije koje se bave ljudskim pravima;
- Žene koje su aktivne u vjerskim organizacijama;
- Žene koje su članice vijeća staraca ili su plemenske liderke;
- Istraživački instituti i instituti za oblikovanje politika koji se bave sigurnošću ili krivičnim pravom;
- Profesionalna udruženja kao što su žene advokati;
- Novinari, i
- Muškarci koji podržavaju vaše ciljeve.

Za identifikaciju ostalih grupa u vašoj zajednici koje bi mogle biti zainteresirane za angažman u vašoj koaliciji može vam biti korisno mapiranje. Alat 7 u Poglavlju 3 nudi takav primjer. Alat 8 daje primjer poziva na pridruživanje koaliciji, a Alat 9 je primjer dnevnog reda za prvi sastanak koalicije.

Fokusrajte se na identifikiranje raznolike grupe tako da koalicija bude što je više moguće inkluzivna. Zapamtite – ne morate se u svemu slagati, važno je da se slažete u pitanjima koja zagovarate. Što je vaša koalicija raznolikija, ostavljat će dojam da zastupate više ljudi i da ste snažniji.

Organizacije civilnog društva u mnogim zemljama imaju teškoća da se direktno angažuju na pitanjima nacionalne sigurnosti zbog zatvorenog ili čak neprijateljskog političkog okruženja. Učešće u diskusijama o sigurnosti na regionalnom ili međunarodnom nivou može dovesti do pritiska na one koji kreiraju politike na državnom nivou. Umrežavanje s organizacijama civilnog društva iz drugih zemalja koje imaju iskustvo sa reformom sektora sigurnosti može vam pomoći da izgradite vlastite kapacitete. Uz to, članstvo u regionalnim i međunarodnim ženskim mrežama ili međunarodnim partnerstvima može vam dati dodatni kredibilitet.

Vaša koalicija može dosežati i van granica organizacija civilnog društva. Naprimjer, možete pozvati žene iz vojske, policije ili parlamenta da diskutujete o sigurnosnim pitanjima, stvarate zajedničku agendu i strategije za korake koje treba preduzeti kako bi se osiguralo da je ženska perspektiva uključena u kreiranje politika.

Savjeti za formiranje koalicija

- Definirajte zajedničke ciljeve vaše koalicije. Postojanje jasne svrhe u pismenom obliku osnažit će vašu koaliciju.
- Odredite pravila prema kojima će koalicija djelovati: kako će se donositi odluke unutar koalicije? Ko će biti glasnogovornik ili glasnogovornici?
- Posvetite vrijeme i energiju procesima u koaliciji koji se odnose na diskusiju, dogovor o ciljevima i planiranje aktivnosti.
- Uspostavite metode komunikacije članova koalicije tako što ćete uspostaviti e-mail listu, održavati redovne sastanke i sl.
- Nemojte izbjegavati teška pitanja i moguće prepreke – uključite ih u agendu i diskutujte o njima.

- Planirajte događaje koji će zbližiti članove koalicije, kao što su gledanje relevantan film ili prikupljanje potpisa za peticiju.
- Informišite redovno članove o napretku i promjenama politike. To će održati dobre odnose i u budućnosti.

Planirajte akciju

Najbolji način da fokusirate i organizirate rad vaše koalicije jeste da izradite akcioni plan. Za to treba vremena i vjerovatno ćete morati odvojiti jedan ili dva cijela dana kako bi članovi koalicije radili zajedno. Može vam se učiniti da je to mnogo vremena samo za priču, ali će vam pomoći da stvari postavite na pravo mjesto – i da to učinite zajedno.

Posebno je važno osigurati da su ciljevi vaše organizacije racionalni, realni i ostvarivi. Kada budete radili na izradi akcionog plana, povedite računa o vremenu koje svaka osoba može provesti radeći za koaliciju, te o konkretnim vještinama i znanju koje svaka osoba donosi.

Šta treba uključiti u akcioni plan

Vaš akcioni plan trebaće sadržavati sljedećih šest elemenata:

Glavni cilj: On predstavlja ukupni rezultat koji želite postići ili misiju koalicije u jednoj rečenici. Nemojte oklijevati da zacrtate ambiciozan i opsežan cilj koalicije. Pored toga, on treba biti orijentiran prema akciji, te fokusiran na promjenu. Naprimjer, "Naš cilj je da usluge policije postanu više raspoložive te da zadovoljavaju potrebe žena, muškaraca, djevojčica i dječaka."

Pojedinačni ciljevi: To su pristupi putem kojih će biti postignut glavni cilj. Pojedinačni ciljevi trebaju biti što je više moguće specifični, konkretni i mjerljivi. Razdijelite problem na elemente. Naprimjer, "Izgradnja kapaciteta policajaca da prepoznaju i ispune specifične sigurnosne potrebe žena, muškaraca, djevojčica i dječaka."

Aktivnosti: To su stvari koje će vaša koalicija uraditi kako bi ostvarila svaki pojedinačni cilj i doprinijela postizanju glavnog cilja. Među vašim aktivnostima mogu biti peticije, protesti, sastanci u zajednici, radionice, kampanje sa posterima, sastanci sa onima

"Snaga je u zajedništvu. Ako nas ima mnogo, to predstavlja snagu. Naši glasovi će se čuti. Ali, ako govorite sami... niko vas neće čuti."

 Mary Justo Tombe, Southern Women Solidarity for Peace and Development, Južni Sudan

"Nikada ne treba posumnjati u to da mala grupa promišljajućih, posvećenih građana može promijeniti svijet; ustvari, to je jedina stvar koja je to ikada uradila."

 Margaret Mead, antropolog, Sjedinjene Američke Države

koji kreiraju politike, treninzi ili radio emisije. Za gore spomenuti cilj, jedna od aktivnosti može biti "Obuka o specifičnim sigurnosnim potrebama žena, muškaraca, djevojčica i dječaka za više policijske službenike na policijskoj akademiji."

Razmislite o tome ko vam je ciljna grupa, dakle, ko su ti za koje najviše želite da čuju ono što imate da kažete. To može biti bilo koji akter sektora sigurnosti (vratite se na spisak aktera u Poglavlju 1), mediji, javnost – bilo ko za koga mislite da može pomoći u postizanju promjene koju želite da vidite.

Identificirajte potencijalne partnere ili saveze koji vam mogu dati savjet, pomoći vam da pošaljete svoju poruku, finansirati vas ili raditi s vama. Planirajte da odvojite vrijeme kako biste im pristupili.

Dok planirate svaku pojedinačnu aktivnost, razmišljajte o stvarima koje bi vas mogle spriječiti u tome da budete uspješni. Planirajte načine na koje ćete izbjeći takve probleme. Naprimjer, ako je vaša predložena aktivnost "Obuka viših policijskih službenika...", postoji rizik da se viši policijski službenici neće složiti s tim da pohađaju trening. Zbog toga jedna od aktivnosti može biti sastanak sa komandirima policije kako bi se dobila njegova ili njena saglasnost da od policajaca bude zahtijevano pohađanje obuke.

Odgovornosti: Vaš akcioni plan mora označiti ko će šta raditi i kada će to raditi. To će pomoći da svi u koaliciji znaju šta su prihvatili da rade.

Precizirajte vrijeme za aktivnosti – ne samo za provođenje aktivnosti ili događaja, nego i vrijeme potrebno za pripreme i za poslove koje treba obaviti nakon okončanja aktivnosti. Razmislite o svim ključnim datumima (npr. izbori). Razmotrite da li neke aktivnosti trebaju biti provedene prije drugih. Postavite rokove i referentne tačke. Naprimjer, referentna tačka može biti održavanje prve sesije obuka za policajce do sredine godine.

Resursi: Procijenite ljudske, finansijske i druge resurse koji će vam trebati za provedbu svih segmenata aktivnosti akcionog plana. Ljudski resursi uključuju vrijeme provedeno na samom događaju, kao i vrijeme potrošeno na njegovo

planiranje i pripreme. Finansijski troškovi mogu uključivati telefonske pozive, transport i iznajmljivanje prostorija. Ostali resursi mogu uključivati opremu i transportna sredstva.

Vaš akcioni plan može sadržavati aktivnosti usmjerene na sticanje dodatnih resursa kao što su prikupljanje finansijskih sredstava i stupanje u kontakt sa drugim organizacijama civilnog društva koje bi mogle pomoći.

Monitoring i evaluacija: Razmislite kako ćete vršiti monitoring napretka i evaluirati učinak svake od aktivnosti. Ova dimenzija zagovaranja često se zanemaruje, ali ako ne znate ove stvari, kako ćete znati da li vas vaša nastojanja približavaju ostvarivanju vašeg cilja? To je istovremeno i motivacija za sve koji su angažovani u vašoj koaliciji da vide napredak i razliku koju ostvarujete.

Monitoringom se procjenjuje napredak koji ostvarujete tokom primjene akcionog plana:

- Da li se aktivnosti provode prema planu;
- Da li se sredstva iz budžeta troše prema planu;
- Da li se ostvaruje napredak prema postizanju zacrtanih ciljeva, i
- Šta treba prilagoditi kako bi se osigurao uspjeh.

Monitoring treba obavljati redovno i stalno. Naprimjer, budite domaćin sastanka na kojem će se koalicija okupiti jednom u nekoliko mjeseci i prodiskutovati trenutni status vašeg akcionog plana.

Evaluacija podrazumijeva pogled na ono što je već urađeno kako bi se vidjelo da li ima razlike u odnosu na ranije. Naprimjer, zamislite da je vašim početnim istraživanjem ustanovljeno da policija ne odgovara dobro na specifične sigurnosne potrebe žena. Nakon toga ste pomogli da se izradi i implementira nova obuka za policajce. Sada možete ponoviti istraživanje kako biste vidjeli da li se odgovor policije popravio.

U Poglavlju 3 možete pogledati listu pitanja koja treba postaviti pri planiranju akcije (Alat 10), predložak akcionog plana (Alat 11), te primjer akcionog plana jedne liberijske ženske organizacije civilnog društva (Alat 12).

Načini na koje se može pristupiti planiranju akcije

Pokušajte da u planiranje akcije uključite sve članove koalicije, te da obavite što šire konsultacije sa drugima. Proces će biti osnažen ako je inkluzivan. Stvaranje prostora za živu diskusiju o planu povećava posvećenost učesnika.

Prvo postignite saglasnost o procesu izrade akcionog plana. Da li su trenutno prisutni svi koji trebaju biti konsultovani? Ako nisu, kako i kada će te osobe biti konsultovane? Dogovorite se koliko često i kada će plan biti pregledavan.

Istraživanje koje ste proveli može otkriti dugu listu sigurnosnih problema. Te probleme trebate suziti na grupu problema s kojima se realno možete pozabaviti. Pokušajte odabrati ona pitanja za koja vam istraživanje daje svježije informacije koje možete prenijeti onima koji odlučuju o politikama, te pitanja za koja postoji mogućnost da se postigne promjena.

Postoje različiti alati koji vam mogu pomoći da "poslažete" prioritete i organizirate svoje ideje, kao što su SWOT analiza (Strengths – jake strane, Weaknesses – slabosti, Opportunities – šanse, Threats – prijetnje) te mapiranje aktera. U Dodatnim resursima nalazi se vodič za ove i druge alate za planiranje. Poglavlje 3 sadrži primjer dnevnog reda radionice posvećene planiranju akcije (Alat 13), te jednostavnu grupnu vježbu za određivanje prioriteta (Alat 14).

 Napravite nacrt svog akcionog plana, zatim predahnite, a onda ponovo procijenite šta je izvodljivo. Šta treba izbaciti? Šta treba biti prioritet? Šta se može prebaciti za kasniju fazu?

Izradite preporuke

Kako biste postigli promjenu, nije dovoljno da samo uočite probleme; ljudima koji te probleme mogu riješiti morate ponuditi i rješenja. Ona mogu biti prezentirana u formi preporuka za akciju. U preporukama ćete koristiti istraživanje o sigurnosti koje ste proveli, kao i ideje do kojih se došlo u vašoj koaliciji.

Evo kako izgleda izrada preporuka u pet koraka:

1. ANALIZIRAJTE PROBLEM: Prvi korak je kritičko promišljanje o problemu. Šta su prepreke i izazovi? Kako je došlo do tog problema? Ako se situacija promijenila, zašto se to desilo?

Primjer: Žene žrtve nasilja u porodici ne dobijaju pomoć. Takve žene ne idu u policijsku stanicu jer ih policajci- muškarci neće saslušati. Na nekim

mjestima, gdje su uspostavljene jedinice za odgovor porodicama, u kojima rade žene-policajci, stvari su bolje. Međutim, teško je zainteresovati žene za posao policajca jer ne znaju mnogo o tome, a vjerovatno će naići i na otpor u svojim zajednicama.

2. DISKUTUJTE O RJEŠENJIMA: Nakon analiziranja problema, razmislite o tome kakve bi promjene mogle poboljšati situaciju. Budite kreativni. Usko definirajte problem kako biste se fokusirali na predložena rješenja.

Primjer: Žene žrtve nasilja u porodici imale bi na raspolaganju bolje usluge ukoliko bi bilo više žena-policajaca, a posebno kada bi bilo više Jedinica za odgovor porodicama. Trebalo bi da najmanje 10 posto policajaca budu žene kako bi se osiguralo da u policijskim stanicama širom zemlje rade i žene-policajci. Kako bismo podstakli više žena da stupe u policiju, možemo pokazati i njima, i njihovim porodicama, kao i zajednici u cjelini da je to posao vrijedan poštovanja. Žene koje već rade u policiji mogle bi govoriti sa drugim ženama, a mi možemo razgovarati sa liderima zajednice.

3. IDENTIFICIRAJTE ONE KOJI MOGU DOVESTI DO PROMJENE: Odredite ko može poduzeti potrebne akcije – nema smisla zamoliti nekoga da uradi nešto za šta ta osoba nema ovlasti. Identifikacija pravih institucija, organizacija ili ljudi će zahtijevati detaljno pretraživanje.

Primjer: Ministarstvo unutrašnjih poslova zaduženo je za regrutiranje policijskih snaga, a samo ministarstvo je pod kontrolom vlade. Međunarodna misija EUPOL-a finansijski pomaže regrutiranje policajaca.

4. IZRADITE PREPORUKE: Preporuke izradite za specifične institucije, organizacije ili ljude, i to tako da ih podstiču na poduzimanje konkretnih akcija. Uključite one akcije koje će vam omogućiti da vršite monitoring preduzetih koraka i njihovog učinka

Primjer: Nacionalna vlada treba proširiti strategije za regrutiranje žena u sektoru sigurnosti. Konkretno, Ministarstvo unutrašnjih poslova i EUPOL se trebaju fokusirati na regrutiranje žena u policijskim snagama, posebno ciljajući udovice i žrtve rata. To se može postići:

- *Uspostavljanjem otvorenih kuća u kojima žene-policajci mogu razmjenjivati iskustva sa zainteresiranim kandidatkinjama;*
- *Provođenjem edukativnih kampanja u srednjim školama i na fakultetima;*

- Uspostavljanjem specijalnih regrutnih kampanja za žene koje nisu primljene na fakultete;
- Uvođenjem šireg koncepta rada policije u zajednicama, naglašavajući uspjeh Jedinica za odgovor porodicama;
- Uspostavljanjem kvote od najmanje 10 posto žena regruta u policijskim snagama, i
- Angažovanjem vjerskih učenjaka i lokalnih vjerskih savjetnika u uspostavljanju legitimnosti regrutacije.

Ovo je bio set preporuka koje je razvila grupa afganistanskih liderki koje je okupio Institut za inkluzivnu sigurnost u januaru 2008. godine. Ova lista je dobar primjer jer se na jasan način obraća različitim akterima (Ministarstvo unutrašnjih poslova i EUPOL), prezentira konkretne ciljeve (kvota od najmanje 10 posto žena regruta), te nudi nekoliko rješenja.

Kako biste poboljšali transparentnost i omogućili monitoring, ovome možete dodati: "Ministarstvo unutrašnjih poslova na svojoj web stranici treba uključiti godišnje izvještaje o svojim strategijama za regrutiranje žena u sektoru sigurnosti, te koliki su procenati žena među regrutima i među osobljem u cjelini."

5. TESTIRAJTE PREPORUKE: Neformalno prodiskutujte o predloženim preporukama sa osobama koje su pogođene datim problemom, te sa osobama iz institucija na koje se preporuke odnose. Provjerite da li preporuke odgovaraju potrebama zajednice te da li mogu biti implementirane.

U Poglavlju 3 pronaći ćete radni list za razvijanje preporuka (Alat 15), linkove za dodatne primjere preporuka (Alat 16), kao i predložak za prezentiranje preporuka (Alat 17).

Zagovarajte promjenu!

Sada kada imate strategiju i preporuke, krenite! Vaša strategija može podrazumijevati zagovaranje prema određenim pojedincima i institucijama, mobiliziranje javnosti i animiranje medija. Svoje ključne poruke trebate prenijeti onim grupama koje ste prethodno identificirali u strategiji.

Ovdje nudimo savjete o tome kako da pristupite određenim grupama, te nudimo neka opća pravila koja će vam pomoći da efektivno prenesete svoju poruku.

- **UPOZNAJTE SVOJU "PUBLIKU":** Ako imate zakazan sastanak, saznajte što više možete o osobama s kojima ćete se susresti – šta su njihove odgovornosti, kakve ovlasti imaju, šta su do sada uradili u vezi sa datim problemom? Ako imate sastanak sa članovima zajednice, unaprijed saznajte koja pitanja brinu ljude. Šta već znaju? Zašto im je stalo do rješavanja problema?
- **BUDITE SAMOPOUZDANI:** Trebate znati kako da se predstavite na način da vaši sagovornici budu svjesni da vas trebaju saslušati (a ako zastupate žene, pozovite se i na njih). Vježbajte šta ćete reći.
- **BUDITE KONCIZNI:** Privucite pažnju onih kojima se obraćate, iznesite svoje argumente i okončajte izlaganje tako da oni koji su vas slušali tačno znaju šta zapravo želite da postignete. Dobro bi bilo da vaša poruka ima tri poente: problem, rješenje i akcija koju preporučujete. U alatima 21 i 22 u Poglavlju 3 navedeni su primjeri javnih izjava o sigurnosti, kao i neki od mogućih odgovora na uobičajene argumente protiv uključivanja žena u sigurnosni sektor.
- **BUDITE KONSTRUKTIVNI:** Jasno definišite problem koji ste identificirali, ali se fokusirajte na rješenja.
- **BUDITE UVJERLJIVI:** Oni kojima se obraćate trebaju biti zainteresovani za ono o čemu govorite, a potrebno je i da zapamte šta ste im rekli. Ispričajte im kratku priču iz stvarnog života koja će pomoći da oživite vašu poentu. Pokažite kako bi svijet bio drugačiji ako bi vaše preporuke bile primijenjene. Ako možete, uvrstite jedan ili dva jednostavna statistička podatka.
- **SLUŠAJTE:** Pružite mogućnost onima s kojima komunicirate da vam se obrate – neka postavljaju pitanja, daju primjere iz vlastitog iskustva, te izraze slaganje ili neslaganje s vama.
- **TREBATE ZNATI ŠTA ĆETE TRAŽITI:** Utvrdite jednu ili više vrlo konkretnih stvari koje želite da vaš sagovornik uradi. Naprimjer:
 - Ako razgovarate s političarem: "Želimo da glasate za budžet u kojem će biti odvojena sredstva za uključivanje žena iz civilnog društva u proces reforme sektora sigurnosti."
 - Ako razgovarate sa članovima zajednice: "Željeli bismo da svako od vas prikupi po 50 potpisa za našu peticiju kako bismo osigurali da žene budu uključene u proces reforme sektora sigurnosti."
- **PRED KRAJ SASTANKA, NAĐITE NAČIN DA ODRŽITE USPOSTAVLJENE RELACIJE:** Naprimjer:

S kim možemo ostati u kontaktu u vašem uredu? Možemo li planirati da opet dođemo i izvijestimo vas o napretku? Da li možemo danas, prije nego što odemo, dogovoriti novi sastanak? Možete li nas informisati o narednim koracima?

 Upotrebljavajte tačne titule političara i zvaničnika sigurnosti. Nemojte se ustezati da pitate njihove pomoćnike ili sekretarice koji je pravilan način da se obratite njihovim šefovima, ili jednostavno njih same pitajte "Kako vam se mogu obratiti?". Naprimjer, kada pišete pismo ministru u vladi ili parlamentarcu, u mnogim zemljama bi trebalo napisati "Uvaženi" ispred imena zvaničnika.

Ciljano zagovarajte

Ovdje vam nudimo savjete o tome kako se odnositi sa određenim ciljnim grupama koje mogu biti dio vaše strategije, te sugestije o tome kakvu vrstu poruka možete prezentirati.

Ministri u vladi i njihova ministarstva/odsjeci

Kome se obraćati?

- Vlada (kantonalna ili državna) će vjerovatno biti važan fokus vašeg zagovaranja, naročito ako živite u glavnom gradu. Trebate odrediti koja su ministarstva relevantna za konkretna pitanja kojima se bavite. Ne zaboravite da vam ministarstvo odgovorno za pitanja žena može biti saveznik.
- Možda ćete htjeti da idete do vrha i zagovarate pred samim ministrom, ali ćete vjerovatno prvo morati da identifikirate određeni ured i menadžere zadužene za rad na vašim pitanjima.
- U nekim zemljama, naročito u onima koje su u tranziciji nakon konflikta, formalni proces reforme sektora sigurnosti može upravo biti u toku. Ako je to slučaj, saznajte koji su organi direktno zaduženi za menadžment reforme sektora sigurnosti. To može biti parlamentarni komitet, nezavisna grupa ili mješavina parlamentaraca i predstavnika ministarstava i institucija sektora sigurnosti. Vjerovatno neće biti mnogo nastojanja da se organizacije civilnog društva angažuju u procesu, pa ćete morati sami "inicirati" akcije kako bi se čuo i vaš glas.

Kako doći do njih?

- Možda će biti potrebno nekoliko telefonskih poziva ili sastanaka, te određeni vremenski period kako biste ustanovili ko su relevantne osobe u vladinim odjelima.

Neformalni kontakti vam mogu pomoći da saznate ko je ko i da ugovorite sastanke s njima. Neka ministarstva imaju osobe zadužene sa kontakte sa zajednicama i javnošću. Pored toga, može postojati formalna ili neformalna mreža ženskog osoblja.

- Zatim možete tražiti sastanak kako biste prezentirali svoje istraživanje ili kako biste govorili u ime svoje koalicije. Ako je neka od članica vaše koalicije birač određenog političara (iz biračkog područja koje taj političar predstavlja), možda će toj organizaciji ili osobi biti lakše da zakaže sastanak. Alat 18 u Poglavlju 3 nudi primjer pisma visokom zvaničniku sektora sigurnosti.

Šta reći?

- Ono što kažete odnosit će se na probleme na kojima radite, te na akcioni plan i p reporuke vaše koalicije. Evo nekoliko pristupa koji mogu korisni ženskoj organizaciji:
 - Naglasite svoj pristup bazi – onima koji odlučuju o politikama možete reći šta stvarno misle ljudi u zajednicama.
 - Objasnite kako će angažman žena učiniti proces reformi efektivnijim.
 - Povežite sigurnosna pitanja koja vas brinu sa regionalnim i međunarodnim standardima koji se smatraju važnim u vašoj zemlji. Pogledajte listu međunarodnih normi i standarda u Alatu 6 u Poglavlju 3. Naprimjer, možete reći: "UNSCR 1325 poziva na povećanu zastupljenost žena u mehanizmima za prevenciju, rješavanje i upravljanje konfliktom. Kako bismo zadovoljili ovu obavezu, tražimo da u radnu grupu reforme sektora sigurnosti uključite predstavnicu/predstavnika ministarstva za pitanja žena i predstavnicu/predstavnika ženskih organizacija civilnog društva."
 - Insistirajte na redovnim konsultacijama vlade sa civilnim društvom o sigurnosnim pitanjima. Ove konsultacije trebale bi biti javne, otvorene za mnogo ljudi, te treba biti jasno šta slijedi nakon njih. Konkretno, ako je u toku bilo kakav zvanični proces reforme sektora sigurnosti ili utvrđivanje sigurnosne politike na nacionalnom nivou, izvršite pritisak na one koji su zaduženi za njih da u procese uključe javne konsultacije u kojima će učestvovati žene iz raznih dijelova zemlje i iz različitih zajednica. Pogledajte Primjer #5: Liberijska radna grupa za reformu sektora sigurnosti iz civilnog društva.

Žene iz cijele Obale Slonovače okupljaju se da proslave Međunarodni dan žena u Palači kulture u Abidžanu.

 Foto: Ujedinjeni narodi / Ky Chung

PRIMJER #5: LIBERIJSKA RADNA GRUPA ZA REFORMU SEKTORA SIGURNOSTI IZ CIVILNOG DRUŠTVA

Tokom 2006. godine, Liberijsko udruženje za primjenu državnog zakona posredovalo je u formiranju Radne grupe za reformu sektora sigurnosti iz civilnog društva. Desetak organizacija civilnog društva okupilo se kako bi vršili monitoring procesa reforme sektora sigurnosti, pružali alternativne opcije za različite politike, te kako bi radili sa vladom na pitanjima povezanim sa reformom sektora sigurnosti, uključujući i pitanja

roda. Uspostavljanje radne grupe povećalo je vidljivost svih organizacija civilnog društva koje su bile njen dio, a rezultat je bio poziv od strane vladine komisije da učestvuju u formulisanju liberijske nacionalne sigurnosne strategije. Pored toga, ogranak za mir i sigurnost liberijskog Komiteta za rekonstrukciju i razvoj pozvao je ovu grupu da prisustvuje njegovim sastancima te da učestvuje u procesu razmatranja i donošenja odluka.

Izvor: Miranda Gaanderse, *Security for All: West Africa's Good Practices on Gender in the Security Sector* (Geneva: DCAF, 2010), 24.

 Upozorenje: Budite oprezni ako odlučite da iznenadite političare ili imenovane zvaničnike u javnosti. Osuda lošeg rada jeste jedna od strategija zagovaranja, ali ako se javne ličnosti osjete zloupotrijebljenim ili osramoćenim, gotovo je sigurno da će s njima biti vrlo teško raditi u budućnosti.

Članovi parlamenta

Kome se obraćati?

- Vrlo je vjerovatno da će parlamentarni komiteti zaduženi za nadgledanje sektora sigurnosti biti važan fokus vašeg zagovaranja. Možda postoje i druge parlamentarne grupe koje se bave "vašim" pitanjima. Naprimjer, u škotskom parlamentu postoji grupa u kojoj se vode debate o "nasilju muškaraca usmjerenom protiv žena i djece."
- Žene parlamentarci mogu biti ključni partneri, naročito ako postoji klub žena parlamentaraca. Provjerite da li ima žena u komitetima zaduženim za sigurnosna pitanja. Muški parlamentarci koji podržavaju participaciju žena također mogu biti vrijedni saveznici.

Kako doći do njih?

- Pojedini članovi parlamenta možda već imaju određeno vrijeme i mjesto kada se susreću sa građanima. Ili, možete pozvati parlamentarca ili parlamentarni komitet

na sastanak sa vašom koalicijom. Ako budete mogli predstaviti takav sastanak kao mogućnost da vaši gosti sa vama izgrade odnos uzajamne podrške, što će dobro izgledati u očima javnosti (npr. susreti i slušanje običnih ljudi), veći su izgledi da će se takav član parlamenta ili parlamentarni komitet odazvati pozivu. Možda će vam biti lakše da zakažete sastanak sa pojedinim parlamentarcom ako zahtjev dolazi od nekoga koje je iz njegovog ili njenog regiona ili izbornog okruga. Ponavljamo, neformalne mreže vaše koalicije mogu se pokazati korisnim.

- Provjerite da li se trenutno odvijaju bilo kakve formalne konsultacije o sigurnosnim pitanjima, kao što su one koje se provode prilikom izrade nacrtu nekog novog zakona. Organizacijama civilnog društva može biti omogućeno da podnesu pismene ili usmene prijedloge. U parlamentu bi trebao postojati sekretarijat koji bi vam mogao pružiti informacije o tome kada će se raspravljati o određenim pitanjima. Neke organizacije civilnog društva ili koalicije imaju zaposlenike ili volontere čiji posao podrazumijeva nadgledanje parlamentarnih procedura. Ako u vašem parlamentu ne postoji takav organ, a vaša organizacija nema kapacitet za takvo što, pokušajte pronaći parlamentarca ili uposlenika parlamenta koji vas podržava i koji vas može informirati.

Šta reći?

- Parlamentarcima možete pomoći tako što ćete za njih napisati pitanja koja će postaviti tokom parlamentarne sesije predviđene za pitanja, ili s kojima mogu učestvovati u debatama o pitanjima vezanim za sigurnost. To će pomoći da dato pitanje privuče pažnju parlamenta i medija. Pored toga, možete predložiti teme za saslušanja u komitetima, ili za posebne istrage, te obezbijediti spiskove žena eksperata koje su spremne da svjedoče. Možda postoji konkretan zakon za koji biste željeli da ga parlamentarci predlože, podrže ili da mu se usprotive.
- Možete ponuditi da provedete istraživanje koje će parlamentarac prezentirati u parlamentu ili pred komitetom.

Institucije sektora sigurnosti

Kome se obraćati?

- Sve ovo može biti dobra polazna tačka kontakta: oficir za vezu sa zajednicom, ženske policijske stanice, jedinice za podršku u slučajevima porodičnog nasilja, sigurnosni komiteti na lokalnom i oblasnom nivou, interni službenici za rodna pitanja i ravnopravnost, ženske mreže kao što su mreža žena-policijaca i sl.¹⁹
- Možete odlučiti da jednostavno pristupite visokom zvaničniku u uredu koji se nalazi u vašem području – to može biti komandujući oficir vojne jedinice, šef policije ili viši sudija.
- Ponekad se u novinskim izvještajima može naći ime osobe iz institucije sektora sigurnosti koji je otvoren prema pitanjima koja zagovarate.

Kako doći do njih?

- Možete napisati pismo u kojem ćete zamoliti da dobijete priliku za razgovor o pitanjima kojima se bavi vaša koalicija. Pobrinite se da pokažete da imate razrađenu strategiju o tome šta će uslijediti, tako da na vaše pismo bude odgovoreno. Alternativa ovom pristupu jeste korištenje neformalnih kontakata, što može biti korisno; osim toga, možete zamoliti izabranog zvaničnika ili lidera zajednice, plemena ili vjerske zajednice da zatraži sastanak u vaše ime.
- U sklopu mnogih usluga koje pruža policija postoji već razrađen proces pritužbi javnosti, što predstavlja kanal putem kojeg se može ukazati na problem (međutim,

ukoliko koristite ovaj kanal, postoji rizik da će biti shvaćeno da tražite konfrontaciju, a ne da nudite pomoć).

- Ako ovi pristupi nisu uspješni, razmotrite dodatne, koji će biti više javni. Posjetite radio stanicu i kao gost programa zatražite sastanak, a zatim koristite radio kako biste javnost informirali o ishodu. Organizirajte mirne proteste duž ceste ili ulice koja vodi ka uredima, i obavijestite medije o toj akciji.

Šta reći?

- Tokom početnih kontakata, usredsredite se na uspostavljanje vašeg kredibiliteta i kredibiliteta vaše koalicije. Predstavite članove koalicije i one koje zastupate. Podijelite rezultate istraživanja koje ste proveli, kao i imena svih predstavnika vlasti s kojima ste se već susreli. Budite spremni da odgovorite na teška pitanja.
- Povežite ono o čemu govorite sa mandatom i ulogom institucije sektora sigurnosti s kojom razgovarate. Naprimjer, u razgovoru sa policijom možete naglasiti kriminal, sa vojskom sigurnost, a sa zvaničnicima pravosuđa pravdu. Zapamtite da niko od ljudi s kojima razgovarate ne može promijeniti zakon, ali ih možete zamoliti da osiguraju pravičnu primjenu zakona.
- Možda posjedujete ekspertizu koja vam omogućava da ponudite trening za osoblje sektora sigurnosti o pitanjima kao što su ljudska prava, nasilje u porodici, seksualno nasilje, trgovina ljudima ili sigurnost u zajednicama. To može samo po sebi biti cilj ili prilika da se dobije pristup za zagovaranje.

💡 *Mada korištenje žargona aktera sektora sigurnosti može biti korisno, ne brinite ako ga ne možete upotrijebiti. Možda vi ne razumijete njihov žargon, ali zato oni sasvim sigurno razumiju vas. Alat 4 u Poglavlju 3 nudi Pojmovnik sektora sigurnosti koji objašnjava značenje nekih tehničkih termina koje možete čuti.*

💡 *Trebat će vam osnovno razumijevanje različitih rangova unutar institucije kako biste znali ko za šta ima ovlasti.*

Organi za nadzor sektora sigurnosti

Kome se obraćati?

- Nadzorni organi mogu biti snažni saveznici organizacija civilnog društva jer raspolažu posebnim ovlastima koje im daju pristup informacijama i omogućavaju da daju preporuke vladi i službama sigurnosti.

Kako doći do njih?

- Svaka nadzorna agencija na različite načine prima pritužbe javnosti. Saznajte kako da im ukažete na problem tako što ćete pregledati njihov web site, telefonirati u ured, ili lično otići u njihove prostorije.

Šta reći?

- Morate ustanoviti s kojom se vrstom pritužbi i problema bavi određeni nadzorni organ, te za koje institucije sektora sigurnosti imaju ovlasti da ih razmatraju (tj. šta je njihova jurisdikcija).
- Pored toga što im možete prenijeti svoju zabrinutost zbog određenog problema, nacionalna komisija za ljudska prava može biti i partner za istraživanje ili zalaganje. U mnogim zemljama, naročito u onima u kojima su ovakvi nadzorni organi novi ili nemaju dovoljno kapaciteta, nedostaje razumijevanja za posebne karakteristike sektora sigurnosti. Organizacije civilnog društva im mogu pomoći da izgrade ekspertizu.

Međunarodne i regionalne organizacije i misije za očuvanje mira

Kome se obraćati?

- Međunarodne organizacije mogu biti važne za finansiranje i vođenje reforme sektora sigurnosti u vašoj zemlji. Međunarodno osoblje možda pruža trening i savjetuje o razvoju oružanih snaga i snaga sigurnosti u vašoj zemlji.

Kako doći do njih?

- Kako biste kontaktirali međunarodne i regionalne organizacije, pokušajte naći njihove lokalne urede ili predstavnike. Naprimjer, za UN potražite najbliži ured UN Women ili UNDP-a.²⁰ Tamo gdje je prisutna mirovna misija UN-a može biti imenovan i savjetnik za pitanja roda, savjetnik za socijalna pitanja, jedinica za ljudska prava ili vladavinu prava, tim za kontakt sa zajednicama ili neko iz UN-ovog kontingenta policije ko vam može pomoći da skrenete pažnju na pitanje na kojem radite.

PRIMJER #6: BRAZILSKA SAPUNICA PODRŽAVA ZAGOVARANJE ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA

Brazilska organizacija civilnog društva Viva Rio je 14. septembra 2003. godine organizovala marš na plaži Kopakabana kako bi podigla svijest o posljedicama vatrenog oružja, te kako bi podržala novu legislativu koja uvodi strožiju kontrolu oružja. Mobilizacija javnosti dobila je podstrek iz neočekivanog izvora: TV. Jedna od najpopularnijih večernjih sapunica na brazilskoj televiziji, "Zaljubljene žene", uvela je temu oružanog nasilja tako što u jednoj epizodi jedan od glavnih likova biva ubijen od zalutalog metka u pucnjava između policije i bandita. Ovaj događaj izazvao je snažne emocije među građanima Rio de Ženeira, grada u

kojem je u to vrijeme od zalutalih metaka smrtno stradala u prosjeku jedna osoba svakih šest dana.

Tokom sedmice uoči velikog marša, likovi iz ovog TV programa najavili su da će učestvovati u njemu, a zatim su to zaista i učinili, što je privuklo veliki broj obožavatelja. Gotovo 50.000 ljudi učestvovalo je u maršu nazvanom "Brazil bez oružja" duž plaže Kopakabana. Marš je prikazan u jednoj od sljedećih epizoda sapunice. Ovo je primjer susreta fikcije i stvarnosti koji je stimulisao nacionalnu debatu o kontroli oružja i privukao mnoge ljude da izađu na ulice i podrže inicijativu.

Izvor: Viva Rio Press Release, citirano u Eden Cole et al., *Public Oversight of the Security Sector: A Handbook for Civil Society Organisations* (DCAF i UNDP: 2008), 85.

PRIMJER #7: RADIO PROGRAMI "ŽENE U SIGURNOSTI" U SIJERA LEONEU

Ženska mreža mira i sigurnosti – Afrika (WIPSEN) implementirala je seriju radio programa u Sijera Leoneu pod nazivom "Žene u sigurnosti." WIPSEN je panafrička organizacija civilnog društva koju predvode žene i koja promoviše participaciju i liderstvo žena u upravljanju mirom i sigurnosti. Programi su urađeni u saradnji sa ministarstvom socijalne zaštite, rodni pitanja i pitanja djece, te sa Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM).

Radio programi, emitovani u zajednicama pod nazivom "Sat žena u sigurnosti", bili su dio šestomjesečnog pilot-projekta čiji je cilj bio angažiranje žena u civilnom društvu (kao i ženskog sigurnosnog osoblja) u sklopu dijaloga o procesu reforme sektora sigurnosti na nivou provincija, oblasti i plemena. Cilj programa bio je da se identificiraju mogućnosti za aktivan angažman žena u upravljanju sektorom sigurnosti, prevenciji konflikta i izgradnji mira. Programi su emitovani u

tri šire zajednice – u oblastima Kambia, Pujehun i Kailahun. Tokom tri sedmice, jednom sedmično, emisije su donosile panel diskusije sa izabranim gostima iz zajednice, a nakon toga su slijedili pozivi slušalaca. Tri programa su dala uvod u sljedeće teme::

- Šta je sigurnost?
- Sigurnosni okvir Sijera Leonea i moguće ulazne tačke za ženske organizacije civilnog društva, te
- Ženski sigurnosni komiteti koji su tokom projekta obučeni da se bave sigurnosnim problemima žena.

Ovaj radio program ponudio je ženama sredstvo za angažiranje u sigurnosnom procesu tako što se suprotstavio lokalnim pogledima na sektor sigurnosti. Uz to, programi su olakšali dijeljenje informacija, a ojačali su i lokalno znanje o rodu i sigurnosti. Osim toga, radio je pružio dostupan, jeftin medijum za razmjenu između organizacije civilnog društva, žena, muškaraca i eksperata.

Izvori: International Organization for Migration (IOM), Progress Report to DCAF: *Special Initiative to Promote Community Women's Participation in the Security Sector Reform Process in Sierra Leone* (IOM: 2011); Women Peace and Security Network–Africa (WIPSEN), *Third Quarter Report, People-Centred Security Governance: Special Initiative to Promote Community Women's Participation in the SSR Process in Sierra Leone* (WIPSEN: 2011), <http://www.wipsen-africa.org>.

Šta reći?

- I u ovom slučaju povežite ono o čemu govorite sa mandatom misije ili organizacije sa kojom razgovarate. Naprimjer, policija UN-a u Burundiju ima mandat da podrži profesionalizaciju i izgradnju kapaciteta nacionalne policije Burundija. Možete ukazati na vašu zabrinutost zbog načina na koji policija tretira lokalne zajednice tako što ćete naglasiti da je to pitanje profesionalizma, a zatim ponudite konkretne sugestije kako poboljšati njihovu obuku.

Donatorske vlade

Kome se obraćati?

- Zemlje koje djeluju kao donatori vaše vlade mogu biti važne za finansiranje i vođenje reforme sektora sigurnosti. Pored toga, oni vrše pritisak na vašu vladu da se pozabavi određenim pitanjima.

Kako doći do njih?

- Strane zemlje koje podržavaju inicijative u vašoj zemlji obično su zastupljene putem ambasade ili agencije za saradnju i razvoj u glavnom gradu vaše zemlje. Ponekad se dešava da se ambasada nalazi u

nekoj drugoj zemlji regiona, pa ju je teže kontaktirati. Ambasador je najviši zvaničnik, ali će vaš početni kontakt vjerovatno biti zvaničnik ambasade zadužen za politička pitanja ili vojni ataše.

Šta reći?

- Ako razgovarate sa zvaničnikom ambasade, pitajte koje vrste aktivnosti ili usluga finansira njegova ili njena zemlja, te se fokusirajte na njih. Naprimjer, ako ta zemlja finansira reformu pravosuđa, osoblje ambasade će vjerovatno biti najspremnije da vam odgovori ako govorite o problemima u pravosudnom sistemu.
- Neke zemlje-donatori koriste privatne ugovarače za primjenu aktivnosti vezanih za reformu sektora sigurnosti. Dyncorp i Pacific Architects and Engineers (PAE), naprimjer, za vladu Sjedinjenih Američkih Država provode "programe pomoći za sektor sigurnosti." Ako razgovarate sa donatorom koji finansira reformu sektora sigurnosti, pitajte ko je odgovoran za primjenu programa. Ako je to privatni ugovarač, možete zamoliti da vas povežu s nekim iz

te kompanije ili da dobijete pristup javno dostupnim dokumentima o njihovom mandatu.

Mediji

Kome se obraćati?

- Organizacije civilnog društva mogu sarađivati sa medijima kako bi ojačali aktivnosti usmjerene na podizanje svijesti javnosti i zalaganje. Mediji utječu na mišljenje javnosti, a time i na one koji odlučuju o politikama, kao što su političari i zvaničnici sigurnosti. Pored toga, pojavljivanje u programu koji ima dobru reputaciju ili u uglednoj novini može ojačati vašu reputaciju kao eksperta.
- Mediji su često jako politizirani, pogotovo u post-konfliktnim situacijama. Pažljivo birajte medijske partnere.
- Pokušajte identificirati novinare iz lokalnih novina, sa radija i TV-a koji bi mogli biti zainteresirani za ono što želite da kažete. Pročitajte Primjer #6 o tome kako je TV bila saveznik u nastojanjima da se pojača kontrola nad oružjem u Brazilu.

PRIMJER #8: KORIŠTENJE POZORIŠTA ZA INFORMISANJE, OSNAŽIVANJE I MOTIVIRANJE U DEMOKRATSKOJ REPUBLICI KONGO

Pozorište može biti efektivno sredstvo za širenje poruke i ohrabivanje dijaloga o osjetljivim pitanjima u okviru zajednice. Pozorište je neformalno, može se prilagoditi svim starosnim grupama, a zajednicama pruža priliku da zajednički aktivno razmisle o određenim pitanjima, koristeći pozornicu kao mjesto za istraživanje mogućnosti za promjenu i novih načina na koje se može živjeti.

Nevladina organizacija za transformaciju konflikta i izgradnju mira "Potraga za zajedničkim stavovima" koristi participatorno pozorište kako bi pomogla da se razriješe lokalni konflikti u Kongu. Projekat koji je pokrenut 2005. godine šalje pozorišne grupe u zajednicu. Tamo grupa sluša, postavlja pitanja i utvrđuje kakve vrste konflikata postoje u

toj zajednici. Glumci zatim pišu scenarij koji daje dramaturški prikaz konflikta u zajednici. Istog dana glumci odigraju predstavu, od početka do kraja, pred publikom iz te zajednice. Kada se predstava završi, glumci će scenu po scenu počinju ponavljati, ali ovaj put od publike traže da identificiraju šta je i gdje su stvari pošle po zlu, šta je moglo biti drugačije i kako se moglo spriječiti nasilno rješenje, ohrabrujući istovremeno zajednicu da potraži alternativna rješenja za svoje probleme.

Publika koja učestvuje u ovakvom pozorištu često nakon predstave ne samo da je svjesnija problema, nego stiče i veće pouzdanje u vlastite sposobnosti da utječu na promjenu i u svojim životima i u svijetu oko njih.

Izvor: Search for Common Ground, *Participatory Theatre for Conflict Transformation: Training Manual* (Bakavu: Search for Common Ground, 2005), <http://www.sfcg.org/programmes/drcongo/pdf/Participatory-Theatre-Manual-EN.pdf>.

Kako doći do njih?

- Saopćenje za medije: Saopćenje za medije piše se u obliku vijesti, a zatim se šalje svim medijima – što više medija, to bolje. Saopćenje počinje rečenicom ili dvije koje sadrže vašu najvažniju poentu. Zatim slijede dodatni argumenti, nakon kojih se nastavljaju prezentirati informacije, i to od onih važnijih prema manje važnim. Alat 20 u Poglavlju 3 nudi predložak za nacrt saopćenja za medije.
- Pres konferencija: Kako biste održali pres konferenciju, obavijestite medije da imate nešto važno da saopćite u određeno vrijeme i na određenom mjestu.
- Javni događaji: Velike, vidljive demonstracije kao što su mitinzi, marševi ili ulični sajmovi mogu privući veliku pažnju medija. Kada planirate takav događaj, odaberite pogodnu lokaciju u blizini redakcija, a novinarima unaprijed pošaljite najavu događaja. Događaj je bolje održati ranije tokom dana, jer novinari pišu izvještaje u popodnevnim satima. Ipak, neka vam vlastita sigurnost bude na prvom mjestu. Naprimjer, može vam trebati odobrenje policije za održavanje demonstracija.
- Trening: Ako novinarima ponudite trening, dajete im priliku da nauče nešto novo o datoj temi te da dobiju pristup osobama koje im mogu dati interesantan intervju. Trening također pomaže da se izgradi razumijevanje novinara za vaš problem.

Šta reći?

- Medijima dajte interesantne i tačne informacije. Naglasite kako se dati problem može povezati sa drugim važnim i aktualnim pitanjima kojima se bave mediji. Naprimjer, ako se mnogo izvještava o korupciji, možete novinarima ponuditi intervju o tome kako korupcija pogađa žene i muškarce u lokalnim zajednicama.
- Pogledajte "Savjete za rad sa medijima" u Alatu 19 u Poglavlju 3.

Javnost

Kome se obraćati?

- Podizanje svijesti o sigurnosnim pitanjima često predstavlja prvi korak u javnoj debati i sredstvo za podsticanje političkih i društvenih promjena. Vaša strategija će vas uputiti na koji dio javnosti treba usredsrediti informacije o vašoj kampanji. To mogu biti

ljudi koji su inače zaduženi za prenošenje informacija u zajednicama, kao što su vjerski lideri, članovi staračkih vijeća, poduzetnici, političke stranke, ili ostale organizacije civilnog društva. Pored njih, možete se fokusirati na grupe koje često budu ignorisane u kreiranju politika kao što su manjine ili mladi. Naravno, možete se fokusirati i na žene.

Kako doći do njih?

- Način na koji ćete slati vašu poruku zavist će od toga kome se obraćate. Razmislite o kampanjama podizanja svijesti javnosti o ključnim sigurnosnim problemima. Možete se poslužiti lokalnim radio stanicama, Internetom, kampanjama sa bilbordima, paradama, takmičenjima i pozorištem. Pogledajte Primjer #7 projekta u zajednici u Sijera Leoneu u kojem je korišten radio program i Primjer #8 projekta pozorišta u zajednici u Demokratskoj Republici Kongo.
- Razmislite o tome kuda se vaše ciljane grupe kreću – da li su to pijace, škole, autobuske stanice? U zemljama u kojima žene mnogo ne izlaze, efikasno može biti pravljenje vrećica za kupovinu sa vašim kratkim sloganom jer će ih žene vidjeti i iznova koristiti.

Šta reći?

- Pomozite ljudima da razumiju da se odluke o sektoru sigurnosti odnose i na njihove živote. Svi imaju pravo na to da njihove sigurnosne potrebe budu zadovoljene. Pozovite ih i osnažite ih da budu dio vašeg pokreta kako bi stvari bile bolje.
- Razmislite o tome da se usredsredite na jedan određeni događaj, kao što je sedmica posjeta policijskoj stanici, Dan ljudskih prava ili Međunarodni dan žena.

💡 *Zapamtite da je zagovaranje planirana, dugotrajna aktivnost usmjerena na unapređenje agende za promjenu. Nemojte se obeshrabriti ako se odmah ništa ne desi. Vjerovatno ćete morati isprobati nekoliko strategija sa različitim ljudima i organizacijama s kojima ćete se možda morati susresti mnogo puta prije nego što se otvore za vaše preporuke. Brigadni general Kestoria Kabia iz Sijera Leonea, jedna od najviših žena-oficira na afričkom kontinentu, ovako je prokomentarisala pregovore sa dominantno muškim strukturama vlasti: "Pričat ću s njima sve dok se ne slože sa mnom!" ²¹*

Angažujte se u sektoru sigurnosti

Zagovaranje vam pruža brojne konkretne načine na koje se možete angažovati u sektoru sigurnosti. Evo nekoliko ideja:

Učestvujte u zvaničnim organima za nadzor sektora sigurnosti

Civilno društvo može učestvovati u cijelom nizu zvaničnih organa za nadzor sektora sigurnosti kao što su nadzorni odbori, komisije za pritužbe javnosti i nezavisne grupe za monitoring. Ova tijela najčešće nadziru rad policije i zatvore.

Ako u nekoj od ovakvih institucija možete dobiti mjesto za vašu mrežu civilnog društva, odaberite predstavnika koji će biti spreman da odvoji dovoljno vremena za zagovaranje

u ime zajednice. Vašem predstavniku možda bude trebala pomoć u pripremi materijala, proučavanju problema te učenju efektivnih tehnika intervencije i pregovora.²²

Formirajte ili se pridružite lokalnim forumima sigurnosti

U mnogim zemljama lokalni forumi sigurnosti (nazivi mogu varirati, naprimjer, to može biti odbor za vezu sa policijom, oblasni/provincijski komitet za sigurnost ili sigurnosno vijeće građana) djeluju kao formalni mehanizmi za dijeljenje informacija između zajednica i službi sigurnosti. Pitajte policiju i zvaničnike lokalne vlade da li u vašoj zajednici postoje ovakva tijela i da li možete nominirati predstavnicu/predstavnika iz ženske organizacije civilnog društva. Ako takvog foruma nema,

PRIMJER #9: PRIJEDORSKI FORUM ZA BEZBJEDNOST ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI

Forum za bezbjednost zajednice Prijedor formiran je 2003. godine kako bi se identificirali i riješili problemi sa lokalnom sigurnošću. Forum predstavlja praktičan model efikasne saradnje 26 institucija, među kojima su organizacije civilnog društva, lokalne vlasti (obrazovne i zdravstvene institucije) i službe sigurnosti (policija i vatrogasna brigada). Osnovna funkcija foruma je da se izradi nacrt strateškog plana za identifikaciju zajedničke vizije sigurnosti u Prijedoru, te da se uspostavi saradnja između ključnih institucija i građana u polju sigurnosti. Forum implementira i konkretne projekte kao što su sklonište za žene žrtve nasilja i sistem za video nadzor javnih površina. Putem kampanja informisanja u medijima, distribucijom letaka, diskusijama na okruglim stolovima i posjetama seoskim područjima, forum nastoji da ohrabri građane

da preuzmu aktivnu ulogu u rješavanju sigurnosnih problema u njihovim zajednicama.

Učešće ženskih organizacija civilnog društva u forumu doprinijelo je usvajanju zajedničkog protokola o nasilju u porodici i mjerama za podršku i zaštitu žrtava. Komandir lokalne policije Zoran Indić napominje da se pozitivni efekti kampanja podizanja svijesti i drugih aktivnosti foruma odražavaju u povećanom broju prijava nasilja u porodici. Prema jednoj od organizacije civilnog društva koje učestvuju u forumu, Udruženju žena "Nada", saradnja institucija putem foruma u širem je smislu razriješila probleme s kojima su se suočavali građani (i muškarci i žene), a posebno povratnici. Pored toga, saradnja je podržala rad vjerskih organizacija i prava manjina, te ojačala aktivno učešće žena u politici i javnom životu.

Izvori: Prijedor Grad, Forum za bezbjednost zajednice Prijedor (Prijedor: 2010); Majda Bećirević, Željka Šulc, i Maja Šoštarić, *Rod i reforma sektora sigurnosti u Bosni i Hercegovini* (Sarajevo: DCAF, 2011), 100; Prijedor Forum, "Zapisnik za sastanka Forum za bezbjednost zajednice grada Prijedora", <http://www.prijedorgrad.org/fileViewCir.aspx?fileTypeCode=9>; intervjui obavljeni sa Radenkom Karajica iz Nade, 3. august 2012., i Majdom Bećirević iz Atlantske inicijative 6. augusta 2012.

PRIMJER #10: LOKALNI KOMITETI ZA SIGURNOST NA HAITIJU

U devet zajednica na Haitiju, ženske organizacije civilnog društva su, uz podršku jednog od programa UN Women, osnovale lokalne komitete za sigurnost kako bi promovisale učešće žena u inicijativama za poboljšanje sigurnosti na lokalnom nivou. Među članovima ovih komiteta su predstavnici lokalne vlade, policije, pravosuđa, obrazovnih i zdravstvenih institucija, crkve, te vudu zajednice. Njihova uloga

je da diskutuju o sigurnosnim potrebama žena, podižu svijest o nasilju protiv žena i poboljšavaju transparentnost i načine na koji lokalne službe koje pružaju usluge (uključujući i policiju) odgovaraju na ove potrebe u okviru referentne mreže na nivou zajednice. Početni rezultati sugerišu da ovi komiteti igraju važnu ulogu u jačanju povjerenja u načine na koje policija reaguje na nasilje.

Izvor: Helen Spraos i Lyndsay McLean Hilker (2011, 2009), citirano u *UN Virtual Knowledge Centre to End Violence against Women and Girls*, <http://www.endvawnow.org/en/articles/1097-mechanisms-for-community-engagement-dialogue-and-outreach.html>.

razmislite da ga vi formirate. Primjeri #9 i #10 odnose se na lokalne forume sigurnosti u kojima učestvuju ženske organizacije civilnog društva.

Vršite monitoring sektora sigurnosti

Možda već pratite i analizirate sektor sigurnosti, ali se ne smatrate "posmatračem ljudskih prava" ili "posmatračem sektora sigurnosti." Monitoring je plansko i sistematično ispitivanje određene institucije ili pitanja koje se:

- provodi tokom dužeg vremenskog perioda,
- uz korištenje transparentne i konzistentne metodologije, te
- u kojem se koriste eksplicitni kriteriji u obliku zakonskih obaveza i najbolje prakse..

Cilj monitoringa je da se dokumentira i analizira utjecaj i učinak trenutnih akcija vlade, te da se sugerišu načini na koje se te akcije mogu poboljšati. Monitoring podrazumijeva objavljivanje i promociju izvještaja o monitoringu koje se koristi kao sredstvo za zagovaranje. Rezultati monitoringa ne mogu biti prezentirani samo vladi, nego trebaju biti podijeljeni i sa medijima i organima za nadzor sektora sigurnosti.

Smjernice o monitoringu možete pronaći u publikacijama *Public Oversight of the Security Sector: A Handbook for Civil Society Organizations* i *Monitoring and Reporting Human Rights Abuses in Africa: A Handbook for Community Activists*, koje su navedene u Dodatnim resursima.

Obučavajte

Možda ste u prilici da organizujete i održite trening posvećen podizanju svijesti o rodnim pitanjima ili o ljudskim pravima za one ogranke institucija sektora sigurnosti koje su vjerovatno u kontaktu sa civilima (kao što su policija, čuvari u zatvorima, graničari i sudije). Pored toga, možete ponuditi da održite obuku za učesnike iz tijela zaduženih za monitoring sektora sigurnosti o tome kako vršiti monitoring kršenja ljudskih prava protiv žena i djevojčica, ili o tome kako biti pristupačniji prema civilnom društvu.

Pružanje obuka nije jedino sredstvo kojim se može popraviti ponašanje institucija sektora sigurnosti, ali ono može pomoći da se uspostave povjerenje i poštovanje, te osnova za buduću saradnju.

Evo nekoliko savjeta za obuku osoblja sektora sigurnosti:

- Obavite procjenu potreba za obukom kako biste identificirali šta nedostaje u trenutnoj obuci i koja područja mogu biti poboljšana.
- Nemojte pokušavati smisliti sve iznova: adaptirajte i nadogradite postojeće materijale za obuku.
- Potražite mogućnosti da inicirate ili doprinesete izradi standardiziranih modula obuke (npr. o rodnim pitanjima, ljudskim pravima) za nove regrute ili postojeće osoblje.
- Potražite mogućnosti za integriranje informacija o svim temama u postojeće materijale za obuku i nastavne programe. Naprimjer, ako već postoji modul obuke o procedurama zaustavljanja i pretraživanja (u policiji), pobrinite se da u modul bude uključeno i to kako pretražiti ne samo muškarce, nego i žene, djevojčice i dječake.

Alat 23 u Poglavlju 3 daje primjer dnevnog reda dvodnevne obuke o pitanjima roda i reforme sektora sigurnosti. Među korisnim resursima su DCAF-ov alat *Obuka o rodnim pitanjima za zaposlene u sektoru bezbjednosti*, te *Gender and SSR Training Resource Package* u dodatnim resursima ovog vodiča.

💡 Uobičajeni izazov s kojim se susreću organizacije civilnog društva jeste dobiti odobrenje da osoblje institucija sektora sigurnosti ili relevantnog ministarstva učestvuje u vašoj obuci. Ako ste izgradili kredibilitet kao organizacija koja posjeduje ekspertizu o određenoj temi, možda će rado pristati. Ako to nije slučaj, može pomoći partnerstvo sa nekom drugom lokalnom ili međunarodnom organizacijom koja je više prihvaćena kao ekspert za to područje.

Potražite načine na koje vaša organizacija civilnog društva može sarađivati sa sektorom sigurnosti na poboljšanju usluga

U Poglavlju 1 dati su primjeri ženskih organizacija civilnog društva koje rade sa institucijama sektora sigurnosti kako bi poboljšali sigurnost u svojim zajednicama. I zaista, mogu postojati situacije u kojima su organizacije civilnog društva u prilici da pruže bolje usluge nego institucije sektora sigurnosti. Naprimjer, organizacije civilnog društva mogu ponuditi smještaj u sigurnim kućama za žrtve trgovine ljudima, obuku za bivše borce ili obrazovne programe u zatvorima. U

većini takvih situacija, organizacije civilnog društva radi nezavisno od institucija sektora sigurnosti, ali je u koordinaciji s njima, dijeli informacije o izazovima sa kojima se susreću ljudi s kojima rade, te prenose zabrinutost za određene politike ili praksu koje provode institucije sektora sigurnosti.

Vaše iskustvo i uvid u pitanja sigurnosti su važni. Svjetski lideri često govore o tome da se mora slušati glas žena i da žene moraju učestvovati u odlukama o sigurnosti. Ovaj vodič nudi vam neke alate koji vam mogu pomoći da se vaš glas čuje, bez obzira da li je to u vašem najbližem okruženju, provinciji, ili u zemlji.

U ovom Poglavlju vodiča bile su naglašene ključne aktivnosti uz koje možete identificirati, promovirati i, nadamo se, postići svoje ciljeve u području sigurnosti: **istraživanje**, udruživanje snaga kako biste radili kao **koalicija**, strateško **planiranje**, izrada **preporuka**, **zagovaranje** i **angažovanje** sa sektorom sigurnosti na stalnoj osnovi. Ako je vam većina ovoga nova, krenite polako i potražite podršku od onih koji imaju više iskustva. Ako ste već učestvovali u ovakvim aktivnostima, nadamo se da ste dobili nove ideje o efektivnom zagovaranju i angažmanu u sektoru sigurnosti. Sljedeće poglavlje je još konkretnije i praktičnije. Zato, nastavite čitati!

PRIMJER #11: KAMBODŽANSKI URED ZA MONITORING PRAVA ŽENA

Kambodžanska organizacija za ljudska prava LICADHO vrši monitoring tretmana žena koje su preživjele rodno zasnovano nasilje. Organizacija koristi međunarodne standarde kao što je CEDAW kao mjerilo za monitoring kambodžanske vlade. Aktivnosti Ureda za monitoring prava žena uključuju:

- Identificiranje kršenja prava žena od žrtava, svjedoka i medija;
- Reagiranje na ova kršenja putem pomoći žrtvama pravnom intervencijom ili uputom na ili koordiniranjem prve pomoći, savjetovanjem i drugom osnovnom materijalnom pomoći žrtvama;
- Stalni kontakt sa vlastima nakon ovih inicijalnih aktivnosti kako bi se osiguralo da su poduzeti svi potrebni koraci za provođenje istrage i

procesuiranje počinitelja;

- Kada je neophodno, upućivanje apela za akcijom predsjednika suda ili drugih viših nivoa kao što su ministarstvo pravde ili vrhovno vijeće magistrata; te
- Jačanje fokalnih tačaka koje provode edukaciju zajednice o kršenju prava žena, osnažuju žene kako bi ostvarivale svoja prava, te pružaju podršku žrtvama na lokalnom nivou.

Tokom 2005., 2006. i 2007. godine, LICADHO je objavio izvještaje o nasilju protiv žena u Kambodži u kojima se analizira da li su kambodžanski zakoni koji reguliraju nasilje protiv žena u suprotnosti sa CEDAW-om, te kakve su posljedice eventualne neusaglašenosti.

Izvor: Cambodian League for the Promotion and Defense of Human Rights (LICADHO), *Women's Rights Monitoring Office*, <http://www.licadho-cambodia.org/programs/womenoffice.php>.

PRIMJER #12: JEMENSKA ŽENSKA UNIJA PRUŽA USLUGE U ZATVORIMA

Jemenska ženska unija je organizacija civilnog društva koja radi na jačanju pristupa obrazovanju i zakonskoj i pravnoj zaštiti za žene i djevojčice, te na povećanju njihove ekonomske i političke participacije. Organizacija ima posebne programe za podršku ženama u zatvorima te djevojkama i djevojčicama u popravnim domovima za maloljetnike. Među aktivnostima unije su:

- Rad u pet okruga sa 36 pravnika-volontera koji

pružaju usluge pravne pomoći i savjetovanja siromašnim ženama u zatvorima (uz podršku Oxfama);

- Vođenje sigurne kuće za prihvrat bivših zatvorenica;
- Održavanje kurseva obuke kako bi se olakšala reintegracija pritvorenica u ekonomski i društveni život, te
- Zagovaranje za prava žena-zatvorenica.

Izvor: Oxfam, *Yemen Program Overview*, http://www.oxfam.org.uk/~media/Files/OGB/What%20we%20do/Countries%20we%20work%20in/Yemen/5158_meeecis_yemen%20PRINT2.ashx; Yemeni Women's Union, *Legal Protection*, <http://yemeniwomen.org/our-programs/legal-protection/>.

Zayneb Ashalalfeh, mlada liderka palestinskog civilnog društva, učestvuje u "brainstorming" sesiji o doprinosu žena sektoru sigurnosti tokom radionice o vještinama zagovaranja održane u junu 2011. godine u Betlehemu.

 Foto: Institut za inkluzivnu sigurnost

Poglavlje 3: Alati za pokretanje akcije

Sada, kada ste se upoznali sa sektorom sigurnosti i dobili ideje o tome kako možete učestvovati u reformi sektora sigurnosti, u sljedećem poglavlju možete pronaći alate koji će vam pomoći da krenete u akciju. Mada nisu iscrpne, sugestije iz ovog poglavlja pružaju korisne savjete i ideje kako poduzeti akciju zasnovanu na aktivnostima navedenim u Poglavlju 2. Molimo vas da ih prilagodite svojim potrebama!

Alat #1 - Vrste i izvori informacija za istraživanje iz ureda

Vrste informacija

- **Dokumenti koji se odnose na politike:** nacionalni sigurnosni koncepti ili strategije, "bijeli papiri", strateški dokumenti ministarstava i odjela ministarstava, institucionalne politike i procedure, platforme političkih partija, mandati koje je dalo Vijeće sigurnosti UN-a ili druga tijela.
- **Izjave i izvještaji:** izjave, govori i izvještaji koje podnose zvaničnici i parlamentarci, izvještaji i statistika vladinih agencija, izvještaji ureda ombudsmena ili komisije za ljudska prava.
- **Medijski izvještaji:** članci u medijima, radio emisije, prilozi na televiziji i sadržaj sa Interneta.
- **Analitičke studije:** Istraživanja koja su ranije provele organizacije civilnog društva i druge lokalne i međunarodne organizacije, međunarodna tijela, naučnici i sl.
- **Istraživanja javnog mnijenja:** Sociološka istraživanja u kojima se postavljaju pitanja koja se odnose na percepciju i iskustva žena i muškaraca u vezi sa sigurnosnim pitanjima.

Izvori informacija

- **Internet:** Internet stranice institucija sektora sigurnosti, organizacija civilnog društva i ostalih lokalnih i

međunarodnih organizacija i tijela, online baze podataka koje na jednom mjestu imaju relevantne statističke podatke i izvještaje, članci u žurnalima.

- **Biblioteke:** Izvještaji i istraživački tekstovi od kojih je većina još uvijek samo u štampanom obliku (posebno korisne mogu biti univerzitetske biblioteke i biblioteke instituta za međunarodne odnose. Mnoge organizacije civilnog društva imaju i vlastite biblioteke).
- **Lični kontakti:** Određene osobe (pogotovo oni koje ste upoznali prilikom istraživačkih projekata) koji obično znaju koje su informacije dostupne i gdje ih naći.

Institucije sa pristupom relevantnim primarnim podacima:

- Regionalna i državna vlada;
- Policijske i granične vlasti;
- Magistrati i tužitelji;
- Zatvori i službe za uvjetne kazne;
- Kompanije iz privatnog sektora;
- Socijalni radnici, savjetnici i skloništa;
- Bolnice, klinike i ljekari;
- Civilne organizacije i sindikati, i
- Lokalna i provincijska vijeća.

Alat #2 – Pitanja za diskusiju

Ova pitanja mogu vam pomoći da organizirate svoja razmišljanja ili da podstaknete grupnu diskusiju:

- Šta za vas znači sigurnost?
- Koje su najveće sigurnosne prijetnje s kojima se suočavaju žene, muškarci, djevojčice i dječaci u vašoj porodici? A u vašoj zajednici? Provinciji? U cijeloj zemlji?
- Koje još grupe u vašoj zajednici imaju određene sigurnosne potrebe koje nisu zadovoljene?
- Koja specifična znanja, vještine i iskustvo mogu unijeti ženske organizacije civilnog društva u diskusiju o sigurnosti i načinima na koje se sigurnost objezbjeđuje?
- Kako institucije sektora sigurnosti kao što su policija i sudovi mogu bolje odgovoriti na različite sigurnosne potrebe žena, muškaraca, djevojčica i dječaka?

Alat #3 – Spisak besplatnih trening kurseva o reformi sektora sigurnosti i pitanja u vezi s njom

- UNITAR-ov kurs pod nazivom Uvod u reformu sektora sigurnosti pruža opći pregled koncepta reforme sektora sigurnosti, izdvaja ključne aktere i njihove uloge, te u glavnim crtama daje implementaciju programa: <http://www.unitar.org/introduction-security-sector-reform>.
- Institut za obuku mirovnih operacija nudi online kurseve o implementaciji UNSCR 1325 (2000) u Latinskoj Americi, Africi i na Karibima: <http://www.peaceopstraining.org/e-learning/free-courses/>.
- Online kursevi Feminističkog saveza za međunarodnu akciju CEDAW daju učesnicima uvid u sve aspekte CEDAW-a, uključujući njegovu historiju, implementaciju i ulogu vlada i civilnog društva: <http://fafai-afai.org/ceaw-online-training-course/cedaw-online-training-course/>.
- RESPECT Refugiados nudi online kurs o ljudskim pravima za mlade: <http://humanrightsfor youth.org/training-course/>.
- Centar za javna pitanja sa sjedištem u Bangaloru i Azijska razvojna banka izradili su alat za učenje putem Interneta (e-learning) o karticama za izvještavanje građana: Report Card e-learning toolkit: <http://www.citizenreportcard.com/>.

Alat #4 – Pojmovnik sektora sigurnosti

U sektoru sigurnosti koriste se mnogi termini i žargon. Različite organizacije ponekad usvajaju vlastite, različite termine za iste stvari. Naprimjer, EU govori o "borbenim grupama", dok NATO može koristiti termin "timovi za brzo raspoređivanje." Niko ne očekuje od člana civilnog društva kao što ste vi da zna svaku riječ i skraćenicu; međutim, neki od uobičajenih termina navedenih u ovom pojmovniku mogu vam pomoći da steknete dodatno pouzdanje za bolje razumijevanje i obraćanje akterima sigurnosti. Pokušajte naučiti termine koje koristi organizacija na koju želite da utičete.

Civilna kontrola: Krajnja odgovornost za donošenje strateških odluka u zemlji u rukama je civilnog političkog vođstva, a ne u rukama profesionalne vojske ili policije. Time se promoviraju odgovornost i transparentnost oružanih snaga i snaga sigurnosti. *Primjer: "Nova vlada pokazala je da se zalaže za civilnu kontrolu vojske tako što je imenovala bivšeg člana parlamenta, a ne generala, za ministra odbrane."*

Civilno-vojni odnosi ili operacije: Aktivnosti koje provodi vojska kako bi promovirala dobre odnose sa civilnim stanovništvom. Pored toga, ovaj termin znači i saradnju ili dijalog između vojne i civilne zajednice. *Primjer: "Vojska je fokusirana na civilno-vojne odnose kako bi poboljšala svoj imidž u lokalnim zajednicama."*

Demokratska kontrola oružanih snaga: Demokratski izabrane civilne vlasti kontroliraju oružane snage koje su predmet nadzora pravosuđa, medija i organizacija civilnog društva. *Primjer: "Demokratska kontrola oružanih snaga osigurava da civili određuju veličinu oružanih snaga."*

Komandni lanac: Organizaciona struktura u kojoj se ovlasti prenose od vrha naniže, a svaka osoba u lancu direktno odgovara osobi iznad nje. Oružane snage imaju jasan i rigidan komandni lanac. *Primjer: "Nova časnica morala se naviknuti da prima naredbe od svog komandanta i da radi u okviru komandnog lanca."*

Mandat: Zvanična pismena naredba ili ovlaštenje koje se odnosi na način provođenja sigurnosne operacije. *Primjer: "Mandat misije uključivao je zaštitu civila."*

Misija: Institucije sigurnosti i odbrane koriste ovaj termin da označe sigurnosnu aktivnost ili operaciju koju

im je dodijelio nadređeni. *Primjer: "Misija je bila da se žene zaštite od seksualnog nasilja."*

Multiplikator snage: U vojnom smislu, multiplikator snage odnosi se na ono što datu snagu čini efektivnijom nego što bi inače bila. Naprimjer, multiplikator snage je određena tehnologija ili taktika s kojom snaga postiže svoj cilj. *Primjer: "Vojnici su ustanovili da razgovor sa lokalnim stanovništvom o sigurnosnim prijetnjama multiplicira njihovu snagu putem dobivanja jedinstvenih informacija od zajednice."*

Nadzor policije u zajednicama: Nastojanja da se policija učini dostupnijom i vidljivijom na lokalnom nivou i uspostavljanje bliskijeg odnosa između policije i lokalnih institucija sigurnost i zajednica. *Primjer: "Novi fokus grada za nadzor policije u zajednicama podrazumijeva redovne sastanke između policije i lokalne crkve sa ženskim i omladinskim grupama."*

Operativna efikasnost: Nivo efikasnosti na kojem je trenutno rad neke organizacije; obavljanje zadatka na način kojim se postiže maksimalan rezultat uz korištenje minimalnih resursa. *Primjer: "Brzo i uspješno obavljanje zadataka ojačava operativnu efikasnost."*

Opremi i obučiti: Ovaj termin opisuje aktivnosti u okviru programa međunarodne podrške reformi sektora sigurnosti koje tokom kratkog vremenskog perioda kao prioritete tretiraju regrutiranje, obuku i opremanje osoblja. Mada su važne, ove aktivnosti često mogu istisnuti također važne dugoročne reforme koje je možda teže nagledati. *Primjer: "Mada su zbog fokusa na podršku opremanju i obučavanju izgrađene nove kasarne za policiju, zbog istog razloga nisu provedeni"*

programi koji bi doprinijeli razvijanju odnosa povjerenja sa lokalnom zajednicom."

Područje (ili scena) djelovanja: Određeno geografsko područje u kojem djeluju i rade vojne snage. Veličina takvog područja može varirati. *Primjer: "Provincijski tim za rekonstrukciju fokusiran je na projekte irigacije u svom području djelovanja."*

Pravila angažmana (eng. Rules of engagement – ROE): Direktive koje za vojno osoblje određuju okolnosti i ograničenja za upotrebu sile i obavljanje drugih aspekata u okviru njihovih dužnosti. Ova pravila određuju visoki vojni zvaničnici, a svaki vojnik ih treba znati. *Primjer: "Pravila angažmana za operaciju objezbjedivanja pomoći u Somaliji 1992. godine kažu: 'Tuđe vlasništvo ne smije se oduzimati kako bi se ostvarila vaša misija'."*

Pravila ponašanja (kodeks ponašanja): Kodeks čija je namjena promoviranje odgovornog i etičkog radnog okruženja. Pravilima se uspostavljaju smjernice za očekivane etičke standarde, zakonske obaveze, te uloge i odgovornosti svih aktera nekog procesa u kojem učestvuju. *Primjer: "Mirovne snage UN-a obavezne su da poštuju standarde postavljene UN-ovim Kodeksom ličnog ponašanja plavih šljemova, koji uspostavlja nultu toleranciju za seksualno zlostupotrebu ili iskorištavanje."*

Razoružanje, demobilizacija i reintegracija (RDR): Specifični set procesa u post-konfliktnom periodu izgradnje mira. Razoružanje je prikupljanje, kontrola i odlaganja ručnog naoružanja, municije, eksploziva, te lakog i teškog naoružanja koje je bilo u posjedu boraca i civilnog stanovništva u zoni konflikta. Demobilizacija je proces tokom kojeg dolazi do rasformiranja ili smanjenja vojnih struktura zaraćenih strana, a borci se postupno vraćaju civilnom životu. Reintegracija je proces u kojem se bivši borci i njihove porodice ekonomski i društveno prilagođavaju produktivnom civilnom životu, što se često dešava u okviru državnih sigurnosnih struktura. *Primjer: "Eksperti koji planiraju programe RDR-a često zaboravljaju na ulogu žena kao boraca."*

Reforma sektora sigurnosti (RSS): Transformacija sektora sigurnosti (uključujući oružane snage, policiju, obavještajne službe, relevantna ministarstva, kazneni

sistem, nadzorne strukture itd.) s ciljem da sektor pruža sigurnost efektivno i efikasno, u uslovima demokratskog nadzora i kontrole. Reforma sektora sigurnosti može biti sveobuhvatan zvanični proces kojeg predvodi nacionalna vlada, a može se odnositi i na reformsku nastojanja usmjerena na jedan određeni sektor (npr. policiju). *Primjer: "Želimo biti angažirani u zvaničnom procesu reforme sektora sigurnosti koji implementira naša nacionalna vlada."*

Rodno zasnovano nasilje: Bilo koji štetan čin koji je počinjen protiv volje neke osobe, a zasnovan je na socijalno pripisanim (rodnim) razlikama između žena i muškaraca. Takav čin može biti psihološko vrijeđanje, porodično nasilje, trgovina ljudima u svrhu seksualne eksploatacije, prisilni rad, seksualno nasilje, sakaćenje genitalija i nasilje koje provode bande. *Primjer: "Rodno zasnovano nasilje pojavljuje se u raznim oblicima, ali uvijek nanosi štetu, kako porodicama i zajednicama, tako i pojedincima."*

Ručno i lako naoružanje (eng. skraćenica SALW): Ručno oružje je oružje napravljeno za individualnu upotrebu. Ručnim oružjem se smatraju revolveri, pištolji, puške i neke vrste automatskih pušaka. Lako naoružanje je oružje dizajnirano tako da ga koriste dvije ili tri osobe koje djeluju kao posada. *Primjer: "Nakon rata, zajednica pokušava da kontroliše tokove ručnog i lakog naoružanja."*

Sigurnosna provjera: Procjena integriteta i informacija o pojedincima kako bi se utvrdilo da li su podobni za posao u javnim sužbama. Ova provjera osigurava da kandidati nisu u prošlosti bili nasilni ili su počinili krivično djelo, uključujući i kršenja ljudskih prava i ratne zločine. *Primjer: "Sigurnosna provjera novih policajaca nakon građanskog rata pomaže da se zločinci ne domognu pozicija moći."*

Vladavina prava: Isti zakoni upravljaju svima i štite sve jednako. Vladavina prava zahtijeva nezavisan pravosudni sistem koji je pravičan i transparentan i koji sprječava da vlada zadobije neograničenu moć. *Primjer: "Poštovanje vladavine prava presudno je kako bi se ljudi osjećali sigurnim i da ih vlada i akteri sigurnosti tretiraju jednako."*

Alat #5 – Kakve uloge imaju glavni akteri sektora sigurnosti?

Kako biste ostvarili kontakt sa pravim akterima sektora sigurnosti o promjenama koje želite da se dogode, trebate znati ko obavlja koji posao.

Ova tabela daje neke od ključnih funkcija glavnih aktera sektora sigurnosti, te neke od ključnih principa koji njima upravljaju. Ovo je OPĆI pregled nekih uloga i odnosa. Svaka zemlja se razlikuje od druge, tako da ćete morati sami ustanoviti

kako stvari funkcioniraju kod vas. Dodatni resursi ovog vodiča navode organizacije koje objavljuju istraživanja o sektoru sigurnosti i reformi sektora sigurnosti. Neke od tih organizacija možda su objavile izvještaj i o vašoj zemlji.

Državne oružane snage i snage sigurnosti

Oružane snage/vojska/ odbrambene snage

- Primarna funkcija vojske jeste da zaštiti i brani državu i njeno stanovništvo od agresije izvana. Neke oružane snage učestvuju i u međunarodnim mirovnim misijama.
- Vojsku treba koristiti za druge unutrašnje svrhe u vezi sa sigurnošću samo ukoliko civilne snage ne mogu same efikasno da odgovore (vanredne situacije).
- Vojska treba biti opremljena tako da se može nositi sa cijelim nizom prijetnji, treba biti sposobna da sarađuje sa različitim državnim i nedržavnim akterima, te da poštuje ljudska prava.
- Civilne vlasti trebaju nadzirati aktivnosti, troškove i procese vojske.

Granična služba

- Ova agencija fokusira se na pravila i procedure koje reguliraju aktivnosti i saobraćaj na i preko definiranih graničnih područja.
- Zadatak granične službe je da sprječava nezakonite prekogranične aktivnosti, detektira prijetnje po nacionalnu sigurnost, te kontrolira osobe i vozila na određenim graničnim prijelazima.
- Graničari su obično pod nadležnošću civilne ili parlamentarne službe za provođenje zakona.

Imigraciona i carinska služba

- Ova služba zadužena je za primjenu restrikcija pri ulazu i izlazu iz zemlje. Ona osigurava da je ispoštovana zakonitost putnih isprava, identifikira i provodi istrage krivičnih djela, te pomaže onima kojima treba zaštita.
- U idealnim uslovima, ova služba treba unapređivati prevenciju i detekciju trgovine i krijumčarenja ljudi, jačati zaštitu i promociju ljudskih prava, te jačati lokalni nadzor i saradnju.

Policija

- Primarna funkcija policije jeste da osigurava primjenu zakona na lokalnom nivou.
- Policija se fokusira na prevenciju i otkrivanje kriminala, održavanje javnog reda, te zaštitu imovine i stanovništva.
- Aktivnosti, troškove i procese policije treba nadgledati civilno vodstvo.

Državni organi za nadzor i upravljanje

<i>Šef vlade</i>	• Šef vlade može biti premijer, predsjednik ili monarh. Uloga te osobe u odnosu na sektor sigurnosti može se kretati od ceremonijalne funkcije, preko šefa armije, do vrhovnog komandanta u vrijeme rata. • Zajedno sa ostalim službama, a u okviru izvršne vlasti, šef vlade određuje budžet, opće smjernice i prioritet oružanih i sigurnosnih službi.
<i>Član zakonodavnih tijela/parlamenta</i>	• Parlamentarci, odnosno članovi parlamenta, odgovorni su za pokretanje, debatu i usvajanje ili odbacivanje zakona. • Oni nadziru politike, odobravaju budžete i mogu pokrenuti istrage. • Parlamentarci mogu održavati javne rasprave, pružiti relevantne informacije organizacijama civilnog društva, te koristiti skupove sa stanovništvom u lokalnim zajednicama za diskusiju o sigurnosnoj politici vlade.
<i>Ministarstvo odbrane</i>	• Ovo ministarstvo zaduženo je za upravljanje i nadzor nad oružanim snagama, te za određivanje i primjenu odbrambene politike. • Ministar odbrane je obično glavni savjetnik šefa vlade za odbranu. • Ministarstvo odbrane posebna je institucija u odnosu na same oružane snage, koje djeluju više operativno.
<i>Ministarstvo unutrašnjih poslova</i>	• Ovo ministarstvo uglavnom je odgovorno za politike, finansiranje i nadzor organizacija za primjenu zakona, uključujući policiju, graničnu službu i jedinice za specijalne istrage. • U nekim zemljama ministarstvo unutrašnjih poslova može biti zaduženo i za zatvore, imigraciju i lokalnu upravu, uključujući provincijske, općinske i oblasne administracije.
<i>Ministarstvo za rodna pitanja/pitanja žena</i>	• Ovo ministarstvo zaduženo je za obezbjeđivanje smjernica kako bi se osiguralo da sve politike, strukture i programi vlade zadovoljavaju potrebe i muškaraca i žena. • Ovo ministarstvo često se fokusira na integriranje pitanja roda u sve vladine institucije, kao i na osnaživanje žena, pogotovo putem isključivo za to namijenjenih programa i finansijskih sredstava. • Može igrati ulogu u osiguravanju da procesi reforme sektora sigurnosti i institucije sektora sigurnosti budu inkluzivni prema ženama, te da zadovoljavaju potrebe žena, djevojaka i djevojčica.
<i>Vijeće za nacionalnu sigurnost</i>	• Ovo tijelo odgovorno je za pregled nacionalne sigurnosne politike, okvira za načine na koje neka zemlja obezbjeđuje sigurnost za državu i njeno stanovništvo. • Ova grupa može biti stalan kabinet pri vladi, a može biti i ad hoc komitet koji savjetuje šefa vlade. • Vijeće za nacionalnu sigurnost obično provodi opsežne konsultacije sa akterima sigurnosti iz vlade, a u konsultacije može uključiti i nevladine aktere.
<i>Parlamentarni komiteti za finansije/budžet</i>	• Ovi komiteti imaju zadnju riječ u određivanju budžeta svih institucija sektora sigurnosti (eventualno uz komitet za javne račune, koji nadzire revizorske izvještaje za cijeli nacionalni budžet, uključujući i budžet za odbranu).
<i>Parlamentarni komiteti za odbranu i obavještajna pitanja</i>	• Ovaj komitet savjetuje parlament i daje mu preporuke koje se odnose na zakone ili odluke u vezi sa odbranom i obavještajnim pitanjima. • Ovakav komitet trebao bi biti usredsređen na pitanja koja se odnose na veličinu, organizaciju, nabavku, finansiranje i funkcioniranje državnih aktera koji imaju mandat da koriste silu te tijela za civilno upravljanje koje donosi odluke o korištenju sile. • Svi parlamentarni komiteti trebaju imati široke ovlasti nadzora kako bi mogli ispitivati najvažnije probleme iz domena javne politike, lošeg rada administracije, optužbe o korupciji ili skandale.

Institucije pravosuđa i vladavine zakona

Ministarstvo pravde

- Ovo ministarstvo odgovorno je za organiziranje pravosudnog sistema, nadgledanje rada javnog tužitelja, te održavanje zakonskog sistema i javnog reda. Ministarstvo je obično zaduženo i za kazneni sistem i zatvore.
- Neka ministarstva imaju i dodatna zaduženja u oblasti politika, nadgledanja izbora, usmjeravanja policije i zakonskih reformi.

Pravosudni sistem

- Pravosudni sistem čine sva sudska tijela koja administriraju pravdu i čine pravosudni ogranak vlade.
- Pravosuđe, usluge tužilaštava i drugi mehanizmi rješavanja sporova trebaju biti nepristrasni i odgovorni.
- Pravosudni sistem igra ulogu u nadgledanju drugih dijelova sektora sigurnosti u slučajevima u koje je umiješano osoblje sektora sigurnosti ili se institucije sektora sigurnosti trebaju pojaviti pred sudom.

Kazneni sistem

- Kazneni sistem je odgovoran za izvršavanje kazni ili drugih mjera koje nalože sudovi. Kazneni sistem uključuje zatvore, ali i njihove alternative kao što su sistem kaucije i rad u zajednici kao kaznena mjera, te (tamo gdje postoje) odbori za pomilovanja, službe za uslovne kazne i inspektorati, kao i tradicionalni i neformalni sistemi kažnjavanja.
- Funkcionalan kazneni sistem treba raspolagati sa dovoljno obučenog i dobro plaćenog osoblja kako bi se izbjegla korupcija; poštovati ljudska prava i različite potrebe žena, muškaraca, dječaka i djevojčica, te provoditi rehabilitacijske i edukativne aktivnosti.
- Zatvore trebaju nadgledati nezavisne grupe/civilno društvo kako bi se spriječile zloupotrebe.

Tradicionalne vlasti

- Običajne, lokalne vlasti (kao što su seoske starješine, poglavice, vijeća staraca i druga tradicionalna vijeća) mogu imati značajan utjecaj na stavove, običaje i ponašanje u lokalnim zajednicama.
- Oni mogu igrati značajnu ulogu u razrješanju konflikata.

Ne-državni akteri sektora sigurnosti

Privatne vojne i sigurnosne kompanije

- To su kompanije koje rade za profit i koje pružaju vojne i sigurnosne usluge državi.
- Takve kompanije obavljaju dužnosti koje su obično slične onima koje obavljaju oružane snage ili snage sigurnosti, ali su često manjeg obima. Često su angažovani na upravljanju pritvorskih ustanova te na obuci osoblja sektora sigurnosti.
- Posebnost je to što ovakve kompanije često nisu predmet nadzora i odgovornosti u istom obimu kao što su to državne oružane snage i snage sigurnosti.

Nezavisni nadzor

Nacionalni instituti za ljudska prava, uredi ombudsmena i specijalizirani nadzorni organi

- Ovakve institucije ustanovljene su zakonom ili ustavom. To su stalna tijela koja su nezavisna od vlade, ali obično podnose izvještaje parlamentu.
- Nacionalni instituti za ljudska prava i uredi ombudsmena postoje kako bi nadgledali aktivnosti vlasti, uključujući i sektor sigurnosti (mada oružane snage često nisu u njihovoj jurisdikciji).
- Ostali specijalizirani nadzorni organi mogu imati mandat da nadgledaju ili određene službe, ili agencije i sektore (npr. policiju, zatvore), ili određena tematske probleme (npr. korupcija).
- U nekim zemljama postoje i specijalizirani ombudsmeni za odbranu koji nisu nezavisni od oružanih snaga. Slično tome, policija, zatvori i druge institucije sektora sigurnosti mogu imati interna nadzorna tijela (npr. inspektore) koji nisu nezavisni od date institucije.

Organizacije civilnog društva (npr. organizacije za ljudska prava, organizacije za pomoć žrtvama, ženske organizacije)

- Organizacije civilnog društva mogu vršiti monitoring sektora sigurnosti, provoditi istraživanja, zagovarati promjenu politika i pružati usluge stanovništvu iz oblasti sigurnosnih pitanja.
- Ovakve organizacije često raspolažu jakim mrežama među stanovništvom i među drugim organizacijama civilnog društva.

Mediji

- Mediji mogu igrati ulogu u nadgledanju vlasti i informiranju građana o sigurnosnim rizicima.
- Mediji mogu pomoći da se podigne svijest javnosti i izgradi podrška za reformu sektora sigurnosti. Međutim, mediji mogu imati i negativan utjecaj ukoliko nisu nezavisni od države.

Organizacije eksperata i analitičara (think tanks)

- Organizacije eksperata i analitičara i istraživački instituti za javnu politiku predstavljaju vrste organizacija civilnog društva koje mogu utjecati na politiku tako što će pružati informacije, analize i savjete.
- Ovakvi instituti za sigurnosna pitanja i istraživanje mogu pomoći i u informiranju medija i šire javnosti o pitanjima vezanim za politike.

Alat #6 – Regionalni i međunarodni zakoni i instrumenti koji se odnose na reformu sektora sigurnosti i žene

Kao što je istaknuto u Poglavlju 1, postoje važni regionalni i međunarodni zakoni i instrumenti koji se odnose na važnost učešća žena i civilnog društva u pitanjima mira i sigurnosti. Ovo što slijedi predstavlja samo izbor iz mnoštva ovakvih dokumenata. Preporučujemo da za sveobuhvatniji pregled pogledate DCAF-ovu kompilaciju *Međunarodni i regionalni zakoni i podzakonski akti koji se tiču reforme sektora bezbjednosti i rodnih pitanja* koja sadrži i opis svakog pojedinog instrumenta.

Evropa

- OSCE, Odluka br. 14/05 o "Žene u sprečavanju sukoba, upravljanju krizama i obnovi posle sukoba" (2005)
- Vijeće EU-a "Zaključci o promociji ravnopravnosti spolova i uključivanju rodnih pitanja u upravljanju krizom" (2006) (Council of the EU's "Conclusions on Promoting Gender Equality and Gender Mainstreaming in Crisis Management")
- EU-ov "Sveobuhvatni pristup UNSCR-u 1325 i 1820 o ženama, miru i sigurnosti" (2008) ("EU's Comprehensive Approach on UNSCR 1325 and 1820 on women, peace and security")

Afrika

- Protokol uz Afričku povelju o ljudskim pravima i pravima naroda o pravima žena u Africi (2003) ("Protocol to the African Charter on Human and People's Rights on the Rights of Women in Africa")
- Afrička unija: "Svečana deklaracija o jednakosti spolova u Africi (2004) (African Union's "Solemn Declaration of Gender Equality in Africa")
- ECOWAS-ov Okvir za prevenciju konflikta (2008) (ECOWAS Conflict Prevention Framework)
- Afrička unija: Politika rodnih pitanja (2009) (African Union's "Gender Policy")

Azija i Pacifik

- Pacifička zajednica, Revidirana pacifička platforma za akciju unapređenja ravnopravnosti žena i rodne ravnopravnosti od 2005. do 2015. godine: Regionalna povelja (2004) (The Pacific Community, Revised Pacific Platform for Action on Advancement of Women and Gender Equality 2005 to 2015: A Regional Chapter)
- Deklaracija 15. samita SAARC-a iz Kolomba (Asocijacija za regionalnu saradnju južne Azije) – SAARC-ova Socijalna povelja o ženama i djeci (2008) (The Colombo Declaration

of the 15th SAARC (South Asian Association for Regional Cooperation) Summit - SAARC Social Charter on Women and Children)

Sjeverna i Južna Amerika

- Organizacija američkih država, Inter-američka konvencija o prevenciji, kažnjavanju i iskorjenjivanju nasilja protiv žena (Konvencija Belem do Para) (1994) (The Organization of American States, InterAmerican Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women (Convention of Belem do Para)

Ostalo

- Četvrta Svjetska konferencija o ženama, Pekinška deklaracija i platforma za akciju (1995)
- NATO-ova "Dvo-strateška komandna direktiva 40-1 'Integracija UNSCR 1325 i rodne perspektive u komandnu strukturu NATO-a'" (revidirano 2012.) (NATO's "Bi-Strategic Command Directive 40-1 'Integrating UNSCR 1325 and Gender Perspective into the NATO Command Structure'")

Ujedinjeni narodi

- Generalna skupština UN-a, Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije protiv žena (CEDAW) (1979)
- UNSCR 1325 o ženama, miru i sigurnosti (2000)
- Generalna skupština UN-a i UNSC, "Osiguravanje mira i razvoja: Uloga Ujedinjenih naroda u podršci reformi sektora sigurnosti", izvještaj generalnog sekretara A/62/659-S/2008/39 (2008)
- UNSCR 1820 (2008)
- UNSCR 1888 (2008)
- UNSCR 1889 (2009)
- UNSCR 1960 (2010)

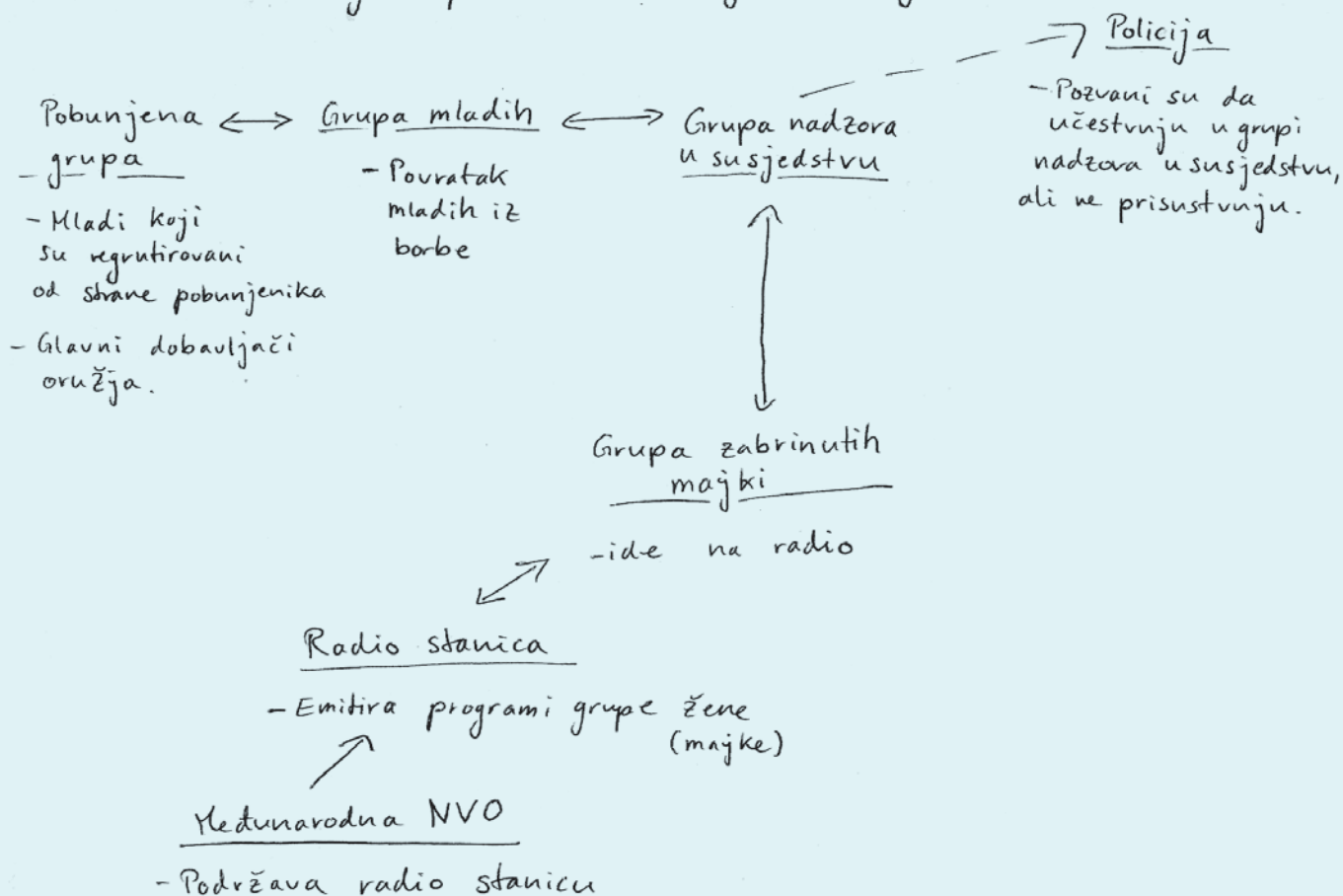
Alat #7 – Vježba mapiranja aktera

Ako vas brine specifično pitanje, nacrtajte "mapu" relevantnih aktera sektora sigurnosti koji imaju ulogu u tom pitanju.

Naprimjer, "suočavanje s povećanim brojem oružja" može biti tema za koju ćete nacrtati mapu. Mapa će vjerovatno sadržavati simbole za glavne aktere kao što su militantne grupe, grupe žrtava, lokalne organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, crkve, oružane snage i policiju, kriminalne grupe, a možda i lokalne novine, radio stanicu, škole, omladinske grupe,

grupe majki, te privatne grupe građana za sigurnost u naseljima. Za označavanje odnosa između različitih grupa možete koristiti strelice, a zatim možete izraditi akcioni plan koji će sadržavati što je moguće više aktera. Ovakva vježba može biti održana na sastanku male grupe kako bi se mapirali odnosi između aktera na panou. Mapa se zatim može podijeliti sa većom grupom.

Suočavanje s povećanim brojem oružja: Akteri

Alat #8 – Primjer poziva na pridruživanje novoj koaliciji za uključivanje žena u reformu sektora sigurnosti

Vaš poziv može biti u obliku emaila ili letka koji ćete postaviti na mjesta gdje dolaze žene iz vaše zajednice (mjesna zajednica, izvor vode, pijaca, škola i sl.). Usmeno širite novosti o predstojećem sastanku i postarajte se da osnovna grupa vaših ličnih kontakata obeća da će doći na njega.

Želite li novu viziju sigurnosti u kojoj će zajednice biti na prvom mjestu?

Vjerujete li da istinska sigurnost zahtijeva učešće mnogih, uključujući i žene?

Ako je vaš odgovor da, pridružite nam se na sastanku žena koje su zainteresovane za jačanje sigurnosti u našim zajednicama putem dijaloga i aktivnog angažmana.

Možda mislite da ne znate mnogo o sigurnosti, ali to usvari nije tako! Svako od nas donosi vlastitu perspektivu i ideje o tome šta može učiniti naše zajednice sigurnijim. Tek počinjemo da se organizujemo i svi su dobrodošli.

Informacije o sastanku:

Pridružite se ostalim zainteresovanim ženama u [unijeti tačnu lokaciju]
dana [unijeti datum i tačno vrijeme]

Ako imate pitanja, obratite se [unijeti ime osobe i način na koji se ta osoba može kontaktirati]

Alat #9 – Primjer dnevnog reda za prvi sastanak koalicije

- Dobrodošlica i objašnjenje zašto je sazvan sastanak
- Kratke uvodne napomene svih učesnika, tokom kojih će reći svoja imena i zašto su došli na sastanak
- Brainstorm sesija (grupna diskusija tokom koje se iznos sve ideje) o tome šta su sigurnosni prioriteti zajednice. Zašto vam je stalo da dođe do promjene?
- Grupna diskusija o tome šta možete uraditi da se te stvari promijene
- Utvrdite ko je zainteresovan za zajednički rad kako bi se postigle promjene i koliko često želite da se sastajete (razmotrite logistiku – gdje ćete se sastajati)
- Utvrdite kako kontaktirati svakog od prisutnih
- Planirajte sljedeći sastanak

Alat #10 – Pitanja koja treba postaviti kada se planira akcija

- Šta je krajnji rezultat koji želimo postići?
- Koje su to konkretne promjene koje se moraju desiti da bi se došlo do krajnjeg rezultata?
- Ko još može pomoći da dođe do promjena, a ko ili šta ih može spriječiti?
- Šta su ključne poruke koje moramo poslati onima koji mogu provesti promjene?
- Koje su vrste komunikacije i aktivnosti najprikladniji kako bi se došlo do onih koji mogu provesti promjene (sastanci licem u lice, trening radionice, peticije)?
- Postoje li važni datumi ili događaji kada bi se posebno trebalo komunicirati ili provesti aktivnosti? Postoje li vrijeme koje nije idealno za komuniciranje ili provođenje drugih aktivnosti?
- Koliko će nam trebati finansijskih sredstava i vremena kako bismo finansirali naše aktivnosti? Koje vještine, materijali i ekspertiza nam trebaju?
- Ko će predvoditi ove zadatke u koaliciji? Kakve rokove te osobe mogu prihvatiti? Jesmo li odabrali realan broj prioriteta?
- Kako ćemo nadgledati da li radimo ono za šta se zalažemo i da li ostvarujemo napredak prema krajnjem cilju?
- Kada i kako ćemo ocjenjivati učinak naših aktivnosti?

Hasina Safi iz Afganistana izlaže perspektivu afganistanskih žena o mirovnim pregovorima i sigurnosnoj tranziciji tokom intervjua za Glas Amerike u Vašingtonu.

Foto: Institut za inkluzivnu sigurnost

Alat #11 – Predložak akcionog plana

Naziv vaše koalicije
Akcioni plan

Datum:

Revizija zakazana za:

Ukupni cilj:

Cilj	Aktivnost	Raspored	Odgovorna osoba/osobe	Partneri	Resursi	Monitoring	Evaluacija
1.	a.						
	b.						
	c.						
2.	a.						
	b.						
	c.						
3.	a.						
	b.						
	c.						
4.	a.						
	b.						
	c.						

Alat #12 – Primjer akcionog plana

Sigurnost za žene putem koalicije za zagovaranje (SWACO)

(imena su promijenjena zbog privatnosti)

Cilj	Taktika/aktivnost	Sljedeći koraci	Koordinator	Raspored
Povećano regrutiranje žena u snagama sigurnosti	Kampanja posterima sa pozitivnim slikama žena u sektoru sigurnosti	Mary će koordinirati dizajn postera, uz sugestije drugih članova; svaka organizacija će štampati postere	Mary	Mjesec maj
	Radio drama	Ciljne grupe su roditelji i grupe vršnjaka; koristiti priče djevojaka koje su porodice i zajednica obeshrabivali, ali koje su ipak stupile u službu; koristiti kontakte u Javnom TV i radio servisu Liberije (LBS) i u Misiji UN-a u Liberiji (UNMIL) za emitovanje	Jane	Šest mjeseci, mart - septembar
	Mobilizacija od vrata do vrata i forumi u zajednicama	Svaki član SWACO-a poduzet će mobilizaciju od vrata do vrata kako bi privukli ljude na forume u njihovim zajednicama ili u zajednicama u kojima radi njihova organizacija; 2 foruma u Monroviji i 2 van nje; koordinirati sa osobljem američke ambasade i isključivo ženskom jedinicom indijske policije	Francine	Šest mjeseci, dva mjeseca u Monroviji između aprila i juna
Izgradnja kapaciteta sektora sigurnosti za angažman sa ženama iz civilnog društva i obratno	Dati sugestije za trening oružanih snaga Liberije i Nacionalne policije Liberije (LNP)	Susresti se sa kontaktom iz privatnog ugovarača Dyncorp koji daje usluge sigurnosti; identificirati i susresti se sa kontaktom u UNMIL-u za trening LNP-a	Amelia	Amelia će do 1. aprila pozvati kontakt iz Dyncorpa na sljedeći sastanak SWACO-a

Cilj	Taktika/aktivnost	Sljedeći koraci	Koordinator	Raspored
	Radionica za izgradnju kapaciteta u sektoru sigurnosti za sve članove SWACO-a	Razviti prezentaciju SWACO-a o tome zašto i kako žene trebaju biti uključene u sektor sigurnosti	Regina	Prva polovina aprila
	Susresti se sa generalnim policijskim inspektorom i šefom ženske indijske policijske jedinice	Objasniti kako oni mogu učestvovati u kampanji od vrata do vrata i u kampanji podizanja senzitivnosti; zagovarati rodni trening u LNP-u	Francine	1. april
<i>Osigurati da sigurnosne politike i planiranje odražavaju prioritete žena</i>	Jednom mjesečno susresti se sa UNMIL-om, Stejt Departmentom, Dyncorpom, LNP-om, Ministarstvom odbrane, Ministarstvom za imigracije	Zagovarati politike senzitivne prema rodnim pitanjima; provjeriti pravila angažovanja; osigurati implementaciju kvote od 20 posto žena u službama sigurnosti; izvršiti pritisak da imigracija bude u potpunosti uključena u reformu sektora sigurnosti	Jane, Martha i Ellen	Jednom mjesečno, s početkom u aprilu
	Dati povratne informacije o politici nacionalne sigurnosti	Tražiti sastanak sa klubom žena parlamentaraca i utvrditi koji je najbolji pravac akcije; pomoćnica zastupnika Xendera obezbijedit će kopiju politike koju će SWACO razmotriti na sastanku sa ključnim ženskim kontaktom u parlamentu	Pomoćnica zastupnika Xendera	Kopija politike do 7. marta, sastanak sa ženskim klubom do 7. aprila

Alat #13 – Primjer dnevnog reda dvodnevne radionice o planiranju akcije za koaliciju

Prvi dan

09:00–9:45	Dobrodošlica i predstavljanje učesnika <i>Prezentacija ciljeva radionice i pregled dnevnog reda</i>
9:45–10:15	Uvod u planiranje akcije <i>Facilitator će iznijeti ciljeve planiranja akcije. Elementi uključuju: Ukupni cilj, pojedinačne ciljeve, aktivnosti, resurse, monitoring i evaluaciju itd.</i>
10:15–11:00	Dogovor o ukupnom cilju koalicije <i>Facilitator će najaviti sesiju, a zatim se učesnici razdvajaju u manje grupe (koje čine ljudi iz različitih organizacija) kako bi prodiskutovali šta bi mogao biti glavni, krajnji cilj koalicije</i>
11:00–11:15	<i>Pauza za kafu/čaj</i>
11:00–11:45	Dogovor o ukupnom cilju koalicije (nastavak) <i>Svaka pojedinačna grupa podijelit će svoje ideje sa cijelom grupom. Facilitator će voditi diskusiju kako bi pomogao da grupa identificira zajednički cilj.</i>
11:45–13:00	Grupna vježba za određivanje prioritetnih ciljeva <i>Facilitator upoznaje učesnike sa zadacima i samom vježbom. Radeći u malim grupama, učesnici razmjenjuju ideje o tome koji bi pojedinačni ciljevi mogli doprinijeti postizanju krajnjeg cilja, glasaju o najboljoj ideji i zatim o njoj diskutuju u grupi.</i>
13:00–14:00	<i>Ručak</i>
14:00–16:00	Grupna vježba za određivanje prioritetnih ciljeva (nastavak) <i>Svaka pojedinačna mala grupa dijeli ideje sa cijelom grupom. Cijela grupa glasa o najboljim idejama, diskutuje o njima, ponovo glasa i diskutuje sve dok se ne postigne dogovor o ciljevima.</i>
16:00–16:20	Završne napomene za prvi dan <i>Kratki sažetak postignutog, pregled dnevnog reda za drugi dan, potvrda vremena početka itd.</i>

Drugi dan

09:00–9:15	Dobrodošlica i pregled dnevnog reda za drugi dan
9:15–11:00	Kako će koalicija biti organizirana <i>Moderirana diskusija o pitanjima upravljanja u okviru koalicije, uključujući članstvo, organizacionu strukturu, donošenje odluka, komunikacije, intervale u kojima će akcioni plan biti ponovo razmatran itd.</i>
11:00–11:15	<i>Pauza za kafu/čaj</i>

Drugi dan (nastavak)

11:15–13:00	Dogovor o aktivnostima koalicije za narednih 12 mjeseci <i>Učesnici se razdvajaju u manje grupe kako bi predložili aktivnosti za svaki od dogovorenih ciljeva koalicije, te počinju da popunjavaju predložak akcionog plana sa vremenskim okvirima, rokovima i odgovornostima.</i>
13:00–14:00	Ručak
14:00–16:00	Dogovor o aktivnostima koalicije za narednih 12 mjeseci (nastavak) <i>Sve ideje se iznose pred cijelom grupom, koalicija postiže dogovor o tome na koje će se moguće aktivnosti usredrediti. Grupa kompletira akcioni plan za sve takve aktivnosti, uključujući vremenske okvire, rokove, odgovornosti, partnere, resurse, te kako će biti obavljan monitoring aktivnosti i kako će se one evaluirati. Koalicija potvrđuje šta su neposredni sljedeći koraci.</i>
16:00–16:20	Završne napomene i zahvale

Alat #14 – Grupna vježba za određivanje prioriteta

- Postavljajte jasna pitanja. Među njima mogu biti: "Šta nam treba kako bismo postigli naš cilj?" ili "Koje aktivnosti bismo trebali provesti kako bismo ostvarili cilj X?"
- Ako vašu grupu čini više od šest osoba, razdvojite se u manje grupe od tri do šest osoba.
- Neka svaka pojedinačna manja grupa uzme veliki komad papira, a jedan od učesnika neka bude zadužen za zapisivanje.
- Svaka manja grupa prvo na "brainstorming" sesiji razgovara o idejama kako odgovoriti na postavljeno pitanje. To znači da svi iznose sve ideje koje im padnu na pamet – u ovoj fazi još se ne diskutuje o idejama niti ih se kritikuje. Neobične ideje treba ohrabriti. Što se više ideja prikupi, to bolje! Sve ideje treba zabilježiti na velikom papiru (po nekoliko riječi za svaku od njih).
- Svaki član grupe dobija tri papirna stikera koje će prilijepiti na papir pored ideja koje im se najviše sviđaju.
- Grupa zatim diskutuje o idejama koje su najpopularnije.
- Nakon diskusije, grupa ponovo "glasa" o najboljim idejama koristeći stikere.
- Najpopularnije ideje zatim se iznose pred većom grupom (ako postoji).
- Ovakav proces glasanja i diskusije može biti nastavljen sve dok grupa ne bude imala dovoljan broj ideja koje se mogu preoblikovati u akcioni plan.

Alat #15 – Izrada radnog lista za preporuke

Ovaj dijagram nudi ideju kako doći do konkretnih preporuka koje mogu biti pretočene u akciju. Počnite s vrha ka dnu dijagrama.

Alat #16 – Primjeri preporuka

Slabe preporuke (nejasne, nisu konkretne)

Zvaničnici sigurnosti trebaju dodatnu obuku o pravima žena.

Sigurnosne politike trebaju uključivati pitanja roda.

U oružanim snagama treba biti više žena.

Dobre preporuke (konkretne, imaju rokove, mogu se pretočiti u akciju)

Nacionalna policijska akademija treba razviti i održati obavezan kurs o pravima žena za sve nove regrute tokom sljedeće godine.

Nacionalno vijeće sigurnosti treba jednom godišnje zahtijevati konsultacije sa ženama iz civilnog društva u svakoj provinciji kako bi prikupilo dodatne informacije za izradu predstojeće nacionalne sigurnosne strategije. U konsultacijama treba učestvovati najmanje 50 žena, a trebaju trajati najmanje tri sata.

Vlada treba uspostaviti mehanizme za povećanje participacije žena u institucijama sigurnosti, uključujući:

- Uvođenje kvote od 30 posto žena novih regruta;
- Briga o djeci, te
- Usluge profesionalnog razvoja kako bi se ohrabrila promocija žena na visoke pozicije.

Primjeri preporuka za aktere iz sektora sigurnosti iz stvarnog života koje su izradile žene iz civilnog društva:

- Afghan Women's Network (Mreža afganistanskih žena), *Afghan Women's Network, Women's Security and Transition in Afghanistan: Measuring the success of transition by lasting protection for women's security* (Sigurnost žena i tranzicija u Afganistanu: Mjerenje uspjeha tranzicije uz pomoć trajne zaštite sigurnosti žena), Kabul, maj 2012., <http://www.inclusivesecurity.org/publication/womens-security-and-transition-in-afghanistan-position-paper>.
- Institut za inkluzivnu sigurnost, *Recommendations of Amn-o-Nisa: The Pakistan Women's Coalition Against Extremism* (Preporuke Amn-o-Nisa: Koalicija pakistanskih žena protiv ekstremizma), Vašington, septembar 2011., <http://www.inclusivesecurity.org/publication/recommendations-of-amn-o-nisa-the-pakistan-womens-coalition-against-extremism>.

Alat #17 – Predložak za preporuke

Ovaj predložak može vam pomoći da strukturirate i predstavite svoje preporuke za reformu sektora sigurnosti. Predložak se odnosi na liderstvo i učešće žena. Upotrijebite ga ovakvog kakav jeste ili ga prilagodite i napravite predložak koji odgovara vašoj koaliciji. Uvijek imajte na umu da preporuke koje ćete poslati nekome sadrže ime kontakt osobe iz vaše organizacije i njene kontakt informacije (email adresa ili telefon).

Preporuke za poboljšanje sigurnosti

Sljedeće preporuke izradila je [UNESITE NAZIV VAŠE KOALICIJE], koalicija žena fokusiranih na kreiranje efektivnijeg sektora sigurnosti u [UNESITE LOKACIJU] dana [UNESITE DATUM].

[UNESITE KONKRETNU SIGURNOSNU TEMU NA KOJU SE PREPORUKE ODNOSI]

Npr. PREPORUKE ZA POVEĆANJE UPOTREBE I EFEKTIVNOSTI LOKALNIH GRUPA ZA NADZOR
POLICIJE U ZAJEDNICAMA

KAKO BI SE OSIGURALO DA POLICIJA IMA ODGOVARAJUĆU OBUKU,
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA TREBA:

- 1.
- 2.
- 3.

KAKO BI SE OSIGURALO ADEKVATNO FINANSIRANJE, PARLAMENT TREBA:

- 1.
- 2.
- 3.

KAKO BI SE STANOVNIŠTVO OHRABRILO DA UČESTVUJE U INICIJATIVI NADZORA POLICIJE U
ZAJEDNICAMA, AKTERI CIVILNOG DRUŠTVA TREBAJU:

- 1.
- 2.
- 3.

Za više informacija, molimo da kontaktirate [UNESITE IME I KONTAKT OSOBE]

Alat #18 – Primjer pisma u kojem se traži sastanak sa visokim zvaničnikom sigurnosti

[Datum]

Poštovani XY [titula i ime zvaničnika],

Ja sam stanovnica [vaš grad]. Zahvaljujem vam na uslugama koje pružate našoj zajednici. [Unesite sve ostale informacije koje se odnose na to kako znate za zvaničnika kojem pišete; dodajte neki konkretan detalj koji se odnosi na rad tog zvaničnika, a koji vam se naročito dopada ili neki drugi detalj koji povezuje vas i sektor sigurnosti.]

Obraćam vam se u ime [vaša organizacija civilnog društva] kako bih zatražila kratak sastanak s vama na kojem bismo razgovarali o nekoliko osnovnih sigurnosnih problema s kojima se suočava naša zajednica. [Vaša organizacija civilnog društva] je koalicija žena lidera koje se zalažu za jačanju sigurnosti putem dijaloga između zvaničnika sigurnosti i lokalnih zajednica. Žene posjeduju ključno znanje sa lica mjesta o sigurnosnim prijetnjama. Mi utječemo na stavove naših porodica i mladih, što je najvažnije za održavanje zakona i reda.

Željele bismo sarađivati sa vašom službom kako bismo vam pomogle u osiguravanju istinske sigurnosti za sve građane. Članovi naše koalicije imaju praktične ideje i rješenja za poboljšanje našeg odgovora na [važna tema koja se odnosi na sigurnost]. Znamo da ovo pitanje predstavlja izvor zabrinutosti za vas i vašu agenciju. [Unesite kako konkretno žene iz vaše zajednice mogu pomoći u rješavanju ovog problema.]

Da li bi vam odgovaralo da se sastanemo [datum i vrijeme]? Uskoro ću kontaktirati vaš ured kako bih provjerila koje vrijeme je najbolje za sastanak. Nadamo se da ćemo se uskoro vidjeti.

S poštovanjem,

[vaše ime]

[vaša organizacija civilnog društva]

Alat #19 – Savjeti za rad sa medijima

U sklopu rada na angažiranju u sektoru sigurnosti možda ćete potražiti mogućnosti da se pojavite u novinama, na radiju ili čak na televiziji. Sljedeće sugestije mogu vam pomoći kada dajete intervjuee reporterima ili novinarima.

Savjeti za intervju

- Definišite i pripremite najviše tri ključne poruke koje želite poslati.
- Razmislite o tome kada želite da vaši komentari budu objavljeni – da li intervju dajete uživo? Da li će vaši komentari biti skraćeni i objavljeni kasnije istog dana, kasnije tokom sedmice ili kasnije tokom mjeseca?
- Usmerite poruku prema ciljnoj grupi.
- Pozivajte se na svoju kompaniju/organizaciju i spominjite njen naziv (npr.: Mi u [vaša organizacija civilnog društva]... Politika [vaša organizacija civilnog društva] je... itd.).
- Organizirajte poente koje želite naglasiti. Upotrijebite indeksne kartice ako vam treba podsjetnik, mada je bolje da ih ne koristite.
- Govorite svakodnevnim, jednostavnim jezikom.
- Budite direktni i iskreni. I mala netačna interpretacija može postati veliki problem.
- Bilo kakva komplicirana objašnjenja treba dati u pismenom obliku, kao sažetak problema.
- Dajte sebi malo vremena da promislite, a neugodnu pauzu ćete izbjeći tako što ćete ponoviti ili parafrazirati postavljeno pitanje. Odgovor možete nakratko odgoditi i tako što ćete reći "Drago mi je što ste postavili to pitanje", ili "To je dobro pitanje", ili "Vaše gledaoce će možda zanimati da čuju..." itd.
- Ponudite da provjerite činjenice sa dodatnim izvorima ili da obavite dodatno istraživanje ako je potrebno, te ponovo kontaktirajte novinara u što kraćem roku.
- Reporteru recite samo ono što želite da vidite u novinama ili na radiju/televiziji. Ništa što kažete nije rečeno u povjerenju.
- Pretpostavite šta bi mogla biti teška pitanja i uvježbajte odgovore na njih.

- Govorite u pozitivnom, aktivnom obliku.
- Ako radite u koaliciji, pobrinite se da svi članovi razumiju poruku koja će biti prenesena medijima, ali nominirajte glasnogovornika koji će voditi računa o slanju poruka.
- Uvijek budite 100 posto sigurni u tačnost činjenica koje pominjete.
- Sa sobom ponesite saopćenje za medije u kojem su sažete glavne tačke vaše poruke.
- Budite svjesni da mediji često nisu nezavisni i da mogu slijediti neku političku agendu.

Kako se nositi sa teškim pitanjima

Kako premostiti

- Odgovorite na pitanje iskreno i kratko, a zatim napravite logičan prelaz na vašu poruku. Prije nego što premostite pitanje, morate na njega prvo odgovoriti. *Primjeri: "Pored toga...", "Dozvolite da objasnim...", "Situacija je takva da...", "Činjenice govore da..."*

Signaliziranje

- Naglasite reporteru šta biste željeli da bude potcrtano – jednu informaciju koju želite da objave – tako što ćete ih navesti da to označe kao važno u svojim notesima. *Primjeri: "Najvažnije je da...", "Najbitnije u svemu je da...", "Poenta je u tome da...", "Ako treba zapamtiti jednu stvar u vezi sa Koalicijom žena, to je...", "Presudno je da vaši (čitaoci/slušaoци/gledaoci) znaju..."*

Mamac

- Možete podstaći novinara da vam postavi pitanje na koje želite odgovoriti tako što ćete prethodni odgovor završiti "mamcem." *Primjeri: "A to je samo jedna od mogućnosti...", "Uradili smo nešto što nijedna organizacija nikada nije uradila..."*

Alat #20 – Predložak saopćenja za medije

SAOPĆENJE ZA MEDIJE

[Naziv vaše organizacije ili koalicije]

[Ime kontakt osobe i njene kontakt informacije]

[Organizacija ili koalicija] je danas objavila [inicijativu, događaj, objavljivanje rezultata istraživanja, vijest]

(Ako nije u pitanju najava, napišite rečenicu ili dvije koje sadrže vašu glavnu poruku. Npr.

Žene najmlađe države svijeta zahtijevaju puno učešće u uspostavljanju
sigurnosne agende u Južnom Sudanu

*Simpozij o pitanjima roda u Jubi doprinosi Međunarodnoj
konferenciji o sigurnosti Južnog Sudana)*

DATUM OBJAVE: ODMAH:

[Grad, oblast/provincija, država, datum] - [Organizacija] najavljuje današnji [inicijativa, događaj, istraživanje, itd.] koji će se održati [datum].

[Ovdje spomenite partnersku organizaciju, ako je imate]

Prvi pasus:

[Inicijativa, događaj, istraživanje] predstavlja [definirajte vašu inicijativu, zašto je važna i zašto je jedinstvena. Ako se radi o inicijativi, navedite u glavnim crtama šta su glavni ciljevi.]

Drugi pasus:

[U glavnim crtama opišite historiju inicijative, događaja, istraživanja itd.]

[Citirajte nekoga iz vaše organizacije kao što je izvršni direktor, organizator ili neka druga relevantna ličnost.]

Treći pasus:

[Navedite osnovne opće informacije o vašoj organizaciji i partnerskoj organizaciji, ako je imate.]

Alat #21 – Uokvirivanje poruke – glavne napomene o sigurnosti

Sljedeće napomene mogu vam koristiti u različitim okolnostima – od medijskih događaja do sastanaka na kojima zagovarate. Ove napomene predstavljaju jednostavne, lako pamtljive izjave u kojima su sažete komplicirane ideje. Ovo su, naravno, samo primjeri; vi možete imati vlastite ideje koje će bolje poslužiti za vaš specifični kontekst.

- "U sigurnosti, žene ne govore samo u ime žena. One govore u ime cijelih zajednica i pružaju drugačiju perspektivu."
- "Sigurnost ne predstavljaju samo tenkovi i vojnici. Sigurnost je i mogućnost da djeca idu u školu, da građani mogu dobiti pomoć kada im treba, nahraniti svoje porodice, imati posao."
- "Nedostatak komunikacije između civila i institucija sektora sigurnosti znači propuštenu priliku. Angažman civilnog društva jača sigurnost zajednica. Naprimjer, angažman zajednice:
 - Poboljšava kvalitet odluka putem davanja sugestija i informacija;
 - Minimizira troškove i kašnjenja tako što se koristi znanje članova zajednice;
 - Pomaže postizanje konsenzusa;
 - Olakšava primjenu odluka o sigurnosti;
 - Pomaže izbjegavanju konfrontacija, te
 - Može preduhitriti zabrinutost javnosti u vezi sa promjenama tako što senzitivira sve koji su uključeni."
- "Trošenje više budžetskih sredstava na sigurnost ne vodi automatski ka boljoj sigurnosti. Treba imati prave ljude i prave procedure."
- "Civilni nadzor oružanih snaga i snaga sigurnosti na lokalnom nivou presudni su za osiguravanje odgovornosti ovih snaga prema zajednicama. Mi predstavljamo oči i uši na terenu."
- "Zagovaranje nadzora sektora sigurnosti ne znači da sam protiv naših ljudi koji nose uniformu. Htjela bih da oni imaju podršku naše zajednice i da koriste naše znanje za dobrobit svijeta."
- "Međunarodna zajednica kaže da reformu sektora sigurnosti treba predvoditi država, ali je pitanje ko će sve biti dio tog procesa. Žene trebaju učestvovati u tom dijalogu."

Alat #22 – Kako se nositi sa skepticima

Ovaj alat nudi dio uobičajenih argumenata koji se koriste protiv uključivanja žena u sigurnosna pitanja, te odgovore koji ih obaraju.²³

a. "Prvo se moramo pozabaviti neposrednim sigurnosnim problemima, a onda možemo angažovati žene i civilno društvo."

Žene i civilno društvo neophodni su da bi se uopće počelo baviti tim neposrednim problemima. Žene i civilno društvo mogu pomoći da se izađe sa pametnijim, efikasnijim odgovorom koji će dugoročno uštedjeti i finansijska sredstva i vrijeme. Ignorisanje njihovog doprinosa može kasnije imati negativne posljedice jer nećete imati puno razumijevanje o tome šta se stvarno dešava i šta bi zapravo moglo promijeniti situaciju.

b. "Moja dužnost kao oficira je da spašavam živote i štitim našu zemlju. Imate li dokaze da bi nam angažman žena i civilnog društva pomogao u obavljanju ovih zadataka?"

Žene iz civilnog društva mogu pružiti presudne informacije o sigurnosnim prijetnjama u njihovim lokalnim zajednicama. Zna se da žene pomažu da se otkriju spremišta oružja, ilegalne trgovinske rute i aktivnosti pobunjenika. Žene također mogu osigurati da oružane snage i snage sigurnosti budu na višem etičkom nivou. Civilni nadzor oružanih snaga i snaga sigurnosti na lokalnom nivou presudan je za osiguravanje odgovornosti tih snaga prema zajednicama.

c. "Već radimo sa ženama i civilnim društvom."

Povremeni sastanak tu i tamo nije dovoljan. Za stvarnu saradnju civilnog društva i institucija sektora sigurnosti mora biti izgrađen trajni odnos, a moraju biti uspostavljene i odgovarajuće strukture. Redovna komunikacija jača sigurnost.

d. "Uvijek se čini da se ženske grupe međusobno svađaju. Žene se trebaju organizirati kako bi govorile jednim glasom."

Žene osnivaju grupe kao što je naša da bi definirale i dijelile naše najvažnije prioritete. Međutim, ne možete

očekivati da se uvijek o svemu slažemo. To ne biste očekivali ni od muških grupa koje čini mnogo različitih ljudi. Akteri sigurnosti mogu samo imati koristi ako čuju različite poglede, mišljenja i perspektive.

e. "Nemamo sredstava u budžetu ili mandat za ovakve stvari."

Za mnoga rješenja koja predlažemo uopće ne treba novac. Za neka, opet, ne treba dodatni novac, jer mogu biti finansirana preraspodjelom postojećih sredstava. Diskusija sa ženama iz civilnog društva, posjete lokalnih policajaca mjestima na kojima se žene okupljaju ili redovni sastanci su jeftini. Posmatrajte to ovako: ako ne dobijete ulazne informacije i sugestije, sredstva za programe neće biti potrošena na najbolji način, a to košta.

f. "Nema dovoljno žena koje raspolažu ekspertizom iz sigurnosnih pitanja s kojima bismo mogli razgovarati."

Mada neke žene (a i neki muškarci!) ne razumiju vojni žargon ili tehničke procedure, mnoge žene su iskusile nasilni konflikt, predvodeći svoje zajednice tokom rata. Žene imaju duboko razumijevanje posljedica nasilja na živote običnih ljudi, kao i ideje o tome šta trebaju biti prioriteta aktera sektora sigurnosti kako bi se unaprijedila sigurnost.

g. "U našoj zemlji nije primjereno da žene služe u policiji itd."

Recite to ženama koje hoće da budu dio policijskih snaga! Njihovo učešće može biti kulturološki primjereno ako se obavlja na pravi način. Naprimjer, žene trebaju imati vlastite uniforme i odvojene prostorije. Žene rade u policijama mnogih zemalja sa jakim tradicionalnim normama vezanim za rodne uloge. Naprimjer, neki gradovi u Indiji imaju kvotu od 30 posto za učešće žena policajaca.²⁴

Alat #23 – Primjer dnevnog reda za dvodnevnu obuku posvećenu reformi sektora sigurnosti i pitanjima roda

Ispod je dnevni red obuke o reformi sektora sigurnosti i pitanjima roda za predstavnike civilnog društva i provincijske i oblasne komitete za sigurnost (PROSECS & DISECS) u Sijera Leoneu u januaru 2012. godine

Obuku su implementirali ministarstvo za socijalnu zaštitu, rodna pitanja i pitanja djece Sijera Leonea (MSWGCA), Međunarodna organizacija za migracije (IOM) i DCAF.

Prvi dan

Vrijeme	Sesija
8:30–9:00	Dolazak i registracija učesnika
9:00–10:00	Uvodna sesija <i>Dobrodošlica</i> <i>Uvodno obraćanje i zvanično otvaranje rada – provincijski ministar</i>
10:00–10:30	Predstavljanje obuke i njenih ciljeva
10:30–11:00	Predstavljanje učesnika i njihovih očekivanja
11:00–11:20	<i>Pauza za kafu/čaj</i>
11:20–13:00	Sesija 1: Rod i reforma sektora sigurnosti <i>Ova sesija počinje uvodom u koncepte roda i reforme sektora sigurnosti, te navodi različite ulazne tačke za integriranje roda u sektor sigurnosti.</i> <i>Nakon toga slijedi grupna diskusija o zastupljenosti žena iz zajednice i učešću u sektoru sigurnosti, te o ključnim mogućnostima i preprekama za dalji angažman žena iz zajednice u sektoru sigurnosti.</i>
13:00–14:00	<i>Ručak</i>
14:00–14:30	Sesija 2: Zakonski i normativni okvir <i>Ova sesija će podići svijest učesnika i povećati njihovo razumijevanje različitih zakonskih instrumenata i politika u vezi sa rodom i sigurnošću, kao i relevantnost ovih instrumenata kao alata za zagovaranje i angažman.</i>
14:30–15:30	Sesija 3: Sigurnosna struktura Sijera Leonea <i>Ova sesija fokusirat će se na razumijevanje strukture državne sigurnosti i konkretnih ulaznih tačaka za učešće žena iz zajednice u ovom procesu.</i>

Prvi dan (nastavak)

15:30–15:45 Pauza za kafu/čaj

15:45–17:15 Sesija 4: Kako u praksi integrirati rod u RS

Ova sesija predstaviti će učesnicima strategije za praktičnu integraciju roda u reformu sektora sigurnosti, uz grupnu diskusiju tokom vježbe primjene glavnih preporuka koje se odnose na reformu sektora sigurnosti i rod.

17:15–17:30 Završne napomene i kraj prvog radnog dana treninga

Drugi dan

Vrijeme Sesija

8:30-9:00 Dolazak i registracija učesnika

9:00-9:45 Rekapitulacija prvog dana

9:45-10:15 Pauza za kafu/čaj

10:15–11:15 Sesija 2: Uloga civilnog društva u nadgledanju sektora sigurnosti

Ova sesija naglašava ulogu civilnog društva u nadgledanju sektora sigurnosti.

11:15–12:00 Sesija 3: Identificiranje i načini zadovoljavanja različitih sigurnosnih potreba

Tokom ove sesije bit će vođena grupna diskusija u okviru vježbe za identificiranje različitih sigurnosnih potreba i interesa žena i muškaraca u njihovim zajednicama, spremnosti na odgovor i kapacitet državnih institucija da odgovore na slučajeve rodno zasnovanog nasilja i druga kršenja ljudskih prava, te mogućih načina na koje civilno društvo može pomoći u sprječavanju i odgovaranju na prijetnje rodno zasnovanim nasiljem.

12:00–13:30 Ručak

13:30–14:00 Identificiranje i načini zadovoljavanja različitih sigurnosnih potreba (nastavak)

14:00–15:00 Sesija 4: Integriranje roda u PROSECS i DISECS

Ova sesija će obuhvatati vježbu diskusije u grupi na temu razvoja akcionih planova za uvođenje rodne perspektiva na svim nivoima.

15:00–15:30 Pauza za kafu/čaj

15:30–16:00 Evaluacija i završne napomene

- ¹ World Health Organization, "Small Arms and Global Health: WHO Contribution to the UN Conference on Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons, July 9–20, 2001" (WHO: 2001), 3, http://whqlibdoc.who.int/hq/2001/WHO_NMH_VIP_01.1.pdf.
- ² Claudia Garcia-Morena, et al., *WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women* (World Health Organization: 2005), xi, http://www.who.int/gender/violence/who_multicountry_study/Introduction-Chapter1-Chapter2.pdf.
- ³ United Nations Global Compact, *Snapshot of Women Worldwide: Facts and Figures* (UN: Mart 5, 2009), http://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/human_rights/Meetings_x_events/05Mar2009_PPT_Snapshot_Facts_and_Figures.pdf.
- ⁴ Eirin Mobekk, "Gender, Women and Security Sector Reform," *International Peacekeeping*, vol. 17, no. 2 (2010): 278–291.
- ⁵ International Committee of the Red Cross, *Addressing the Needs of Women Affected by Armed Conflict* (Red Cross: Mart 2, 2004), http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0840_women_guidance.pdf.
- ⁶ Stephanie Chaban, Reema Daraghmeh i Garance Stettler, *Palestinian Women and Security: Why Palestinian Women and Girls Do Not Feel Secure* (DCAF i AECID: 2010).
- ⁷ Termin "paramilitarne snage" ovdje označava državne snage sigurnosti koje su odvojene od vojske i policije, kao što su carinska služba ili čuvari u zatvorima. U nekim zemljama ovaj termin označava "neregularne" snage kao što su naoružane pobunjeničke grupe.
- ⁸ Sanam Naraghi Anderlini i Camille Conaway, *Negotiating the Transition to Democracy and Reforming the Security Sector: The Vital Contributions of South African Women* (Vašington: Initiative for Inclusive Security (sada The Institute for Inclusive Security), 2004).
- ⁹ Za dodatne informacije vidi www.marwopnet.org.
- ¹⁰ Bandana Rana, u komentarima poslanim autoru, 13. august 2012.
- ¹¹ Za dodatne informacije vidi <http://www.gaps-uk.org/APG.php>.
- ¹² Ellen Johnson Sirleaf i Elizabeth Rehn, *Women War and Peace: The Independent Expert's Assessment* (UNIFEM: 2002), http://www.unifem.org/attachments/products/217_chapter05.pdf.
- ¹³ Megan Bastick, "Integrating Gender in Post-conflict Security Sector Reform," *SIPRI Yearbook 2008: Armaments, Disarmament and International Security* (Oxford: Oxford University Press, 2008), 163.
- ¹⁴ Laura Bacon, "Building an Inclusive, Responsive National Police Service: Gender-Sensitive Reform in Liberia: 2005-2011," *Innovations for Successful Societies* (Princeton University: April 2012, 15), http://www.princeton.edu/successfulsocieties/content/data/policy_note/PN_id191/Policy_Note_ID191.pdf.
- ¹⁵ National Center for Women and Policing, *Recruiting and Retaining Women: A Self-Assessment Guide for Law Enforcement* (National Center for Women and Policing: 2001), 22, <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/bja/185235.pdf>.
- ¹⁶ Altus Global Alliance, koalicija OCD, organizira svjetsku Sedmicu posjeta policijskim stanicama. Tokom 2011. godine, 4.755 osoba posjetilo je 1.044 policijske stanice u 20 zemalja kako bi procijenili kvalitet usluga koje

pruža policija. Lokalni građani koristili su zajednički protokol i sistem ocjenjivanja pod nazivom "Police station visitors kit" (koji je naveden u Dodatnim resursima ovog vodiča) koji je izradio Altus i koji je preveden na lokalne jezike. Za dodatne informacije pogledajte <http://www.altus.org>. Nešto drugačiji sistem u Velikoj Britaniji dopušta članovima lokalne zajednice da vrše inspekciju policijskih stanica. Pogledajte DCAF-ov dokument pod nazivom *Gender and SSR: Examples from the Ground*, 82 <http://www.dcaf.ch/Publications/Gender-and-Security-Sector-Reform-Examples-from-the-Ground>.

¹⁷ Vidi Mary Ellsberg i Lori Heise, *Researching Violence Against Women: A Practical Guide for Researchers and Activists* (Vašington: World Health Organization, PATH, 2005).

¹⁸ Eden Cole, Kerstin Eppert, i Katrin Kinzelbach, *Public Oversight of the Security Sector: A Handbook for Civil Society Organisations* (DCAF i UNDP: 2008), 68, <http://www.dcaf.ch/Publications/Public-Oversight-of-the-Security-Sector>.

¹⁹ DCAF je razvio adresar ženskih udruženja u sektoru sigurnosti koji može sadržavati kontakt informacije udruženja u vašoj zemlji. Ruth Montgomery, *Inventory of Female Staff Associations Reviewed for the Occasional Paper "Female Staff Associations in the Security Sector: Agents of Change?"* (Ženeva: DCAF, 2011), <http://www.dcaf.ch/Publications/Inventory-of-Female-Staff-Associations-Reviewed-for-the-Occasional-Paper-Female-Staff-Associations-in-the-Security-Sector-Agents-of-Change>.

²⁰ Kontakt informacije su navedene na njihovim internet stranicama: <http://www.unwomen.org/about-us/contact-us/offices-worldwide/#liaisonoffices/> i <http://www.undp.org/content/undp/en/home/operations/contact-us.html>.

²¹ United States Army, "Sierra Leone and Brig. Gen. Kabia: A progressive voice for African military women," www.army.mil, Maj 17, 2010. http://www.army.mil/article/39230/Sierra_Leone_and_Brig_Gen_Kabia_A_progressive_voice_for_African_military_women/.

²² Huairou Commission, *The Local-to-Local Dialogue Resource Manual: A guide for grassroots women-led engagement with local government and decision makers* (Njujork: 2011), 107, <http://www.huairou.org/local-local-l2l-dialogue-resource-manual>.

²³ Kao uzor za ovu listu poslužio je "U.S. Civil Society Working Group Expert Statement for the U.S. National Action Plan on Women, Peace and Security," Novembar 28, 2011, http://www.usip.org/files/Gender/U_S_%20Civil%20Society%20Working%20Group%20Expert%20Statement_MASTER_COPY.pdf.

²⁴ Ajai Areevatsan, "Policewomen number likely to go up," *The Hindu*, Februar 15, 2012, <http://www.thehindu.com/news/cities/chennai/article2893875.ece>.

Skraćenice

BCBP	<i>Beogradski centar za bezbednosnu politiku</i>
CEDAW	<i>Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women)</i>
DCAF	<i>Ženevski centar za demokratsku kontrolu oružanih snaga (The Geneva Centre for the Democratic Control of the Armed Forces)</i>
ECOWAS	<i>Ekonomska zajednica zapadnoafričkih zemalja (The Economic Community of West African States)</i>
EU	<i>Evropska unija</i>
EUPOL	<i>Policijska misija Evropske unije (European Union Police Mission)</i>
MARWOPNET	<i>Mirovna mreža žena rijeke Mano (Mano River Women's Peace Network)</i>
NATO	<i>Sjeveroatlantski savez (North Atlantic Treaty Organization)</i>
NVO	<i>Nevladina organizacija</i>
OSCE	<i>Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju (OSCE - Organization for Security and Cooperation in Europe)</i>
RDR	<i>Razoružanje, demobilizacija i reintegracija (DDR - Disarmament, Demobilization, and Reintegration)</i>
SWACO	<i>Sigurnost za žene putem koalicija za zagovaranje (Security for Women through Advocacy Coalition)</i>
UN	<i>Ujedinjeni narodi</i>
UNDP	<i>Razvojni program Ujedinjenih naroda (United Nations Development Programme)</i>
UNSC	<i>Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda (United Nations Security Council)</i>
UNSCR	<i>Rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda (United Nations Security Council Resolution)</i>
WIPNET	<i>Žene u programu za izgradnju mira Zapadnoafrične mreže za izgradnju mira (Women in Peacebuilding Program of the West Africa Network for Peacebuilding)</i>
WIPSEN	<i>Ženska mreža za mir i sigurnost - Afrika (Women Peace and Security Network—Africa)</i>
VLW	<i>Glas libijskih žena (Voice of Libyan Women)</i>

Dodatni resursi

Opći

Bastick, Megan. *Gender Self Assessment Guide for the Police, Armed Forces and Justice Sector*. Ženeva: DCAF, 2011. [HTTP://WWW.DCAF.CH/PUBLICATIONS/GENDER-SELF-ASSESSMENT-GUIDE-FOR-THE-POLICE-ARMED-FORCES-AND-JUSTICE-SECTOR](http://www.dcaf.ch/publications/gender-self-assessment-guide-for-the-police-armed-forces-and-justice-sector).

Bastick, Megan i Kristin Valasek, Ur. *Set priručnika o rodnim pitanjima i reformi sektora bezbjednosti*. Ženeva: DCAF, OSCE/ODIHR, UN-INSTRRAW, 2010. [HTTP://WWW.DCAF.CH/PUBLICATIONS/GENDER-SECURITY-SECTOR-REFORM-TOOLKIT](http://www.dcaf.ch/publications/gender-security-sector-reform-toolkit)

Cole, Eden, Kerstin Eppert, i Katrin Kinzelbach. *Public Oversight of the Security Sector: A Handbook for Civil Society Organizations*. DCAF i UNDP: 2008. [HTTP://WWW.DCAF.CH/PUBLICATIONS/PUBLIC-OVERSIGHT-OF-THE-SECURITY-SECTOR](http://www.dcaf.ch/publications/public-oversight-of-the-security-sector).

DCAF. *Gender and SSR Training Resource Package*. [HTTP://WWW.GSSRTRAINING.CH/](http://www.gssrtraining.ch/).

International Alert i Women Waging Peace (sad The Institute for Inclusive Security). *Inclusive Security, Sustainable Peace: A Toolkit for Advocacy and Action*. Vašington: 2004. [HTTP://WWW.INCLUSIVESECURITY.ORG/EXPLORE-RESOURCES/TOOLKIT-FOR-ADVOCACY-AND-ACTION](http://www.inclusivesecurity.org/explore-resources/toolkit-for-advocacy-and-action).

The Institute for Inclusive Security. *Inclusive Security: A Curriculum for Women Waging Peace*. Vašington: 2009. [HTTP://WWW.INCLUSIVESECURITY.ORG/PUBLICATION/INCLUSIVE-SECURITY-A-CURRICULUM-FOR-WOMEN-WAGING-PEACE](http://www.inclusivesecurity.org/publication/inclusive-security-a-curriculum-for-women-waging-peace).

Huairou Commission. *The Local-to-Local Dialogue Resource Manual: A guide for grassroots women-led engagement with local government and decision makers*. Njujork: 2011. [HTTP://WWW.HUAIROU.ORG/LOCAL-LOCAL-L2L-DIALOGUE-RESOURCE-MANUAL](http://www.huairou.org/local-local-l2l-dialogue-resource-manual).

O'Leary, Renagh i Kalpana Viswanath. *Building Safe Inclusive Cities for Women: A Practical Guide*. Nju Deli: Jagori, 2011. [HTTP://JAGORI.ORG/BUILDING-SAFE-AND-INCLUSIVE-CITIES-FOR-WOMEN-A-PRACTICAL-GUIDE](http://jagori.org/building-safe-and-inclusive-cities-for-women-a-practical-guide).

Toiko Tonison, Klepe. "Obuka o rodnim pitanjima za zaposlene u sektoru bezbjednosti – Dobre prakse i naučene lekcije." *Set priručnika o rodnim pitanjima i reformi sektora bezbjednosti*. Ur. Megan Bastick i Kristin Valasek. Ženeva: DCAF, OSCE/ODIHR, UN-INSTRRAW, 2010. [HTTP://WWW.DCAF.CH/PUBLICATIONS/GENDER-TRAINING-FOR-SECURITY-SECTOR-PERSONNEL-GOOD-PRACTICES-AND-LESSONS-LEARNED-TOOL-12](http://www.dcaf.ch/publications/gender-training-for-security-sector-personnel-good-practices-and-lessons-learned-tool-12).

United Nations Human Settlements Programme (UN-HABITAT). *The Global Assessment on Women's Safety*. Nairobi: UN-HABITAT, 2008. [HTTP://WWW.UNHABITAT.ORG/DOWNLOADS/DOCS/7380_832_ASSESSMENTFINAL.PDF](http://www.unhabitat.org/downloads/docs/7380_832_assessmentfinal.pdf).

UN Virtual Knowledge Centre to End Violence against Women and Girls. [HTTP://WWW.ENDVAWNOW.ORG](http://www.endvawnow.org).

Willoughby, William, Radhika Behuria, i Nicola Williams, Ur. *Women's Perspectives of Peace and Security*. N-Peace, 2012. [HTTP://WWW.N-PEACE.NET/SITES/DEFAULT/FILES/SITES/DEFAULT/FILES/UPLOADED/USER71/WPSCASESTUDIES.PDF](http://www.n-peace.net/sites/default/files/sites/default/files/uploads/user71/wpSCASESTUDIES.PDF).

Istraživačke tehnike

Altus Police Stations Visitors Week Kit. WWW.ALTUS.ORG/PDF/KIT_EN.PDF.

Amnesty International and Council for the Development of Social Science Research in Africa. *Monitoring and Reporting Human Rights Abuses in Africa: A Handbook for Community Activists*. Great Britain: Amnesty International, 2002. [HTTP://WWW.HREA.ORG/ERC/LIBRARY/DISPLAY_DOC.PHP?URL=HTTP%3A%2F%2FWWW.HREA.ORG%2FERC%2FLIBRARY%2FCOMMUNITY-HANDBOOK-EN.PDF&EXTERNAL=N](http://WWW.HREA.ORG/ERC/LIBRARY/DISPLAY_DOC.PHP?URL=HTTP%3A%2F%2FWWW.HREA.ORG%2FERC%2FLIBRARY%2FCOMMUNITY-HANDBOOK-EN.PDF&EXTERNAL=N).

Bennett, Gavin and Nasreen Jessani. *The Knowledge Translation Toolkit Bridging the Know-Do Gap: A Resource for Researchers*. Sage, India: IDRC, 2011. [HTTP://PUBLICWEBSITE.IDRC.CA/EN/RESOURCES/PUBLICATIONS/PAGES/IDRCBOOKDETAILS.ASPX?PUBLICATIONID=851](http://PUBLICWEBSITE.IDRC.CA/EN/RESOURCES/PUBLICATIONS/PAGES/IDRCBOOKDETAILS.ASPX?PUBLICATIONID=851).

Cole, Eden, Kerstin Eppert, and Katrin Kinzelbach. *Public Oversight of the Security Sector: A Handbook for Civil Society Organizations*. DCAF and UNDP: 2008, 53–73. [HTTP://WWW.DCAF.CH/PUBLICATIONS/PUBLIC-OVERSIGHT-OF-THE-SECURITY-SECTOR](http://WWW.DCAF.CH/PUBLICATIONS/PUBLIC-OVERSIGHT-OF-THE-SECURITY-SECTOR).

Ellsberg, M. and L. Heise. *Researching Violence Against Women: A Practical Guide for Researchers and Activists*. Washington, D.C.: World Health Organization, PATH, 2005.

Kumar, Krishna. *Conducting Mini-Surveys in Developing Countries*. USAID, 2006. [HTTP://PDF.USAID.GOV/PDF_DOCS/PNADG566.PDF](http://PDF.USAID.GOV/PDF_DOCS/PNADG566.PDF).

OMNI. *Toolkit for Conducting Focus Groups*. n.d. [HTTP://WWW.OMNI.ORG/DOCS/FOCUSGRUPTOOLKIT.PDF](http://WWW.OMNI.ORG/DOCS/FOCUSGRUPTOOLKIT.PDF).

Singh, Janmejy and Paramesh Shah. *Community Score Card Process: A Short Note on General Methodology and Implementation*. World Bank, n.d. [HTTP://SITERESOURCES.WORLDBANK.ORG/INTPCENG/1143333-1116505690049/20509286/COMSCORECARDSNOTE.PDF](http://SITERESOURCES.WORLDBANK.ORG/INTPCENG/1143333-1116505690049/20509286/COMSCORECARDSNOTE.PDF).

Start, Daniel and Ingje Hovland. *Tools for Policy Impact: A Handbook for Researchers*. London: Overseas Development Institute, 2004. [HTTP://WWW.ODI.ORG.UK/RESOURCES/DETAILS.ASP?ID=156&TITLE=TOOLS-POLICY-IMPACT-HANDBOOK-RESEARCHERS](http://WWW.ODI.ORG.UK/RESOURCES/DETAILS.ASP?ID=156&TITLE=TOOLS-POLICY-IMPACT-HANDBOOK-RESEARCHERS).

Tandon Mehrotra, Surabhi. *A Handbook on Women's Safety Audits in Low-Income Urban Neighbourhoods: A Focus on Essential Services*. New Delhi: Jagori, 2010. [HTTP://JAGORI.ORG/A-HANDBOOK-ON-WOMENS-SAFETY-AUDITS-IN-LOW-INCOME-URBAN-NEIGHBOURHOODS-A-FOCUS-ON-ESSENTIAL-SERVICES/](http://JAGORI.ORG/A-HANDBOOK-ON-WOMENS-SAFETY-AUDITS-IN-LOW-INCOME-URBAN-NEIGHBOURHOODS-A-FOCUS-ON-ESSENTIAL-SERVICES/).

University of Kansas. *The Community Tool Box*. [HTTP://CTB.KU.EDU/EN/TABLECONTENTS/INDEX.ASPX](http://CTB.KU.EDU/EN/TABLECONTENTS/INDEX.ASPX).

USAID Center for Development Information and Evaluation. *Performance Monitoring and Evaluation Tips: Conducting Key Informant Interviews; Using Rapid Appraisal Methods; Conducting Focus Group Interviews*. Washington, D.C.: USAID, 1996.

World Bank. "Citizen Report Card Surveys – A Note on the Concept and Methodology." *Social Development Note*, no. 91 (February 2004). [HTTP://SITERESOURCES.WORLDBANK.ORG/INTPCENG/1143380-1116506267488/20511066/REPORTCARDNOTE.PDF](http://SITERESOURCES.WORLDBANK.ORG/INTPCENG/1143380-1116506267488/20511066/REPORTCARDNOTE.PDF).

Pitanja sigurnosti za ženske organizacije i aktiviste

Barry, Jane. *Integrated Security: The Manual*. Kvinna till Kvinna, 2011. [HTTP://WWW.INTEGRATEDSECURITYMANUAL.ORG](http://WWW.INTEGRATEDSECURITYMANUAL.ORG).

Eguren, Enrique. *Protection Manual for Human Rights Defenders*. Front Line, 2005. [HTTP://WWW.PEACEBRIGADES.ORG.UK/FILEADMIN/USER_FILES/GROUPS/UK/FILES/PUBLICATIONS/Frontline_MANUAL_PDF.PDF](http://WWW.PEACEBRIGADES.ORG.UK/FILEADMIN/USER_FILES/GROUPS/UK/FILES/PUBLICATIONS/Frontline_MANUAL_PDF.PDF).

Macpherson, Robert and Bennett Pafford. *Safety and Security Handbook*. Care International, 2004. [HTTP://NGOLEARNING.ORG/COURSES/AVAILABLECOURSES/CARE%20SAFETY%20COURSE/SHARED%20DOCUMENTS/ENGLISH_CARE_INTERNATIONAL_SAFETY_AND_SECURITY_HANDBOOK.PDF](http://NGOLEARNING.ORG/COURSES/AVAILABLECOURSES/CARE%20SAFETY%20COURSE/SHARED%20DOCUMENTS/ENGLISH_CARE_INTERNATIONAL_SAFETY_AND_SECURITY_HANDBOOK.PDF).

Organizacije koje objavljuju istraživanja o sektoru sigurnosti, reformi sektora sigurnosti i upravljanju sektorom sigurnosti

ACCORD, www.accord.org.za

African Security Sector Network, www.africansecuritynetwork.org

Amnesty International, www.amnesty.org

Arab Reform Initiative, www.arab-reform.net

Carnegie Endowment for International Peace, www.carnegieendowment.org

Conciliation Resources, www.c-r.org

DCAF, www.dcaf.ch

Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales (FLACSO-Chile), www.flacso.org

The Global Facilitation Network for Security Sector Reform, www.ssrnetwork.net

Human Rights Watch, www.hrw.org

The Institute for Inclusive Security, www.inclusivesecurity.org

The Institute for Security Studies, www.iss.co.za

Institute for War and Peace Reporting, iwpr.net/report-news

International Alert, www.international-alert.org

International Crisis Group, www.crisisgroup.org

Kvinna Till Kvinna, www.kvinnatillkvinna.se/en/security

The North-South Institute, www.nsi-ins.ca

Peacewomen Project (Women's International League for Peace and Freedom), www.peacewomen.org

PRIO, www.prio.no

Saferworld, www.saferworld.org.uk

Security Sector Reform Resource Centre, www.ssrresourcecentre.org

SIPRI, www.sipri.org

Small Arms Survey, www.smallarmssurvey.org

UN Department of Peacekeeping Operations, www.un.org/en/peacekeeping/issues/security.shtml

UNDP, www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage.html

UN Women, www.unifem.org/gender_issues/women_war_peace/security_sector_reform.php

United States Institute of Peace, www.usip.org/programs/centers/security-sector-governance-initiative

Primjeri međunarodnih organizacija koje rade na reformi sektora sigurnosti

Afrička unija (African Union)

Evropska unija

Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju (OSCE - Organization for Security and Cooperation in Europe)

Sjevernoatlantski savez (NATO - North Atlantic Treaty Organization)

Svjetska banka (World Bank)

Ujedinjeni narodi (UN - United Nations), često, UN-ov Program za razvoj (–UNDP - UN Development Programme), UN-ov Odjel za operacije održavanja mira (DPKO - UN Department of Peacekeeping Operations), UN-ov Ured za droge i kriminal (UNODC - UN Office on Drugs and Crime) ili Žene UN-a (UN Women)

Primjeri vlada koje pružaju međunarodnu podršku reformi sektora sigurnosti

Australijska agencija za međunarodni razvoj (AusAID)

Belgijska jedinica za vanjske poslove, vanjsku trgovinu i razvojnu saradnju

Kanadsko ministarstvo vanjskih poslova i međunarodne trgovine i međunarodnog razvoja (DFAIT, CIDA)

Njemačka razvojna saradnja (GIZ)

Holandsko ministarstvo vanjskih poslova

Norveško ministarstvo vanjskih poslova i Norveška agencija za razvojnu saradnju (NORAD)

Švedska organizacija za međunarodnu razvojnu saradnju (SIDA)

Agencija Ujedinjenog Kraljevstva za međunarodni razvoj (DFID)

Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID)

